

A FÉL VILÁG (TITKOS)SZOLGÁLATÁBAN

**DOKUMENTUMOK TREBITSCH IGNÁC
NEMZETKÖZI KÉM ÉS KALANDOR
MAGYARORSZÁGGAL KAPCSOLATOS
TEVÉKENYSÉGÉRŐL, 1919–1938**

**SZERKESZTETTE:
KÁNTÁS BALÁZS**

A FÉL VILÁG (TITKOS)SZOLGÁLATÁBAN
DOKUMENTUMOK TREBITSCH IGNÁC
NEMZETKÖZI KÉM ÉS KALANDOR
MAGYARORSZÁGGAL KAPCSOLATOS
TEVÉKENYSÉGÉRŐL, 1919–1938

A forrásokat sajtó alá rendezte, jegyzetekkel ellátta,
a bevezető tanulmányt írta és az életrajzi adattárat
összeállította:
Kántás Balázs

A jelen forráskiadvány az alábbi kötet
jelentősen bővített változata:
A Trebitsch-ügyirat, forráskiad. KÁNTÁS Balázs, Budapest,
Hungarovox Kiadó, 2020.
<http://real.mtak.hu/106530/>

A forráskiadvány a
HORTHY KORSZAK TÖRTÉNETÉNEK
KUTATÁSÁÉRT TÁRSASÁG
támogatásával és társkiadásában valósult meg.

ISBN 978-615-6250-07-0

HORTHY KORSZAK TÖRTÉNETÉNEK
KUTATÁSÁÉRT TÁRSASÁG
MAGYAR ELEKTRONIKUS KÖNYVTÁR
BUDAPEST, 2020.

TARTALOM

A FÉL VILÁG (TITKOS)SZOLGÁLATÁBAN. TREBITSCH IGNÁC, A NEMZETKÖZI SZÉLHÁMOS, KALANDOR ÉS HÍR- SZERZŐ VÁZLATOS ÉS REGÉNYES ÉLETRAJZA, ILLETVE MAGYARORSZÁGGAL KAPCSOLATOS MŰKÖDÉSÉNEK POLITIKAI KONTEXTUSA	4
HORTHY MIKLÓS FŐVEZÉR EMLÉKIRATA KÜLPOLITIKAI ELKÉPZELÉSEIRŐL	45
A MAGYAR KIRÁLYI KÜLÜGYMINISZTERIUM TITKOS ELŐTERJESZTÉS AZ ELCSATOLT TERÜLETEKEN DIVERZIÓS TEVÉKENYSÉGET VÉGREHAJTÓ, TITKOS- SZOLGÁLATI JELLEGŰ SZERV FELÁLLÍTÁSÁRÓL.....	61
ERICH LUDENDORFF TÁBORNOK LEVELE HORTHY MIKLÓSHOZ NÉMETORSZÁG ÉS MAGYARORSZÁG EGYMÁSRAUTALTSÁGÁRÓL ÉS A KÖZÉP-EURÓPAI ELLENFORRADALMI SZERVEZKEDÉSEKRŐL	65
RÉSZLET PRÓNAY PÁL ALEZREDES VISSZAMLÉKEZÉSEI- BŐL, AMELYBEN MAX BAUER ÉS TREBITSCH IGNÁC BUDAPESTI LÁTOGATÁSÁRÓL SZÁMOL BE	73
A MAGYAR KIRÁLYI BELÜGYMINISZTERIUM TREBITSCH IGNÁC NEMZETKÖZI KÉMRŐL ÉS KALANDORRÓL SZÓLÓ TITKOS ÜGYIRATA.....	81
A TANULMÁNYBAN ÉS A FORRÁSOKBAN ELŐFORDULÓ FONTOSABB TÖRTÉNELMI SZEMÉLYEK ÉLETRAJZI ADATTÁRA	190
FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS IRODALOM.....	206

**A fél világ (titkos)szolgálatában
Trebitsch Ignác, a nemzetközi szélhámos,
kalandor és hírszerző vázlatos és regényes életrajza,
illetve Magyarországgal kapcsolatos működésének
politikai kontextusa**

Trebitsch Ignác élete az 1920-as évekig

Trebitsch-Lincoln Ignác, születési nevén Trebitsch Ignác, a XX. század egyik legismertebb nemzetközi szélhámosa 1879. április 4-én született Pakson, egy magyar zsidó család gyermekeként. Trebitsch Ignác apja, Trebitsch Náthán, akinek ősei valaha Morvaországból érkeztek Magyarországra, jómódú gabonakereskedő volt.¹ Anyja egy gazdag dél-magyarországi kereskedőcsaládból származott, s távoli rokonságban állt a Rothschild családdal is. Ignác a házaspár harmadik gyermekeként látta meg a napvilágot, a testvére volt a későbbi Tarczai Lajos² szocialista politikus, újságíró,

¹ Vö. Bernard Wasserstein magyarul is megjelent Trebitsch-életrajzával, mely talán a legrészletesebb monográfia a huszadik század eme érdekes személyiségéről. Bernard WASSERSTEIN, *Az igazi Trebitsch. Az átváltozóművész*, ford. MOLNÁR György, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2016, 27–45.; valamint Gömöri Endre Trebitsch-monográfiájával: GÖMÖRI Endre, *Az igazi Trebitsch*, Budapest, Kozmosz Könyvek, 1985, 5–27.

² Tarczai Lajos, született Trebitsch Lajos (1881–1971), tanító, újságíró. Bölcsészhallgató korában részt vett a szocialista és radikális diákmozgalomban, 1904-ben a Világosság című szabad-

lapszerkesztő. A család gazdagodását tizenennyolc gabona-szállító hajó biztosította. Tízéves korára Trebitsch Ignác a gondos nevelésnek köszönhetően már jól beszélt németül és franciául. A család 1887-ben Paksról Pestre költözött. Ignác tizenennyolc éves korában szerelmes lett egy Bella keresztnévű színésznőbe és bejelentette apjának, hogy színészi pályára kíván lépni, és már be is iratkozott a szín-művészeti akadémiára. Trebitsch Náthán, aki a millennium évében félmillió forintot veszített a pesti gabonatőzsdén, ekkor utazni küldte a fiát a világ körül. Trebitsch Ignác utazásairól az *Egyetértés* című napilap közölte az írásait, melyeket *Terebesi* álnéven írt. Hogy ekkoriban valójában járt-e ekkor Bécsben, Hamburgban, Párizsban, Londonban, Észak- és Dél-Amerikában, az nem bizonyos, de Trebitsch írásai e helyekről nagyon fantáziadúsak voltak. 1898 karácsony napján Trebitsch Ignácot Hamburgban megkeresztelték, az ír presbiteriánus egyház híve lett, és a keresztségben a Timotheus nevet vette fel. Miközben egy Hamburg közeli kisvárosban papi tanulmányokat folytatott, beleszeretett egy nyugalmazott tengerészkapitány mélyen vallásos lányába,

gondolkodó lapot szerkesztette, rövid ideig a Népszava munkatársa is volt, majd a fuvaros szakszervezet titkára, átmenetileg az Szociáldemokrata Párt Szabó Ervin vezette baloldali ellenzékének tagja. Anarchoszindikalista nézetei Batthyány Ervinhez fűzték, annak bögötei iskoláját is vezette. 1908–10-ben tagja volt az Szociáldemokrata Párt vezetőségének, de lemondott és 1911-ben az Egyesület Államokba emigrált, ahol a magyar szocialista mozgalomban tevékenykedett, később különböző polgári szellemiségű lapoknál dolgozott. 1971-ben, amerikai emigrációban hunyt el.

Margaeret (Gretchen) Kahloba, akit feleségül akart venni, odahagyva a papi pályát.³

Ezután Trebitsch Ignác Kanadába, Montréal városába utazott és beiratkozott a McGill Egyetem teológiai karára. Egy év alatt elvégezte az egyetemet, megszerezte a teológus diplomát és 1901-ben, huszonkét éves korában az ír presbiteriánus egyház lelkészévé szentelték. Ezután az egyházi előírások már megengedték, hogy megnősüljön. Gretchen meg is érkezett, és a fiatalok megtartották az esküvőt a Gábrriel arkangyalról elnevezett montreáli templomban. Ezután Trebitsch anyagi természetű nézeteltérések miatt – feltehetőleg sikkasztott az egyházi vagyonból – otthagyta az ír presbiteriánus egyházat és átlépett az anglikán egyházba havi 25 dollárral – a korban jelentős összeg – magasabb fizetésért, és anglikán misszionáriusként kezdett dolgozni. Ám rövidesen egy újabb pénzügyi vita miatt hátat fordított Kanadának, elhagyta az amerikai kontinenst is, és 1904 elején Londonba érkezett.⁴

Trebitschet az Angliában, Kent grófságban található Appledore nevű falu lelkészévé nevezte ki a Canterbury érsek. Hála élénk fantáziájának, vasárnapi prédikációit egyre többen meghallgatták, ám ezt a helyet Trebitsch Ignác későbbi visszaemlékezéseiben csak a „kenti patkányluk” elnevezéssel illette. Kisfiuk halála és feleségének öröksége adott okot és lehetőséget a menekülésre az appledori parókiáról. Londonba költöztek, ahol a házaspárnak

³ WASSERSTEIN, i. m., 47–68.; valamint: GÖMÖRI, i. m., 5–27.

⁴ WASSERSTEIN, i. m., 69–70.; valamint: GÖMÖRI, i. m., 27–53.

további két fia született. A szélhámos már a politikai karrier felé kacsintgatott, és nevét az angolok számára könnyebben megjegyezhető Tribichre változtatta, és felvette a Lincolnt mint második vezetéknevet. Ettől kezdve az Ignatius Timothy Tribich-Lincoln nevet használta, és minden angol okmányt az I. T. T. Lincoln névvel írt alá. Az 1906-os parlamenti választásokon megmutatkozott Trebitsch politikai becsvágya, e becsvágytól hajtva először egy alkoholelleses liga, a Temperance Society tagja és kedvelt szónoka lett. A szervezet berkein belül került kapcsolatba a liberális párt radikális szárnyához tartozó csokoládégyárossal, Benjamin Seeböhm Rowntreeval,⁵ aki David Lloyd George⁶ későbbi brit miniszterelnök, ebben az időben kereskedelmi miniszter közeli barátja volt. A gyáriparos ugyanis németül akart tanulni, és nyelvtanárt keresett, erre a célra pedig a közép-európai születésű, németül anyanyelvi szinten beszélő Trebitsch Ignác láthatóan igen jól megfelelt.

⁵ Benjamin Seeböhm Rowntree (1871–1954), brit üzletember, liberális párti politikus, szociológus, társadalomtudós. Számos társadalomtudományi tanulmányt publikált az Egyesült Királyság-beli szegénységről. David Lloyd George brit kereskedelmi miniszter és miniszterelnök jó barátja, az 1906–1914 közötti liberális szociális jóléti reformok egyik értelmi szerzője. A második világháború után a Munkáspárt színeiben politizált tovább. 1954-ben hunyt el.

⁶ David Lloyd George (1863–1945), brit politikus, 1915-ben háborús lőszerellátásügyi miniszter, 1916-ban hadügyminiszter, 1916–1922 között a liberális párt színeiben vezette Nagy-Britanniát és a Brit Birodalmat. Az első világháborút lezáró versailles-i békeszerződést az Egyesült Királyság képviseletében ő írta alá.

Trebitsch végül barátja, Rowntree kapcsolatai révén Belgiumba került, ahol a formálisan a munkásosztály nyomorúságos helyzetét tanulmányozta egy hetvenfős társadalomtudományi kutatóiroda élén, ám ilyenkor minden valószínűség szerint három esztendőn keresztül a korabeli brit titkosszolgálat ügynöke volt, a kutatóiroda pedig csak fedőszervként funkcionált. 1909-ben Trebitsch gazdag és tekintélyes emberként tért vissza Angliába.

A brit koronának tett belgiumi szolgálataiért Trebitsch az 1910-es választásokon Darlingtonban a Liberális Párt képviselőjelöltjeként indulhatott parlamenti mandátumért. A választókerület a konzervatívok biztos bázisa volt, és a Liberális Párt ekkori elnöke, David Lloyd George talán ezért is engedte át a Kelet-Európából érkezett, általa esélytelennek tartott idegennek a jelöltséget afféle gesztusként. A képviselőséghez elengedhetetlen brit állampolgárságot Trebitsch már a választási kampány kellős közepén kapta meg szokatlanul gyorsan, feltehetőleg ugyan-csak a brit titkosszolgálat hathatós segítségével. Szónoki képességei és gyors észjárása mellett a képviselői mandátum elnyerésében végül maga Lloyd George és a Konzervatív Pártból a liberálisokhoz áttért Winston Churchill későbbi miniszterelnök is segítette.⁷

A képviselői életvitellel járó reprezentációhoz Trebitschnek sok pénzre volt szüksége, ezért valamiféle üzleti lehetőség után kellett néznie. A brit Reform Clubban

⁷ WASSERSTEIN, i. m., 93–123; valamint GÖMÖRI, i. m., 82–105.

került kapcsolatba Basil Zaharoffal,⁸ a görög származású, meglehetősen gyanús tevékenységeket űző üzletemberrel, aki egyébként főként fegyverkereskedelemmel foglalkozott és maga is számos titkosszolgálatnak dolgozott, illetve jelentős érdekeltségekkel rendelkezett a galíciai és romániai olajmezőkön. Zaharoff érdekes módon az első világháború végére brit főnemes és a francia becsületrend parancsnoki keresztjének tulajdonosa lett Lloyd George brit és Georges Clemenceau⁹ francia miniszterelnök támogatásával, nyilvánvalóan titkosszolgálati szerepvállalásainak köszönhető.

Trebitch üzleti megfontolásokból elhagyta választóit és családját, Galíciába utazott. Itt részben a brit titkosszolgálat, s részben egy gazdag angol konzervatív pénzember, bizonyos Sir Henry Dalziel pénzén kilenc kisebb céget vásárolt, amelyek a galíciai olajmezők csővezeté-

⁸ Basil Zaharoff (1849–1936), született Basileos Zacharias, görög származású angol üzletember, fegyverkereskedő, aki az első világháborúban hadiszállítóként és fegyvergyártóként jelentős vagyont tett szert.

⁹ Georges Benjamin Clemenceau (1841–1929) francia politikus, 1906 és 1910 között Franciaország miniszterelnöke, 1914 és 1917 között belügyminisztere, 1917 és 1920 között ismét miniszterelnöke volt. Az első háborút lezáró béketárgyalásokon Németország minél jelentősebb meggyengítését akarta keresztülvinni, de nem valósult meg minden elképzelése. Közép-Európában viszont francia befolyást sikerült kialakítania a trianoni békeszerződés elfogadtatásával. 1920-ban vereséget szenvedett az elnökválasztáson, majd lemondott miniszterelnöki posztjáról is és visszavonult a politikai élettől. 1929-ben hunyt el.

keinek birtokosai voltak. A galíciai üzletek azonban Trebitsch-Lincolnt egy dr. Segal nevű ügyvéd révén hozzákapcsolták egyrészt Németország, másrészt az Osztrák-Magyar Monarchia hírszerző szolgálataihoz, és ezt idővel a britek is megtudták. Ettől kezdve Trebitsch az angol és a német hírszerzés kettős ügynöke lett. Az Intelligence Service¹⁰ közbenjárására Sir Henry Dalziel visszavonta pénzügyi támogatását, ezért Trebitsch a vállalkozásához szükséges tőkét végül a németektől szerezte meg, majd 1913-ban ismét Basil Zaharoff támogatásával két olajkutatót is vásárolt a Ploiești környéki olajmezőkön, és üzleti-titkosszolgálati tevékenységének súlypontját áthelyezte Romániába. Itt feltehetőleg a bolgár titkosszolgálatnak is dolgozott egy ideig, bár párhuzamosan a német és a brit szolgálatok ügynöke is volt.¹¹

¹⁰ Az Intelligence Service-t, a brit hírszerző szolgálatot (későbbi közkeletű nevén: MI-6, azaz Directorate of Military Intelligence Section 6 – a Katonai Hírszerzés Igazgatóságának 6-os számú részlege) Secret Service Bureau néven alapították 1909-ben, a tengeri haderőért felelős Admirális (haditengerészeti minisztérium) és a szárazföldi haderőt felügyelő Hadügyminisztérium közös felügyelete alatt, mint a brit haderő katonai hírszerzését. A szervezet igen sokáig katonai irányítás alatt működött meg lehetőségen nagy titkokban. Ma már Secret Intelligence Service néven polgári titkosszolgálat, működését 1994 óta szabályozza törvény, és a brit külügyminisztériumnak van alárendelve.

¹¹ SZERÉNYI Ildikó–VISZKET Zoltán, *Buzgó Mócsing, az igazi Trebitsch*, Archivnet, 2006/3.

http://www.archivnet.hu/kuriozumok/buzgo_mocsing_az_igazi_trebitsch.html

Mivel üzleti ügyei alapvetően jól alakultak, Trebitsch-Lincoln eladta angliai házáat, két nagyobb fiát egy svájci bentlakásos iskolában helyezte el, kisebb gyermekével és feleségével, Gretchennel pedig Bukarestbe költözött, ahol fényűző módon egy ötvenszobás palotát bérelt, és angol főkomornyikot tartott. A megélhetését biztosító olajkutak azonban hamar kimerültek, így Trebitsch vállalkozóként tönkrement, és az I. világháború kitörésekor pedig ismét Angliában tűnt fel.¹²

A kalandor pénze fogytán volt, ezért, hogy pénzhez jusson, egy uzorakölcsönhöz régi ismerősének, Rowntree-nek a nevét hamisította alá egy adósságlevélen. A hamisítás kiderült, de a brit hírszerző szolgálat közbelépésére Trebitschet nem jelentették fel, hanem a brit hadügyminisztérium cenzúrahivatalában jól fizető kapott állást. Ennél az íróasztalnál fogalmazta meg tervét a német hadiflotta törbecsalására. Winston Churchill, aki ekkoriban már az Admirális első lordja,¹³ vagyis a brit tengeri haderő irányításáért felelős miniszter volt, azonban nem állt a terv mellé, ezért Trebitsch Hollandiába utazott, hogy felvegye a kapcsolatot a német hírszerző szolgálattal. Innentől kezdve valószínűleg egyre inkább a németek ügynöke volt, de tevékenysége

¹² WASSERSTEIN, i. m., 149–166; valamint GÖMÖRI, i. m., 82–105.

¹³ Winston Churchill (1874–1965) későbbi brit miniszterelnök 1911–1915 között az admirális első lordja, a haditengerészet irányításáért felelős miniszter, 1918–1921 között pedig a szárazföldi haderő és a légierő irányításáért felelős had- és légügyi miniszter volt.

egyre kényelmetlenebbé vált mindkét nagyhatalom titkos-szolgálatai számára, s ezt felismerve hamarosan Amerikába hajózott, vagy inkább menekült.¹⁴

Trebitsch-Lincoln az Egyesült Államokban is elsősorban pénzszerzéssel foglalkozott. Egy amerikai könyvkiadóval szerződést kötött egy könyv megírására, amely utóbb *Egy nemzetközi kém vallomása*¹⁵ címmel jelent meg. A könyvben leírtak jó része persze csupán Trebitsch fantáziájának szüleménye, de a Lusitania-ügy¹⁶ kellős közepén mégis okot adott arra, hogy a brit kormány nyomatékos kérésére New Yorkban letartóztassák. Ekkor még mindig éppen úgy tekinthető volt a brit, miként a német titkosszolgálat ügynökének. A börtönbe kerülése után – mivel feltételezték róla, hogy gyakorlott hírszerzőként többféle titkosírásban és a kódfejtésben is jártas – végül az amerikai titkosszolgálat is megbízta, hogy kódolt német táviratokat fejtсен meg. A rejtjelfejtéshez éppenséggel nem sokat értett, de egy ideig képes volt elhíttetni az amerikai szervekkel, hogy mégis birtokában van a megfelelő szaktudásnak. Ennek a munkának a kapcsán kísérettel lehetősége volt a

¹⁴ WASSERSTEIN, i. m., valamint GÖMÖRI, i. m., 113–132.

¹⁵ Ignatius T. T. LINCOLN, *Revelations of an International Spy*, New York, Robert M. McBride Company, 1916.

¹⁶ Az RMS Lusitania a brit Cunard Steamship Lines hajózási vállalat óceánjárója volt, amelyet 1915. május 7-én Írország közelében elsüllyesztett a német haditengerészet egy tengeralattjárója 1201 utas halálát okozva. Részletesen lásd: Colin SIMPSON, *A Lusitania elsüllyesztése*, ford. RUBIN Péter, Budapest, Európa Könyvkiadó, 1979.

börtön elhagyására, ezt kihasználva végül meg is szökött. Hetekig bujkált az utcán, ebben az időben újságíróként próbált megélni, a New York-i *American* című lap több írását le is közölte, de aztán a Bureau of Investigation,¹⁷ az FBI elődszervének szövetségi ügynökei végül elfogták. Egy további sikertelen szökési kísérlet után 1916 májusában végül kiadták Nagy-Britanniának. Trebitschet az adósságlevél korábbi meghamisítása miatt állították bíróság elé, de az angol igazságszolgáltatás történetében páratlan módon a tárgyalás jegyzőkönyvei titokzatos módon megsemmisültek. Trebitsch Ignácot három év börtönbüntetésre ítélték, melynek letöltése után kiutasították Nagy-Britanniából és kitoloncolási eljárás keretében felültették egy Rotterdamba tartó hajó fedélzetére...¹⁸

Egy nemzetközi kém a pályája csúcsán? – Trebitsch Ignác szerepe a Fehér Internacionáléban

Trebitsch Ignác 1919 júniusában érkezett meg Rotterdamból az zűrzavaros Berlinbe, ahol hamarosan kapcsolatba került a német szélsőjobboldal képviselőivel, akik a császár-

¹⁷ A Bureau of Investigation (Nyomozóiroda) 1908-ban alakult az Egyesült Államok szövetségi igazságügyi minisztériumának felügyelete alatt, mint szövetségi hatáskörű bűnügyi rendőrség és kémelhárító szerv, kezdetben mindössze 24 emberrel. Ebben az időszakban még jóval kisebb szervezet volt, mint utódja, a mai FBI, de már ekkor is élen járt a veszélyes bűnözők és a kémgyanús egyének elfogásában.

¹⁸ WASSERSTEIN, i. m., 167–190; valamint GÖMÖRI, i. m., 113–132.

ságból frissen köztársasággá alakult Németország szociáldemokrata vezetésű kormánya ellen szerveztek puccsot. Az összeesküvők között volt Erich Ludendorff tábornok, Max Bauer ezredes, és persze az ekkor még csak feltörekvő, fiatal radikális jobboldali politikus Adolf Hitlerrel,¹⁹ a későbbi német diktátor is. A sokat látott kém egy nagyszabású, vagy legalábbis annak látszó, radikális jobboldali politikai összeesküvés közepén találta magát. Trebitsch Ludendorff, a német radikális jobboldal vezéralakja megbízásából tárgyalta először a hollandiai Amerongenben a bukott II. Vilmos német császár szárnysegédjével, és megbízatása szerint a császár lemondását szorgalmazta a trónörökös javára. A tárgyalás sikertelensége után, melyről Berlinben személyesen Ludendorff tábornoknak tett jelentést, ismét Hollandiába utazott, mégpedig magához Vilmos német trónörököshöz. Útja ismét eredménytelen volt, de Trebitsch-Lincoln ekkor már egy valódi, nagyszabásúnak tűnő, egyre inkább nemzetközi szintésre lépő összeesküvés belső köréhez tartozott.

¹⁹ Hitler mellékszereplőként vett részt a Kapp-puccsban, mint a német radikális jobboldal egyik képviselője. Éppen ebben az időben, 1920. február 24-én, egy 25 pontos program elfogadása mellett Hitler javaslatára változtatták meg a Német Munkáspárt (Deutsche Arbeiterpartei) nevét Nemzetiszocialista Német Munkáspártra (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei), amelyet hivatalosan NSDAP-nak, a köznyelvben náci pártnak rövidítettek.

1919 telén Ludendorff tábornok és Bauer ezredes Trebitschet Magyarországra küldték azzal a megbízással, hogy a készülő Kapp-puccs²⁰ támogatására hozzon létre valamiféle szövetséget a bajorországi szabadcsapatok, az osztrák szélsőjobboldali milíciák és az éppen zajló magyarországi fehérterror vezetői között. 1919 telén tehát Ludendorff tábornok Bauer ezredest és Trebitschet küldték Magyarországra. A Kapp-puccs sajtófőnökeként tevékenykedő Trebitsch Münchenen, Regensburgon, Passaun, Linzen keresztül jutott el Bécsig. Onnan a budapesti ellenforradalmi kormány bécsi követe, Gratz Gusztáv segítségével utazott tovább végcéljáig. Magyarországon Bauer ezredessel együtt a korszak befolyásos magyar paramilitáris vezetőinek, többek között Ostenburg-Morawek Gyulának, Héjjas Ivánnak és Prónay Pálnak a társaságát keresték – a fentiek közül végül Prónay Pállal, a hírhedt különítményparancsnokkal találkoztak és tárgyaltak szemé-

²⁰ A Kapp-puccs a weimari köztársaság megdöntésére irányuló puccskísérlet volt a német szélsőjobboldali politikai erők részéről, jórészt Németország első világháborús vereségébe beletörődni nem akaró katonák és rendőrök fegyveres részvételével 1920 márciusában, melyet lényegében Luddendorf tábornok és Wolfgang Kapp főtitiszviselő és földbirtokos vezetett. Berlin elfoglalása után Kapp megdöntöttnek nyilvánította a köztársasági kormányt, önmagát kancellárrá nyilvánította, és a német néphez intézett kiáltványban meghirdette a versailles-i béke revízióját és legtöbb elemében a későbbi nemzetiszocialista politikai rendszerre hasonlító új politikai kurzust. A puccs végül két nap alatt kudarcba fulladt, Kapp Svédországba emigrált.

lyesen, aki ekkoriban Horthy egyik bizalmasaként jelentős politikai tényezőnek számított.²¹

Az 1920. márciusi, németországi Kapp-puccs a hadsereg tétovázása miatt, amely nem állt a puccsisták mellé, de nem védte meg igazán a legitim német kormányt sem, kezdetben a kormánypárti politikusok meneküléséhez vezetett, de a puccs nyomán kitört általános sztrájk és a bankárok, valamint a gyáriparosok ellenállása miatt néhány napon belül megbukott. Trebitsch 1920 májusában Bauer ezredessel és Franz von Stephany századossal együtt, Ludendorff levelét kézbesítve ismét Budapestre utazott, ekkor azonban már személyesen Horthy Miklós ellentengernagyot keresték fel,²² akit Magyarország kormányzójává választott a parlament.²³ A bukott, ám még mindig jelentős politikai befolyással rendelkező német puccsisták és a frissen megválasztott magyar államfő egy esetleges német–osztrák–magyar jobboldali katonai és politikai összefogásról tárgyaltak. A felek ekkor az együttműködés igen komoly, valós szándékával folytatták beszélgetéseiket, Ludendorff pedig teljes mértékben elképzelhetőnek tartott volna egy

²¹ WASSERSTEIN, i. m. 217–238.

²² Trebitsch Ignácot, mint Bauer ezredes útitársát a Horthyval való tárgyaláson, megemlíti Zadravecz István, a magyar Nemzeti Hadsereg tábori püspöke is emlékirataiban. Vö. ZADREVE CZ István, *Páter Zadravecz titkos naplója*, forráskiad. BORSÁNYI György, Budapest, Kossuth Kiadó, 1967, 134.

²³ Horthy Miklóst 1920. március 1-jén választotta kormányzónak a nemzetgyűlés.

által a *Fehér Internacionálénak*²⁴ nevezett, a közép-európai jobboldali politikai erők között létrejövő szövetséget. Ludendorff szívélyes levelében Magyarországot a nacionalista eszme megmentőjének nevezte, egyúttal pedig a bajor forradalmi szervezeteknek nyújtandó, jelentős összegű anyagi támogatást is kért.²⁵ A német fél az alábbi főbb pontokból álló, igen részletes együttműködési tervet ajánlotta fel a magyarok részére:

1. Németországból titkos irreguláris katonai alakulatok utaznak Magyarországra.
2. Ezeket az embereket magyarországi titkos táborokban kiképzik.
3. A kiképzéshez szükséges anyagi erőforrásokat a magyar kormány hamis orosz rubel nyomtatásával és terjesztésével teremti elő.
4. A Magyarországon kiképzett bajor katonai alakulatok titokban beszivárognak Bécsbe, és megfelelő időben megdöntik az osztrák szociáldemokrata kormányt.
5. Bécs elfoglalása után a bajor–magyar–osztrák koalíciós csapatok megtámadják Csehszlovákiát.

²⁴ WASSERSTEIN, i. m. 239–260.

²⁵ Vö. *Erich Ludendorff levele Horthy Miklóshoz Németország és Magyarország egymásrautaltságáról és a közép-európai ellenforradalmi szervezkedésről*, in *Horthy Miklós titkos iratai*, szerk. SZINAI Miklós–SZŰCS László, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1962, 33–38; valamint SZERÉNYI–VISZKET, i. m.

6. Ezután a fent említett csapatok elfoglalják Poroszsor-szágot, ahol Ludendorff katonai diktatúrát vezet be.
7. Ily módon megerősödve a Fehér Internacionálé kormányai és hadseregei Szovjet-Oroszországban robbantnak ki fehér forradalmat, és megdöntik a kommunista kormányzatot.
8. A sikeres oroszországi restauráció után a Fehér Internacionálé tagállamai hadat üzennek az Antantnak, és a győztes fél újrarajzolja Európa térképét, jórészt helyreállítja a világháború előtti helyzetet, és Magyarország is visszakapná a trianoni békeszerződés előtti határait.²⁶

Itt említhetjük meg, hogy Ludendorffék különösen nagy reményeket fűztek bolsevik kormányzat ellen harcoló, monarchista orosz erők részvételéhez a Fehér Internacionáléhoz, hiszen az elhúzódó orosz polgárháború végkimenetele 1919-ben még nem volt eldöntött tény, és a kommunista forradalom óta több százezer cárista, vagy legalábbis a bolsevik kormányzattal nem szimpatizáló orosz állampolgár hagyta el hazáját. A fehér orosz emigránsok legnagyobb csoportja éppen Németországban telepedett le, illetve még mindig sok orosz hadifogoly is tartózkodott az ország területén, akik megtagadták a hazatérést Szovjet-Oroszországba, számos cárista orosz tábornok pedig többek között ezekkel a katonákkal ekkor még elképzelhetőnek tartotta a bolsevik rendszer megdöntését. Ludendorff

²⁶ GULYÁS László, *A Horthy-korszak külpolitikája 1. Az első évek, 1919–1924*, Máriabesenyő, Attraktor Kiadó, 2012, 42–43.

ugyancsak Trebitsch Ignácon és Bauer ezredesen keresztül az emigráns Vaszilij Biskupszkij tábornokkal vette fel a kapcsolatot, aki 1920 júniusában maga is személyesen járt Budapesten, és részt vett a német, az osztrák és a magyar felek tárgyalásain.²⁷ A tárgyalások során ugyancsak részletes terveket katonai és politikai terveket taglaló memorandumok születtek,²⁸ ám a tényleges együttműködésre a bolsevik erők ellen ténylegesen harcoló, egyébként igen szétagolt és rosszul szervezett fehér orosz haderőkkel többek között a nagy földrajzi távolságok miatt Közép-Európából a Fehér Internacionálé résztvevői részéről nem igazán kerülhetett sor.²⁹

A főként budapesti székhelyű, európai nacionalista erők közötti tárgyalások persze nem folyhattak teljes titokban, azokról a francia és az angol hírszerző szervek is idejében értesültek, az Antant pedig már ekkor határozott tiltakozásának adott hangot, ez pedig külpolitikai téren óvatosságra intette a magyar kormányzatot.³⁰ A bajor nacionalista politikai erők mellett 1920 folyamán a magyar

²⁷ WASSERSTEIN, i. m. 254–255.

²⁸ A Fehér Internacionálé orosz vonatkozásairól, illetve az orosz–magyar relációról részletesebben lásd: KOLONTÁRY Attila, *Alekszej von Lampe, Vrangél báró katonai képviselője Magyarországon*, Pécs, PTE BTK Történettudományi Intézet – Modernkori Oroszország és Szovjetunió Történeti Kutatócsoport, MOSZT-füzetek 1., 2015.

²⁹ WASSERSTEIN, i. m. 255.

³⁰ KARSAI Elek, *Számjeltávirat valamennyi magyar királyi követségnek*, Budapest, Táncsics Kiadó, 1969, 63–64.

kormány párhuzamosan az osztrák radikális jobboldali politikai erőkkel és paramilitáris szervezetekkel is élénken keresték a kapcsolatot egy közép-európai fehér koalíció létesítésének reményében.³¹ Budapest néhány röpké hónapra a világháború kimenetelébe beletörődni nem akaró, radikális jobboldali politikai erők egyik központjává vált.³² Egyébként valahol itt, a Fehér Internacionálé szerveződése körül kell keresnünk a későbbi revizionista-irredenta indíttatású pénzhamisítási akciók, mint például az 1925-ös magyar frankhamisítás³³ genezisét is, ugyanis már ekkor felmerült az a gondolat, hogy a revizionista szövetség kiadásait esetleg a monarchista orosz tisztek hathatós közreműködésével készítendő „Duma-rubel” elnevezésű fehérorosz bankjegyek nyomtatásával (azaz: hamisításával) lehetne fedezni.³⁴ A magyar kormány és katonai vezetés, illetve velük szoros együttműködésben a magyar nacionalista társadalmi szervezetek ekkoriban meglehetősen ellentmondásos és kockázatos játékot játszottak, ugyanis terveik között szerepelt a köztársasággá vált Ausztria frissen megválasztott baloldali kormánya megdöntésének elősegítése, és a helyi

³¹ G. SOÓS Katalin, *Burgenland az európai politikában 1918-1921*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1971, 84–122.

³² NÉMETH István, *Magyarok és németek (1914–1934)*, Budapest, Magánkiadás, 2017, 363–365.

³³ A frankhamisításról lásd részletesebben: ABLONCZY Balázs, *A frankhamisítás. Hálók, személyek, döntések*, Múltunk, 2008/1., 29–56.

³⁴ Vö. Max Bauer ezredes feljegyzése a fehér internacionálé cselekvési tervéről, 1926. május 26., BAK NL Max Bauer 27/33. Idézi: WASSERSTEIN, i. m. 252.

jobboldali és radikális jobboldali politikai erők hatalomra segítése, akár magyar katonai intervenció által is.³⁵ Magyar radikális jobboldali katonatisztek „Remény” fedőnévvel egy – persze soha meg nem valósult – hadművelet tervét is kidolgozták.³⁶ Az osztrák jobboldali paramilitáris szervezetek amúgy igen szoros kapcsolatban álltak az elsősorban Ludendorff tábornok nevével fémjelezhető bajor nacionalista erőkkal, így a titkos tárgyalások természetesen nem csupán a magyar és az bajor fél között folytak, hanem azokban párhuzamosan természetesen az illetékes osztrák politikusok is részt vettek. A magyar vezérkar az osztrák paramilitáris szervezetek gyengesége és Csehszlovákia katonai készülődése miatt az esetleges Ausztria elleni intervenciót elsősorban bajor irreguláris katonai alakulatok támogatásával tartotta csak kivitelezhetőnek.³⁷ Az 1920 folyamán komolyan és intenzíven folyó bajor–magyar–osztrák titkos tárgyalásokat magyar részről személyesen Teleki Pál miniszterelnök és külügyminiszter irányította. A magyar kormány képviseletében Siménfalvy Tihamér ezredes, a Kettőskereszt Vérszövetség³⁸ nevű titkos katonai

³⁵ G. SOÓS, i. m. 90.

³⁶ HU-HL-VKF-1920-II-21197.

³⁷ Uo. Idézi: G. SOÓS, i. m. 90–91.

³⁸ A Kettőskereszt Vérszövetség 1919-ben alakult ellenforradalmi titkos társaság és titokban szerveződő irreguláris katonai alakulat volt. Alapításában feltehetőleg a Nemzeti Hadsereg főtisztjei, többek között Prónay Pál, Héjjas Iván, Gömbös Gyula későbbi miniszterelnök és Ostenburg-Morawek Gyula vettek részt. Horthy fővezér 1919. novemberi budapesti bevonulása után fő

alakulat vezetője, német részről Rudolf Kanzler és Georg Escherich bajor paramilitáris vezetők, az ORKA (Organisation Kanzler) és ORGESCH (Organisation Escherich) nevű radikális jobboldali milíciák³⁹ parancsnokai és Georg

célja az ország és a főváros területén tevékenykedő, különböző jobboldali milíciák egységes katonai irányítás alá vonása volt, ekkoriban Berzeviczy Béla vezérkari főnök is részt vett a szervezésében. Parancsnoka egy ideig Siménfalvy Tihamér ezredes volt. Elsődleges feladata egy esetleges újabb kommunista hatalomátvételi kísérlet megakadályozása és a baloldali szervezkedések szemmel tartása volt, majd a trianoni békeszerződés aláírása után tagjai az elcsatolt területeken hajtottak végre diverzáns akciókat. Bizonyos tagjai/csoportjai súlyos, politikai indíttatású bűncselekményekben is érintettek voltak. Az 1920-as években feltehetőleg a vesztes országokat sújtó fegyverkezési korlátozások kijátszása is a céljai között szerepelt, hiszen rajta keresztül a hadsereg igen sok embert tudott titkos katonai állományban tartani és kiképezni. Működéséről kevés forrás maradt fenn, az mégis tudható, hogy az 1920-as évek elején a német Freikorpsokhoz hasonlóan nagy befolyása volt a politikára. Némi leegyszerűsítéssel a két világháború közötti magyar katonai titkosszolgálatok egyik elődszervének is tekinthető. Történetéről lásd bővebben: *Documenta Paramilitaria Hungarica. Tanulmány és történeti források a Kettőskereszt Vészövetség titkos irreguláris katonai alakulat tevékenységéről, 1919–1945*, forráskiad. KÁNTÁS Balázs, Budapest, OSZK Magyar Elektronikus Könyvtár, 2020.

<https://mek.oszk.hu/21300/21327/>

³⁹ Az ORGESCH (Organization Escherich) Georg Escherich (1870–1941) által 1919-ben alapított bajor paramilitáris szervezet volt, mely szorosan kötődött a Rudolf Kanzler (1873–1956)

Heim parasztpárti politikus, osztrák részről pedig elsősorban a Keresztényszocialista Párt radikális jobbszárnyának tagjai, például Johannes von Liechtenstein herceg vettek részt a megbeszéléseken.⁴⁰ 1920. augusztus 25-én és 26-án a felek Teleki miniszterelnök svábhegyi villájában gyűltek össze, és arra a megegyezésre jutottak, hogy „a [szociáldemokrata] Renner-kormány lehetőleg eltávolítandó, és ennek helyére egy polgári köztársasági kormány helyezendő, Ausztriának Németországhoz való csatlakozása, valamint a monarchista restauráció kérdése egyelőre kikapcsoltatik, miután ezek a kérdések mindnyájunkat az Entente-tal, Magyarországot pedig elsősorban a Kis-Entente-tal hozná ellentétbe. Ezen program keresztülviteléhez mindenképp az osztrák Keresztényszocialista Párt megnyerése szükséges, Wiesner követ úr vállalkozott ennek kieszközlésére, valamint a bajorokkal való közvetítésre. Wiesner és Teufel urak a legközelebbi napokban Bajorországba utaznak, később pedig Bécsben lesz egy megbeszélés.

vezette ORKA bajor nacionalista milíciához. Mindkét szervezet szoros kapcsolatokat ápolt a Németország és Ausztria egyesítését szorgalmazó, osztrák nacionalista Heimwehr / Heimatschutz mozgalommal is. A magyar kormány, majd később a kormány ellenzékéként működő szélsőjobboldal különböző szervezetei az 1919-től kezdve mind az osztrák, mind a német (elsősorban bajor) nacionalista szervezetekkel keresete a kapcsolatot. A német *Freikorps* típusú szabadcsapatok, így többek között az ORKA és az ORGESCH szervezetek korabeli történetéről lásd bővebben: Nigel H. JONES, *Hitler's Heralds. The Story of the Freikorps, 1918–1923*, Dorset, Barns and Noble, 1995.

⁴⁰ G. SOÓS, i. m. 91.

*A magyar kormány tőle telhetőleg támogatni fogja ezen politikát, katonai beavatkozás részünkről nincs tervbe véve.*⁴¹

A magyar kormány tehát az Ausztria elleni katonai intervenció tervéről 1920 augusztusára látszólag letett, azonban továbbra is mindent elkövetett, hogy a közelgő osztrák parlamenti választásokon lehetőleg jobboldali kormány kerüljön hatalomra. A magyar katonai beavatkozást Ausztria belügyeibe ekkorra már a bajor paramilitáris vezető, Rudolf Kanzler sem helyeselte. A bajor, a magyar és az osztrák fél között továbbá jelentős érdekellentétek is feszültek, például nem tudtak megegyezni a királykérdésben, illetve nem állapodtak meg Nyugat-Magyarország majdani területi hovatartozásáról. A magyar kormány végül a bajor radikális jobboldali politikai erőkkel egy jelentős mennyiségű fegyver szállítására vonatkozó egyezményt kötött csak meg, melyhez utólag az ugyancsak erősen jobboldali, Ludendorff tábornokkal szoros kapcsolatban álló Gustav von Kahr bajor tartományi miniszterelnök is hozzájárult.⁴²

Párhuzamosan az osztrák és bajor jobboldali erők között is tárgyalások folytak, melyeknek fő célja bajor részről az osztrák jobboldali félkatonai szervezetek német parancsnokság alatt történő egyesítése, illetve középtávon a németajkú államok egyesítése lett volna, azonban itt is jelentős érdekellentétek és véleménykülönbségek álltak fenn

⁴¹ HU-MNL-OL-K 64-1922-20-1920/309. 30. Idézi: G. SOÓS, i. m. 91.

⁴² G. SOÓS, i. m. 92.

a tárgyalófelek között. 1920. szeptember 6-án és 7-én Bécsben további tárgyalások zajlottak bajor és osztrák ellenforradalmi politikai szervezetek között, amelyeken feltehetőleg Gratz Gusztáv, ekkoriban bécsi magyar követ is részt vett, és ahol a felek egymás antikommunista céljainak kölcsönös támogatásáról állapodtak meg, ugyanakkor az osztrák keresztényszocialista politikusok az utolsó pillanatban letettek az osztrák kormány erőszakos megdöntésének tervéről.⁴³ Az osztrák radikális jobboldali Heimwehr-milíciák⁴⁴ vezetői ugyanis kijelentették, hogy a szociáldemokrata kormány katonai úton történő megdöntéséhez szükséges fegyveres erőt nem tudják biztosítani, azonban mindent igyekeznek megtenni, hogy a közelgő választásokon Ausztriában jobboldali, az ő elképzeléseiknek inkább megfelelő kormány kerüljön hatalomra.⁴⁵

A magyar kormány elsősorban anyagi támogatásáról biztosította az osztrák Heimwehr-szervezeteket, és élénk kapcsolatban állt a milíciákhoz ugyancsak szorosan kötődő, radikális jobboldali álláspontot képviselő Anton Rintelen stájerországi tartományi miniszterelnökkel is, abban a reményben, hogy későbbi külpolitikai céljaihoz a jobboldali paramilitáris szervezeteknek hasznát veheti majd.⁴⁶ Bajor-

⁴³ HU-MNL-OL-K 64-1922-20-1920/263.

⁴⁴ A *Heimwehr* típusú osztrák jobboldali paramilitáris szervezetek történetéről lásd részletesen: C. Earl EDMONSON, *The Heimwehr and Austrian Politics, 1918–1936*, Athens, University of Georgia Press, 1978.

⁴⁵ HU-MNL-OL-K 64-1922-20-1920/263.

⁴⁶ G. SOÓS, i. m. 93.

országban ezzel párhuzamosan Ludendorff tábornok és radikális elveket valló köre nem igazán akart hallani a korábbi, szeptemberi tárgyalásokon elfogadott, sokkal óvatosabb és józanabb forgatókönyvről, és mindenképpen a katonai felépítés mellett kötelezték el magukat, az első világháború vesztes országai által létesítendő *Elhnyomott Népek Szövetsége* fantáziánévre hallgató katonai szövetség gyors létrehozása által. Ludendorff e célból a magyar kormánytól jelentős anyagi támogatást is igényelt, immár nem először és nem is utoljára,⁴⁷ és elsősorban azt várta, hogy a magyar kormány az Ébredő Magyarok Egyesületén⁴⁸ (ÉME) vagy a Magyar

⁴⁷ HU-HL VKF-1920-II-23152. Idézi: G. SOÓS, i. m. 94.

⁴⁸ Az Ébredő Magyarok Egyesülete az első világháború és a forradalmak utáni Magyarország legbefolyásosabb nacionalista társadalmi egyesülete volt, mely az 1920-as évek elején saját segédrendőri milíciákat, karhatalmi alakulatokat tartott fenn, és határozottan befolyásolta a pártpolitikát is. Tagjai számos hírhedt, antiszemita és irredenta indíttatású bűncselekményt, kisebb-nagyobb terrorcselekményt követtek el. Alapítói és vezetőségi tagjai között számos politikust és befolyásos katonatisztet találunk, pl. Prónay Pált, Héjjas Ivánt, vagy Gömbös Gyula későbbi miniszterelnököt. Működése csúcspontján tagsága több százezresre volt tehető, elnökei az 1920-as évek elején Szmrecsányi György, Eckhardt Tibor és Buday Dezső nemzetgyűlési képviselők voltak. Jelentősége 1923 után, a kormánypártból kiváló Magyar Nemzeti Függetlenségi Párt (Fajvédő Párt) megjelenésével fokozatosan, majd komolyan az 1930-as években létrejövő, részben az egyesület tagjaiból szerveződő, nyugati mintájú magyar fasiszta és nemzeti-szocialista pártok megalakulásával csökkent. Az ÉME a különböző radikális jobboldali politikai pártok mellett ezzel együtt egészen

Országos Véderő Egyleten⁴⁹ (MOVE), a bajor ellenforradalmi erőkkal szoros kapcsolatot ápoló, amúgy ekkoriban még erősen kormányközeli magyar radikális jobboldali

1945-ig működött. Történetének első éveiről lásd: ZINNER Tibor, *Az ébredők fénykora, 1919–1923*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1989.; valamint: ZINNER Tibor, *Adatok az Ébredő Magyarok Egyesületének 1918. november–1920. március közötti történetéhez*, Budapest Főváros Levéltára Közleményei, 1978/1, 251–284.

⁴⁹ A Magyar Országos Véderő Egylet 1918 novemberében, félkatonai-ellenforradalmi egyesületként alakult, és fokozatosan vált a Horthy-rendszer a rendszer egyik legnagyobb tömegbázisú szervezetévé, tagsága nagy részét katonatisztek adták. Egyik alapítója Gömbös Gyula későbbi miniszterelnök volt. Az 1920-as években az Ébredő Magyarok Egyesületével együtt korszak egyik meghatározó antiszemita-revizionista egyesülete, a vezetésben az 1930-as évek második felétől kezdve a nyilasok és más szélsőjobboldali pártok képviselő kerültek többségbe (pl. Bánkúti László, Baross Gábor, Endre László, Feilitzsch Berthold, stb.). 1942-től vezetősége a magyar szélsőjobboldali szervezetek összefogására mozgósított, tagjai pedig nagy arányban adták a Nyilas-kereszties Párt párthadseregét. 1944 elején 144 fiókegyesülettel rendelkezett, melyek egyenként átlagosan 200 tagot számláltak. Csaknem mindegyikhez tartoztak fiatalokat tömörítő lövészklubok. A német megszállás után belügyminiszteri rendelettel a kisebb fasiszta jellegű egyesületeket is a MOVE-be olvasztották. Az egyesület töredékesen fennmaradt iratanyaga kutatható a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában: HU-MNL-OL-P 1360. Történetéről lásd: DÓSA Rudolfné, *A MOVE. Egy jellegzetesen magyar fasiszta szervezet*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1972.

szervezeteken keresztül nyújtson pénzügyi segítséget.⁵⁰ Teleki ekkorra már azonban kifejezetten ellenezte a bajor radikális jobboldal magyar részről történő jelentősebb anyagi támogatását, főként az ÉMÉ-n és a MOVÉ-n keresztül, és a magyar kormány az Elnyomott Népek Szövetségében való részvételt és ily módon a belesodródást egy esetleges újabb katonai konfliktusba egyre inkább nemkívánatosnak és kockázatosnak értékelte.⁵¹

A magyar kormány persze érthető okokból óvatos volt – a hatalmas területi veszteségek miatti elkeseredettséggel és a belőle fakadó radikalizmussal szemben győzni látszottak a reálpolitikai megfontolások –, és nem utasította el egyértelműen az Elnyomott Népek Szövetsége nevű – tulajdonképpen csak elképzelés formájában létező – együttműködéshez való csatlakozás majdani lehetőségét, azonban Ludendorffnak és körének küldött válaszában úgy fogalmazott, hogy a bajor szervezetekkel való jó kapcsolatot továbbra is igyekszik fenntartani. Jelezte továbbá, hogy a Magyarország és Németországot földrajzilag is elválasztó Ausztriát mindenképpen saját politikai-katonai céljaik szolgálatába kellene állítani, ha nem is rögtön katonai intervenció révén.⁵² A magyar belpolitikát ekkor már teljes mértékben az angol és francia érdekek határozták meg. Trebitsch Ignáccal szemben is igen hamar felmerült a gyanú, nem is alaptala-

⁵⁰ HU-MNL-OL-K 64-1922-20-1920/263.

⁵¹ HU-MNL-OL-K 64-1922-20-1920/363. Idézi: G. SOÓS, i. m. 95.

⁵² HU-MNL-OL-K 64-1922-20-1920/384.

nul, hogy esetleg francia kém, ezért egy ellene irányuló esetleges gyilkossági kísérlettől tartva kilépett a magyarországi összeesküvésből, és újra Bécsbe utazott...⁵³

Új utakon

Miután kilépett a Fehér Internacionáléból és visszatért Bécsbe, Trebitsch-Lincoln első dolga valóban az volt, hogy a német-magyar-osztrák jobboldali összeesküvés tervét a francia titkosszolgálatnál közölje, amiért 25.000 cseh korona jutalmat kapott. Ezután a dokumentumokat a csehszlovák titkosszolgálatnak is átadta Prágában félmillió koronáért, amelyből végül csak kétszázezret kapott meg. Ezután újra Bécsbe utazott, ahová a családját is magával hozatta. Mivel a csehszlovák állam ellen eredménytelenül indított pert hiányzó háromszázezer koronát, ismét az Egyesült Államokat választotta úticélként, de ott a kémelhárításért is felelős FBI nem kívánatos személynek nyilvánította, így világutazásának következő ismert állomása immár Tokió volt, ahonnan Kínába utazott tovább.⁵⁴

A brit gyarmatosítás alól felszabadult Kína Trebitsch-Lincoln odaérkezésekor polgárháborús helyzettől szenvedett, különböző tartományurak ellenőrzése alatt

⁵³ WASSERSTEIN, i. m., 239–260; valamint GÖMÖRI Endre, i. m., 214–228.

⁵⁴ WASSERSTEIN, i. m., 300–308; valamint GÖMÖRI, i. m., 229–266.

állt.⁵⁵ Egységes kormányzati hatalom nem létezett, körülbelül két tucatnyi hadúr irányította az ország különböző tartományait. Trebitsch 1922 szeptemberében érkezett Sanghajba, ahol kapcsolatba került a hatalomért versengő egyik politikai erő, a Szun Jat-szen⁵⁶ vezette a nacionalista Kuomintang⁵⁷ hírszerzésével. Nem lehet kizárni, hogy

⁵⁵ Forrásközlő cikkükben Szerényi Ildikó és Viszket Zoltán is felhívják rá a figyelmet, hogy Trebitsch célja feltehetőleg egy erős Kína létrehozása lehetett, leginkább a Brit Birodalom érdekeivel szemben, mivel a britekből valamiért végleg kiábrándult. Vö. SZERÉNYI–VISZKET, i. m.

⁵⁶ Szun Jat-szen (1866–1925), kínai forradalmár, köztársaságpárti politikus. 1912. augusztus 25-én megalapította a Kuomintangot (Nemzeti Párt), hogy ennek segítségével vigye tovább a forradalmi mozgalmat az országot a Csin császári dinasztia bukása után maguk között felosztó hadurak ellen. 1913-ban Jüan Si-kaj ellen kirobbantotta a második forradalmat, amely megbukott, és Szunnak újra Japánba kellett menekülnie. 1916-ban visszatért Kínába, s 1917-ben Kuangtungban forradalmi ellenkormányt alakított, de 1918-ban innen is menekülnie kellett. 1920-ban visszatért Kuangtungba, ahol újra kormányt alakított, majd a következő években szovjet segítséggel és mintára átszervezte a Kuomintangot, és szövetségre lépett a Kínai Kommunista Párttal. A kantoni kormány elnökeként megkezdte Kína újraegyesítésének előkészülete. 1925-ben hunyt el. Kína újraegyesítést a Kuomintang élén a helyére lépő Csang Kaj-sek hajtotta végre az északi hadjáratral, a Kuomintang forradalmi elveit azonban Csang feladta, s 1927-ben szembefordult a kommunistákkal is.

⁵⁷ Kuomintang – Kínai politikai párt, magyar fordításban kb. Nemzeti Párt, melyet 1912-ben alapított meg Szun Jat-szen, az

annak ellenére, hogy az Egyesült Államokból kiutasították, Trebitsch mégiscsak az amerikai hírszerzés megbízásából került Kínába.⁵⁸ A Kuomintangnak fegyverekre volt szüksége, s ezeket Trebitsch a kapcsolatait felhasználva remélte megszerezni. Így került Trebitsch a Jangce folyón hajózva Csungkingba, majd Icsangba, a Kuomintang által ellenőrzött terület két fontos városába. Végül Lojangba utazott Vu Pej-fu⁵⁹ tábornokhoz, a britek legfontosabb kínai szövetségesehez, hogy felajánlja neki a szolgálatait. Trebitsch-Lincoln ezután már mint Vu tábornok küldöttségének vezetője érkezett meg Velencébe, hogy tárgyaljon és megállapodásokat kössön német érdekeltségű vállalatokkal. Ennek kapcsán, Trebitsch közvetítésével került Kínába régi ismerőse, a német Bauer ezredes, aki ekkora már a Kuomintang egyik katonai tanácsadója lett.⁶⁰ Bizalmát Vu tábornok akkor vesztítette el Trebitschben, amikor az általa megkötött szerződés alapján nem érkezett meg a számára megígért német-osztrák pénzügyi támogatás. Befolyásának csökkenését érezve a japán és a brit titkosszolgálatlál lépett

1910-20-as években több részre szakadt ország egyesítéséért küzdő politikai erő volt.

⁵⁸ Vö. SZERÉNYI-VISZKET, i. m.

⁵⁹ Vu Pej-fu (1874–1939), kínai katonatiszt, tábornok, hadúr, a Kína feletti egyeduralomért küzdő politikusok egyike 1916 és 1927 között. A polgárháború sújtotta Kínában befolyásra törekvő britek egyik legfontosabb szövetségese volt. Formális pozíciót, állami tisztséget Kína bármelyik kormányában sosem viselt. 1927-ben vereséget szenvedett a Kuomintang erőitől.

⁶⁰ GÖMÖRI, i. m., 266–270.

kapcsolatba, és valószínűleg segített a japánok és az angolok által támogatott kínai haduraknak legyőzni Vu Pej-fut. Ő volt az, aki Pekingben közvetített a két győztes fél megbízottjai és a vesztes Vu Pej-fu küldöttsége között is. Ugyancsak Trebitsch Ignác szervezte meg a megdöntött, utolsó kínai császár, Pu Ji⁶¹ átmenekítését a pekingi holland nagykövetségre, majd ő gondoskodott az ifjú excsászár átszállításáról Tiencsin városába.⁶²

Trebitsch végül Pekingből Sanghajba utazott, majd 1925-ben Manilában tűnt fel egy dr. Tandler Leó álnévre szóló útlevelemmel a brit konzulátuson. Aztán hajóra szállt, útja pedig Ceylonra vitte, amely akkor még a brit gyarmat-

⁶¹ Pu Ji (1906–1967) az utolsó, Csin dinasztiából származó kínai császár. Még gyermek volt, mikor 1912-ben a császárságot forradalom döntötte meg. A kiskorú Pu Ji megtartotta titulását és jogát, továbbá ez után is a Tiltott Városban élt. 1917. július 1-jén Csang Hszün tábornok segített neki visszakerülni a trónra, ám csapatai 11 nap múlva vereséget szenvedtek, és a kezdeményezés elbukott, Pu Ji pedig újra trónfosztott lett. Amikor betöltötte a 18. évét, Feng Jü-hsziang hadúr véglegesen megfosztotta trónjától, elűzte a Tiltott Városban levő palotájából és a kikiáltott köztársaság egyszerű polgárának nyilvánította. A második világháború után orosz hadifogságba esett és a Szovjetunióba vitték, ahol háziőrizetben tartották. 1950-ben visszatért Kínában ahol a kommunista kormány 9 évi börtönre ítélte. 1959-ben amnesztia-val szabadult, egyszerű polgárként, a Kínai Nemzeti Könyvtár könyvtárosaként hunyt el 1967-ben.

⁶² WASSERSTEIN, i. m., 309–334; valamint GÖMÖRI, i. m., 270–280.

birodalom része volt. Itt egy Colombo melletti buddhista kolostorban húzta meg magát. Itt érte a családi tragédia, hogy Angliában élő, John nevű fiát gyilkosság miatt halálra ítélték. A kivégzésre Trebitsch-Lincoln Angliába indult, de egy műszaki hiba miatt csak Amszterdamig jutott, amikor a fiát kivégezték. Fia halála után tizenhat évig Csao Kung néven, buddhista szerzetesként voltaképpen homályban, visszavonultságban élt. Egy ízben még megpróbált San Franciscóba utazni, de az Egyesült Államokból határozottan kiutasították. A Kuomintang Bauer ezredes révén megkísérelte a japán oldalról visszatéríteni, de már sikertelenül. 1931 táján Sanghajból újra egy Peking melletti kolostorba költözött. Miután Japán elfoglalta Mandzsúriát, félreértetten a japánok megbízásából, immár valódi útlevéllel, Csao Kung néven egy küldöttség élén utazott utoljára Európába, hogy buddhista iskolákat alapítson. Ugyanezzel Kanadában is megpróbálkozott, de mivel zavaros titkoszolgalati múltja miatt mindenütt kémnek tartották (sajnos teljes joggal), küldetése ezért eredménytelen volt.⁶³

1934-35 folyamán, majd később több hullámban leveleket kezdett írni a magyar hatóságoknak, többek között a belügyminiszternek, a külügyminiszternek, a miniszterelnöknek és Horthy Miklós kormányzónak is, melyekben kérte, hogy mivel magyar állampolgárságát saját értelmezése szerint sosem veszítette el, hadd térjen haza szülőhazájá-

⁶³ WASSERSTEIN, i. m., 334–335; valamint GÖMÖRI, i. m., 270–280.

ba.⁶⁴ Pontos motivációit persze nem ismerhetjük, ugyanakkor abszolút elképzelhető, hogy a megfáradt, hatvanadik életéve felé járó nemzetközi kalandor mindenféle politikaititkosszolgálati motiváció nélkül csupán még egyszer vissza akart térni a szülőhazájába.⁶⁵ Elképzelhető persze az is, hogy csak folytatni szeretette volna addigi titkosszolgálati játszmáit, és abban bízott, talán a magyar állami szerveket még érdekelheti valamilyen információ, amelynek a birtokában van. Ebben az időben azonban már aligha volt realitása, hogy a többszörösen kiszolgált többes ügynököt (hiszen élete során Trebitsch dokumentáltan dolgozott magyar, német, angol, amerikai, francia, csehszlovák, bolgár, kínai, japán és talán egyéb szolgálatoknak, számos alkalommal egyszerre többnek is) bármelyik európai állam titkosszolgálat szívesen fogadta volna a szolgálatait, vagy akár csak elfogadhatónak tartotta volna, ha egyszerű civilként belép a területére.⁶⁶

A magyar állam szerveinek szemében azonban a nemzetközi kalandor természetesen többszörösen nemkívánatos személynek számított, így hazatérési kérelmeit megtagadták, pontosabban érdemben nem foglalkoztak vele, az ehhez szükséges okmányokat sosem kapta meg. Trebitsch-Lincoln Ignác ebből kifolyólag soha többé nem

⁶⁴ Trebitsch 1938-as hazatérési kísérletére Szerényi Ildikó és Viszket Zoltán forrásközlő cikke is felhívja a figyelmet. Vö. SZERÉNYI–VISZKET, i. m.

⁶⁵ SZERÉNYI–VISZKET, i. m.

⁶⁶ Vö. SZERÉNYI–VISZKET, i. m.

térhetett haza Magyarországra. A kínai Sanghajban, japán szolgálatban, 64 évesen hunyt el 1943. október 7-én, a temetésén pedig több százezer ember és a Nankingban székelő japánbarát kínai bábkormány összes minisztere is részt vett.⁶⁷

A forrásokról

Kötetünkben először is újraközöljük Horthy Miklós ellentengernagy, a Nemzeti Hadsereg fővezére, nem sokkal később már Magyarország kormányzó 1919. októberi emlékiratát (HU-HL-MNHF-1919-I-KÜM-2045), melyben a katonatiszt-politikus még lehetségesnek tartotta az első világháborút elvesztett ország területi revízióját. Habár utólag nézve Horthy elképzelései már ekkor is irreálisak voltak, részben még joggal reménykedhetett, hiszen a végleges magyar államhatárokat megállapító, és az országnak jelentős területi- és lakosságveszteségeket okozó trianoni békediktátumot csak 1920. június 4-én írták alá.

Mindehhez szorosan kötődik az az 1920-as titkos külügyminisztériumi előterjesztés (HU-MNL-OL-K 64-1920-41-515), mely egy irredenta célzatú diverzióval foglalkozó, irreguláris katonai alakulat létrehozásának tervéről szól – minden bizonnyal ez volt (legalább részben) a Kettőskereszt Vérszövetség.

⁶⁷ Bernard WASSERSTEIN, i. m., 367–435; GÖMÖRI, i. m., 285–288.; valamint SZERÉNYI–VÍSZKET, i. m.

Erich Ludendorff tábornok, a német radikális jobboldali erők egyik vezetőjének Horthy Miklóshoz címzett, 1920. augusztus 20-ai keltezésű levelét (HU-MNL-OL-K 589-II-C-1), a Fehér Internacionálé egyik magyar vonatkozású kulcsforrását, amelyet maga Trebitsch Ignác kézbesített a kormányzónak, ugyancsak újraközöljük magyar és német nyelven is. Világossá válik belőle ugyanis, hogy bár talán a német tábornok ekkor még valóban hitt a közép-európai ellenforradalmi politikai és katonai erők együttműködésének realitásában, fő célja immár leginkább az anyagi támogatás megszerzése volt a tervezett együttműködés egyetlen olyan politikai erejétől, amely saját hazájában valós kormányzati hatalmat gyakorolt.

Újraközöljük továbbá Prónay Pál alezredes, a Horthy-korszak első éveinek hírhedt és befolyásos paramilitáris vezetőjének emlékirat-részletét is, amelyben a Max Bauer ezredessel, Franz von Stephany századossal és Trebitsch Ignáccal folytatott 1920-as tárgyalásairól számol be, illetve hangot ad azon gondolatának, mely szerint kezdetről fogva nem bízott a magyar születésű nemzetközi kémekben és kalandorban, aki aztán anyagi haszonszerzés reményében valóban elárulta nacionalista összeesküvő társait. Prónay alezredes a maga féktelen brutalitásával, intoleráns és bornírt, radikális jobboldali világnézetével persze visszaemlékezéseiben szinte senkiről nem írt egy jó szót sem, azonban be kell látnunk, hogy amennyiben valóban első találkozásukkor bizalmatlan volt Trebitsch Ignáccal szemben, úgy ebben az esetben jó emberismerőnek bizonyult és igaza volt.

Mindezekkel az újraközölt, és Trebitsch Ignác tevékenységét a korszak tágabb politikai kontextusában elhelyező forrásainkkal együtt legfontosabb és legerjedemesebb dokumentuma egy olyan ügyirat, amely a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának őrizetében található a HU-MNL-OL-K 149 törzsszámot viselő állagban,⁶⁸ melynek megnevezése *Rezerzált iratok*, és a Magyar Királyi Belügyminisztérium fontosabb nemzetiségi, munkásmozgalmi és egyéb bizalmas jellegű ügyeinek iratait tartalmazza 1876-tól kezdve egészen 1944-ig, melyekkel főként a Magyar Királyi Belügyminisztérium VII. számú, Közbiztonsági Osztálya foglalkozott.⁶⁹ Ebben az állagban bukkanhatunk

⁶⁸ Köszönet illeti Csősz László főlevéltáros kollégámat, amiért pályakezdő levéltárosként alkalmam volt vele együtt a HU-MNL-OL-K 149 jelzetű állag darabszintű segédletén dolgozni.

⁶⁹ A Magyar Királyi Belügyminisztérium Közbiztonsági Osztálya többek között a minisztérium rendőrség és csendőrség szakmai irányításáért, illetve a különböző rendészeti szervek működésének összehangolásáért felelős szervezeti egysége volt. Az osztály vezetését egy, a mindenkor belügyminiszter abszolút bizalmát élvező ember láthatta csak el. Sok más egyéb feladata mellett önálló nyomozó hatósági jogkörrel is bírt, politikai nyomozásokat folytatott. Az 1940-es évekre az Államrendőrségi Budapesti Főkapitánysága ilyen munkát végző szervezeti egységei mellett itt is jelentős politikai rendőri erő összpontosult. Vö. KOVÁCS Tamás, *A Belügyminisztérium rendészeti és karhatalmi feladatai 1920 és 1944 között*, in *Tanulmányok „A rendészet kultúrája – kulturált rendészet” című tudományos konferenciáról, szerk. GAÁL Gyula–*

HU-MNL-OL-K 149-1938-1-4341 jelzet alatt a Trebitsch Ignácról, a magyar születésű, regényes életű nemzetközi kémről és szélhámosról szóló ügyiratra, mely alapvetően az ekkor Kínában, Tiencsinben, a világ másik végén buddhista szerzetesként (és persze minden valószínűség szerint továbbra is hírszerzőként) tevékenykedő Trebitsch Magyarországra való hazatérési kérelmének elbírálásáról szól. Talán nem véletlen, hogy a hazáját ekkor már régóta maga mögött hagyó nemzetközi kalandor hazatérési szándékára vonatkozó, többnyire 1933–1938 között, egy 1938-ban iktatott ügyirathoz csatolt dokumentumok a Magyar Királyi Belügyminisztérium rezervált iratai között kötöttek ki, tehát a politikai rendészettel és kémelhárítással kapcsolatos tevékenységet végző szervezeti egységeknél. A korabeli magyar hatóságok sajnos joggal hihették előélete fényében, hogy amennyiben hazatérne, Trebitsch Ignác akár saját hazája ellen is kémkedne, ezért – mai kifejezéssel – fokozott nemzetbiztonsági kockázatot jelentene.

Az ekkor már a Távol-Keleten – igen regényes és képtelen körülmények között – tevékenykedő, különböző titkosszolgálatok érdekeit váltakozva kiszolgáló Trebitsch Ignác körülbelül 1934-35-től kezdve írt kérelmeket a magyar hatóságoknak és közjogi méltóságoknak – többek között személyesen a miniszterelnöknek, a kormányzónak, a külügyminiszternek és a belügyminiszternek –, hogy annyi hányattatás és nemzetközi tévelygés után engedélyezzék

HAUTZINGER Zoltán, Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 2009, 151–161.

neki a szülőhazájába, Magyarországra való visszatérést. Bár Trebitsch Ignác hazatérési kérelmének ügyét az 1938-as évben, 1938-1-4341 alapszám alatt iktatták, a Magyar Királyi Belügyminisztérium politikai nyomozószervei ennek kapcsán igyekeztek utánajárni a hazatérni kívánó nemzetközi kalandor előéletének is, így a források között korábbi keletkezésű, az 1930-as évek elejéről származó dokumentumokat is találunk az ügyirathoz csatolva.

Külön kiemelendő, hogy a *Trebitsch-ügyiratban* korszak mindhárom (vagy inkább négy) magyar titkosszolgálati szerve által keletkeztetett (vagy legalábbis hivatkozott) jelentés vagy állásfoglalás feltűnik a magyar királyi belügyminiszternek címezve, egyöntetűen azt a javaslatot megfogalmazva a magyar kormány felé, hogy Trebitsch-Lincoln Ignác hazatérési szándékát semmiképpen se támogassa. A korszakban ilyen titkosszolgálati, politikai rendészeti és kémelhárítási feladatokat leginkább a Magyar Királyi Államrendőrség Budapesti Főkapitányságának Államrendészeti Osztálya és Politikai Rendészeti Osztálya,⁷⁰ a Magyar Királyi Csendőrség Nyomozó Osztályparancsnoksága,⁷¹ illetve a Honvéd Vezérkari Főnökség 2. osztálya (Vkf-2)⁷² láttak el. Titkosszolgálati jellegű tevékenységet is végző belügyi rendőrhatalmú szerv volt az elsősorban idegenrendészeti feladatokat ellátó Külföldiek Ellenőrző Orszá-

⁷⁰ Lásd a 5.23. számú dokumentumot.

⁷¹ Lásd a 5.24. számú dokumentumot.

⁷² A szervekre való utalás szintjén lásd a 5.32. számú dokumentumot.

gos Központi Hatóság,⁷³ mely egyúttal kémelhárítással is foglalkozott. Az iratok között, az ügyirathoz csatolva találunk továbbá különböző külföldi konzulátusoktól és nagykövetségektől, diplomáciai szervektől származó jelentéseket is, melyek ugyancsak Trebitsch Ignác meglehetősen kalandos előéletére vonatkozó információkat tartalmaznak.

További érdekesség, hogy az 1930-as évek folyamán haza szeretett volna térni Magyarországra Trebitsch Ignác egyik öccse, az Egyesült Államokban élő Trebitsch Simon (aki a dokumentumok tanúsága szerint ebben az időben valamiért a Simon Harry Trebitsch nevet használta), aki azt leveleiben azt is felajánlotta a magyar kormánynak, hogy bizonyos információkat ad át a testvéréről, azonban bátyjához hasonlóan a magyar állami szervek őt is megbízhatatlannak tűnő, nemkívánatos személynek nyilvánították. A Trebitsch Simon által hazatérési szándéka tárgyában írott leveleket, valamint az ő előéletét a bátyjához hasonlóan megvizsgáló jelentéseket a Belügyminisztérium munkatársai ugyancsak hozzácsatolták a Trebitsch Ignác hazatérési szándékával foglalkozó, 1938-as keletkezésű ügyirathoz.⁷⁴

Habár a Trebitsch-Lincoln Ignác hazatérési szándéka tárgyában keletkezett magyar királyi belügyminisztériumi ügyirat nem bír hatalmas történettudományi jelentőséggel, hiszen annak keletkezéstörténete vagy a személy, akihez kötődően született – ekkor legalábbis már – nem

⁷³ Lásd a 5.35. és 5.37. számú dokumentumot.

⁷⁴ Lásd az 5.20., 5.21., 5.36., 5.37., 5.39., 5.42. számú dokumentumokat.

befolyásolta érdemben a magyar vagy az európai történelem menetét, maga Trebitsch Ignác fiatalabb korában mint nemzetközi kalandor és számos titkosszolgálat ügynöke, valamelyest hozzájárult az európai történelem alakulásához, és mindenképpen a húszadik század viharos történetének egyik figyelemre méltó, regényes életű figurája, akinek egyéni sorsának megismerése mélyebb összefüggések megértéséhez is hozzájárulhat.⁷⁵ A közölt forrás továbbá rendszet- és titkosszolgálat-történeti jelentőséggel is bír, miként ez a Magyar Királyi Belügyminisztérium rezervált iratainak igen nagy részéről elmondható, hiszen megismerhető belőle a korabeli magyar politikai rendészeti / kémelhárító szervek munkájának menete és alapossága. Kitűnik belőlük, a kor színvonalán mennyire eredményesen tudtak – nemzetközi diplomáciai, és ezzel együtt feltehetőleg hírszerzési csatornákat is használva – adatokat szerezni egy adott személyről az 1930-as évek vége felé, a második világháború előestéjén.⁷⁶ Trebitsch-Lincoln Ignácról, a korszak hírhedt, sokat látott és nagy volumenű hírszerzőjéről a Magyar Királyi Belügyminisztérium szervei is beszerezték a maguk módján azon információkat, amelyeket be tudtak szerezni. Talán Trebitsch Ignác maga nem is sejtette, hogy több hullámban megírt, magyar közjogi méltóságoknak címzett hazatérési kérelmei maguk is beindítottak egy titkosszolgálati játszmát. A fennmaradt dokumentumokból kiolvasható ennek a játszmának a narratívája, melynek eredménye az ő

⁷⁵ Vö. SZERÉNYI–VISZKET, i. m.

⁷⁶ Vö. VARGA Krisztián, i. m., 146–153.

személyének és előéletének tüzetes leellenőrzése, illetve hazatérési szándékának a magyar állam részéről való (feltehetőleg hallgatóságos, de határozott) megtagadása lett.

A forrásközlés elvei

A szövegek közzétételkor a huszadik századi források publikálásának elveit és bevett gyakorlatát követtük. A néhány idegen nyelven (angolul, németül és franciául) keletkezett rövidebb szöveget eredeti nyelven is közreadjuk, majd közvetlenül utánuk (de önálló, számozott dokumentumként) közöljük az idegen nyelvű források korabeli, a Magyar Királyi Belügyminisztérium munkatársai által készített fordítását is. Egyetlenegy esetben fordult elő, hogy a részben német nyelven írt, rövid szöveg magyar fordítását lábjegyzetben közöljük.⁷⁷ A dokumentumokat továbbá az eredeti ügyiratban elfoglalt helyük szerinti sorrendjükben, számokkal ellátva adjuk közre, nem pedig keletkezésük / keletkezésük sorrendjében, ugyanis az értelmezésük szempontjából ennek is lehet jelentősége.

Mivel többnyire írógéppel írott, a mai magyar olvasó számára is igen jól érthető és követhető iratokról van szó, alapvetően változatlan formában közöljük a forrás-szövegeket, ám ahol kellett, apróbb módosításokat hajtottunk végre rajta a magyar nyelv mai helyesírási és központosítási szabályai szerint. A forrás integritása és hitelessége indokolja, hogy azt teljes terjedelmében, mindenfajta

⁷⁷ Lásd az 5.31. dokumentumot.

érdemi változtatás, felül- vagy alulstilizálás nélkül adjuk közre, stilisztikai javításokat tehát a közölt szöveg nem tartalmaz.

A közölt dokumentumokat továbbá, ahol azt szükségesnek éreztük – főként személyek, állami vagy társadalmi szervezetek, sajtóorgánumok, történelmi események, stb. említésekor, vagy éppenséggel rövidítések feloldása végett – szövegkritikai és magyarázó jegyzetekkel láttuk el.

FORRÁSOK

1.

HU-HL-MNHF-1919-I-KÜM-2045

**HORTHY MIKLÓS FŐVEZÉR EMLÉKIRATA
KÜLPOLITIKAI ELKÉPZELÉSEIRŐL⁷⁸
BUDAPEST, 1919. OKTÓBER 28.**

Szigorúan bizalmas.

Saját kezű felbontásra miniszter úr által.

EMLÉKIRAT

A külpolitikai helyzetről és annak behatásáról a magyar nemzeti hadsereg feladataira.

A fővezérség a mostani időpontot alkalmasnak találja arra, hogy a külpolitikai helyzetet katonai-politikai szempontból áttekintse, és ezen helyzet megbírálásából azon követelményeket szűrje le, melyek a magyar nemzeti hadsereg szervezése és hadműveleti képességének elérése érdekében kielégítendőek volnának.

⁷⁸ Az iratot korábban közölte: *Iratok az ellenforradalom történetéhez 1919–1945. I. Az ellenforradalom hatalomra jutása és rémuralma Magyarországon 1919–1921*, forráskiad. KARSAI Elek, KUBITSCH Imre, NEMES Dezső, PAMLÉNYI Ervin, Budapest, Szikra Kiadó, 1956, 200.

I. ROMÁNOK

Jelenleg és a közeljövőben a fő ellenségünk a román [...].⁷⁹ Mindenesetre ki kell azonban emelni, hogy Románia mintegy 20 hadosztályt kitevő anyaországi csapataival Kelet-Európában ez idő szerint a legszámottevőbb katonai tényező, annnyival is inkább, mert az őt környékező országok hadseregei, Szerbiát kivéve, jelenleg komoly veszedelemet nem jelentenek számára. A román hadseregben nagyobb szabású vörös mozgalom eddig nem volt észlelhető, tehát ezzel egyelőre nem számíthatunk.

A románok katonai helyzete az utolsó napokban még annyiban is erősödött, amennyiben a szerbekkel való összeütközés lehetősége a Bánát miatt kisebb lett [...]⁸⁰

Előzetes becslés alapján 1921 tavaszán leszünk a legjobb esetben azon helyzetben, hogy sikeres támadásra gondolhatunk, ezt is csak akkor, ha az addig elmenő időt céltudatosan és alaposan felhasználjuk az erőviszonyok javítására.

Ezen célra szükséges:

- a) Románia diplomáciai bekerítése,
- b) Magyarország erősödése nemzeti irányban, területre és általános külföldi tekintélyünkre nézve gazdaságilag és katonailag.

⁷⁹ A kihagyott részben Horthy megállapítja, hogy Románia a legerősebb a Magyarországgal szemben álló államok közül, ezért konfliktust vállalni vele csak fokozott óvatossággal lehet, illetve ismerteti a román hadsereg állapotát, felfegyverzettségét.

⁸⁰ A kihagyott részben Horthy Románia gyenge pontjait sorolja fel, többek között rávilágítva a kisebbségi kérdésre és a belpolitikai ellentétekre.

- c) Az „irredenta” szervezkedés intenzív folytatása Erdélyben és a többi románok által megszállott területen.

Ad a) Gyenyikinnel és az ukránokkal helyre kell állítani a szoros katonai-politikai összeköttetést, hogy előkészületeink párhuzamosan és tervszerűen folyjanak [...] ⁸¹

II. S–H–S ÁLLAM⁸²

A románok diplomáciai bekerítésénél legnagyobb fontossággal fog bírni: Jugoszlávia. Itt azonban egyszersmind a legnehezebb feladattal áll szemben a magyar diplomácia. Azért fontos a szerben közreműködése Románia bekerítésében, mert akármily nehézségekkel küzdenek ma politikai túltengésük folytát, mégis ők képviselik a románok után a legfigyelemreméltóbb katonai erőt a közeli keleten.

A vörös mozgalom lehetősége a szerb hadseregben kétségtelenül fennáll, némely hírek annak látható időn belül kitörését jelentik. Ha ezen híreket nem is fogadjuk el szó szerint, ezen mégis arra vallanak, hogy a szerb hadseregnek ezekkel a nehézségekkel küzdeni kell. A jugoszlávok katonai helyzetét jelenleg nagyban gyöngítik azon ellentétek, amelyek mindenütt a szerbek által újonnan megszervezett területeken mutatkoznak. Olaszországgal szemben a fiumei

⁸¹ A kihagyott részben Horthy azon reményét fejezi ki, hogy Anton Ivanovics Gyenyikin orosz cárista tábornok esetleg helyreállítja Oroszországban a monarchiát és legyőzi a bolsevik kormányzatot.

⁸² S–H–S Állam = Szerb–Horvát–Szlovén Királyság.

kérdés megoldásáig a jugoszláv katonai erők nagyjából ott vannak lekötve. Tényleg a szerbek a jelenleg nagyobb erősítéseket irányítanak a tenger melletti vidékekre. [...]⁸³

Azon vagyunk, hogy a horvát tisztikart magunkhoz közelebb hozzuk. De ezen akció a legnagyobb elővigyázatot igényli, nehogy a szerbek tudomására jutva, a szerbek körében is észlelhető jó hangulatot irányunkban teljesen elrontsa.

Szerbiában ugyanis szintén több párt szimpatizál velünk (Obrenovics-párt), itt a tisztikar sem viseltetik ellenünk ellenszenvvel, mert a román közös ellenségünknek tekinti. Általában pedig a szerbek máris kezdik átérezni azon végtelen nehézséget, melyek a nagyszerb állam megvalósításának útjában állnak, és ezért is közelednek hozzánk. E tekintetben jó szövetségstársunk az idő, mely ezen érzületet csak mélyíteni fogja, amennyiben az említett nehézségeket mindjobban szembeötlőbbé fogja tenni.

Világos az eddig mondottakból, hogy egyrészt fontos érdekünk a horvátokkal a fejlődő közeledést táplálni, másrészt épp oly fontos, sőt, még fontosabb a szerbekkel való jó viszonyt már csak Romániára való különös tekintettel fenntartani.

⁸³ A kihagyott részben Horthy a Szerb–Horvát–Szlovén Királyság belpolitikai ellentéteit ismerteti, különösen a szerb–horvát ellentétet emeli ki, melyet a magyar kormánynak álláspontja szerint okvetlenül ki kell használnia revizionista céljai érdekében, és megfogalmazza, hogy mind a szerb, mind pedig a horvát nacionalista politikai erőkkkel jó viszony fenntartására kell törekedni.

Világos az is, hogy úgy az egyik, mint a másik irányzatban exponálni magunkat nem szabad, mert egyrészt a horvátokhoz való nyílt közeledés esetében elrontanánk a viszonyunkat a szerbekkel, viszont a szerbekhez való idő előtti bensőbb csatlakozás a horvátokat idegeníti el tőlünk.

A Szerbiában irántunk uralkodó kedvező hangulatot azáltal kell táplálnunk és erősítenünk, hogy viszonyunkat a szerbekhez lehetőleg mélyítjük. Ez iránt tekintettel kell lennünk arra, hogy a szerben barátságos érzésének további fejlesztése abba az akadályba ütközik, miszerint a szerbek tartanak a Habsburgok ismét magyar trónra való jutásától, ami által kristályosodási pont keletkeznek a régi Osztrák–magyar Monarchia visszaállítására, másrészt pedig érdekük, hogy mi, jelenleg, míg a béke nincsen megkötve, ne erősödjünk, és így ellent ne állhassunk a követeléseknek.

Az utóbbi ellentét a béke megkötése után enyhülni fog, az első aggály pedig úgyis a diplomáciai tevékenység által elosztható lesz. [...]⁸⁴

Összegezve a Jugoszláviáról eddig mondottakat, még egyszer kiemelni óhajtom, hogy bármiképpen fejlődjenek a dolgok, a szerbektől Románia ellen várt katonai segély biztosítása az első és legfontosabb érdekünk, melyet

⁸⁴ A kihagyott részben Horthy ismét kitér arra, hogy Magyarország jó kapcsolatokat kell kiépítenie a Szerb–Horvát–Szlovén Királysággal, és annak a reményének ad hangot, hogy belső etnikai ellentétek okán Horvátországot esetleg később vissza lehet csatolni Magyarországhoz, akár a szerb kormány jóváhagyásával.

kockáztatni semmi körülmények között nem szabad. Ez legyen irányadó az összes Jugoszláviával, vagy annak egyes részével szemben teendő diplomáciai lépésekre.

A MAGYAR HADSEREG ERŐSÖDÉSE

Az előbb megvilágított bekerítési igyekezet azonban magában nem lesz elegendő célunk eléréséhez. A legmegbízhatóbb tényezőnk saját erőnk lesz [...] ⁸⁵ A magyar nemzeti hadsereg kiépítése elé azonban akadályok fognak gördülni, mégpedig a mireánk szabandó békefeltételek alakjában, még akkor is, ha a hadsereg fejlesztésében az antant-békefeltételeket kijátsszuk.

Ezen békefeltételek azonban idővel veszíteni fognak bénító hatásaikból.

- a) Előreláthatólag bekövetkező olyan körülmények által, amelyek rajtunk kívül állanak,
- b) a saját politikánk ügyes vezetése által.

ad a) Az antant államok közötti viszonyban máris észlelhetők szakadások, melyek idővel bizonyára még mélyebbek lesznek.

Ha nekünk sikerült fog egy antant csoport érdekelt-ségét elérni, akkor nem is lesz az az egységes antanthatalom, amely a diktált békefeltételek betartását továbbra is kikényszeríthetnék.

Az itt kikristályosodott vélemény szerint az angolok nem zárkoznak el az irántunk való szimpátiáiknak a

⁸⁵ A kihagyott részben Horthy a hadsereg megerősítésének fontosságát hangsúlyozza.

románok rovására kifejezést adni. Közeledésüket fogadjuk a kellő méltósággal, legyünk iránta fogékonyak anélkül, hogy magunkat karjaikba vetnők. Általában véve örvendetesnek vélem, hogy Magyarország lassanként a francia érdekszférából teljesen kiválik, és az Angolországhoz közeledik, mert az angol nemcsak aránytalanul hatalmasabb a franciánál, de utóbbi mindig a fajrokon románt fogja pártfogolni.

Az antant államok, főleg Anglia és Amerika, mindenképpen érdekelve vannak, hogy a Duna középfolysa mentén rendes viszonyok uralkodjanak, mert ezen fontos kereskedelmi út csak ezáltal lesz az ő részükre biztosítva.

Saját benső megújhdásunkkal be kell bizonyítanunk, hogy a Duna-menti államok (beleértve az egész Balkánt) között Magyarország egyedül képes arra, hogy mint a rendfenntartás nyugvópontjának tekintsék, és hogy Románia ebben a tekintetben nem mérkőzhetik velünk. Hogy ezen részkérdéseket bizonyítsuk:

1. el kell hárítanunk az újabb bolsevista kitörést,
2. óvakodnunk kell minden cselekedettől, mely túlságosan reakciós természeténél

fogva az országon belül zavart idézhetne elő, valamint más irányú túlzásoktól,

3. külön súlyt kell fektetnünk hadseregünk fegyverzésére, felszerelésére, valamint megbízhatóságára [...] ⁸⁶ Kieszközlendő volna, hogy a románoknak semminemű címen vagy ürügy alatt

⁸⁶ A kihagyott részben Horthy egy esetleges újabb kommunista hatalomátvétel megítélése szerint reális veszélyére hívja fel a figyelmet.

befolyás ne engedtessek át. Likvidációs vagy jóvátételi bizottságokban csak a négy nagyhatalom vegyen részt, mert ezeknek a rend fenntartása Magyarországon érdekükben áll.

Az általános helyzet folytán elsősorban Ausztriában várhat miránk ezen feladat.

III. AUSZTRIA

Ausztriában napról napra növekszik a vörös mozgalom. Nekünk csak érdekünk lehet, hogy ez mihamarabb kitörjön, hogy ezt a mozgalmat a fehér színezetű osztrák tisztikarral és a keresztényszocialista vidéki körökkel együtt elnyomjuk, és ezáltal barátságos helyzet jöhessen létre közöttünk, miáltal ebben az irányban nem lennének katonailag lekötve. De a kitörés csak akkor volna kívánatos, ha a románok legalább a Duna–Tisza közti területet kiürítették, mert különben félni kell, hogy az antant a rend helyreállításával a románokat bízza meg. Közegeink a következő antivörös osztrák szervezeteket állapították meg:

1. Egy tábornok organizációt csinál, mely nemcsak tiszti köröket ölel fel magában, hanem tovább-
szolgáló altiszteket is.⁸⁷
2. Egy volt államférfiú a polgári pártokat szervezi,
állítólag már 4000 fegyver felett is rendelkezik.
3. Tiroli szervezkedés.
4. Orel-párt, mely állítólag sok pénz felett rendel-
kezik.

⁸⁷ Valószínűleg Josef Metzger tábornokról és paramilitáris szervezetéről van szó.

5. Azonkívül arisztokraták és plutokraták is szervezkednek.

Mi az egész mozgalmat úgy segíthetjük legjobban, ha a mi területünkön szervezkedési és gyülekezési helyet bocsátunk rendelkezésre. Ha tehát a vörös mozgalom kitörésekor készségben akarunk állni, szükséges haladéktalanul előkészítenünk, illetőleg segítenünk

- a) az osztrák szervezkedést a mi területünkön és a mi védelmünk alatt.
- b) Ehhez fegyvert kell készenlétbe helyezni.
- c) Elég erős saját fegyveres erőt kell kiszemelni, tehát szerveznünk.
- d) A különféle osztrák szervezkedések részére teremthetünk egy közös platformot,

hogy ezek működését egy kalap alá hozzuk.

Az osztrák akciót tehát aránylag kevés saját erővel lehet véghezvinni; a küzdelmet elsősorban majdnem az egész osztrák tisztikar és az osztrák vidéki népesség fogja kivívni; miránk csak az a feladat hárul, hogy támaszul szolgáljunk nekik [...].⁸⁸

Hogy az osztrák akció csak támogatás kívülről, avagy egy aktív lökés legyen, az a körülményektől fog függni. Az utóbbinak az a hátránya van, hogy tekintve a

⁸⁸ A kihagyott részben Horthy az osztrák hadsereg újjászervezéséről és erejéről ír, kiemelve annak gyengeségét, megjegyezve, hogy a városi katonai alakulatok leginkább szociáldemokrata, míg a vidéki egységek inkább jobboldali, keresztényszocialista befolyás alatt állnak.

desperátus és a csőd alatt álló osztrák gazdasági viszonyokat, nekünk, mint megszálló hatalomnak, egy huzamosabb időn át el kell tartanunk a megszállott területet; ezt figyelembe kell vennünk.

Talán segíthetne ebben az antant (angolok).

Egy kis résszel való aktív benyomulásnak azonban az a nagy előnye volna, hogy jobban lekötelné a rendszerető Ausztriát, hátránya azonban abban rejlik, hogy úgy a csehek, mint a szerbek és a románok egy ilyen akcióban a régi monarchia visszaállítása érdekében elkövetett kísérletet látnának. Mindenesetre az osztrákoknak segítségünk fejében le kellene mondaniuk területi aspirációikról velünk szemben [...] ⁸⁹

IV. CSEHSZLOVÁK ÁLLAM

Ha a fentiek által tekintélyünk növekszik, akkor a cseh-tót viszonyokat kihasználva még alkalom fog nyílni a területi erősbödére is.

1. A hangulat a tótok közt mind egyre izzóbb lesz Felső-Magyarországon, mindinkább erősbödik az a párt, mely Szlovenszko ⁹⁰ valamelyes formá-

⁸⁹ A kihagyott részben Horthy azon elképzelését ismerteti, hogy a gazdaságilag ekkor igen valóban igen gyenge helyzetben lévő Ausztria és Magyarország gazdasági relációiban a korábbi közös osztrák–magyar állam erőviszonyaival szemben Magyarország dominanciájára kell törekedni.

⁹⁰ Szlovenszko = Szlovákia.

ban való kapcsolatát kívánva Magyarországhoz teljes autonómiával (Hlinka).⁹¹

2. A papságnak még mindig nagy befolyása van a tót népre, amely mindinkább elidegenedik a köz-társasági államformától, mert bensőleg mindig monarchikus érzelmű volt. Ha tehát a tót propagandánkba felvesszük a királyi gondolatot is, akkor ezzel a csehellenes érzelmet nagyon hatásosan tápláljuk. Némely vidéken talán nem is volna célszerű mindjárt a magyar királyságot propagálni, hanem meg kell elégednünk a monarchista érzelmek fejlesztésével általában, és csak a viszonyok fejlődéséhez mérten jönné a Szent István korona, végül a leendő magyar király személye a térítési ideák sorába.
3. Ezen viszonyokat tekintve egy, a tótok visszacsatolására irányuló akció a csehek ellen nagyon kilátásos, annál is inkább, ha a cseh haderőt vesszük szemügyre [...] Bár kívánatos volna, hogy a csehekkel való leszámolás az előbb

⁹¹ Andrej Hlinka katolikus pap, szélsőségesen nacionalista szlovák politikus. 1918-ban tagja lett a Szlovák Nemzeti Tanácsnak. Eleinte elfogadta az egységes csehszlovák nemzet eszméjét, de néhány hét elteltével változtatott a politikáján, és megalapította az új Szlovák Néppártot. 1919 nyarán Párizsba utazott, és a versailles-i konferencián sikertelenül követelte a szlovák autonómiát. Pártja nevét 1925 után Hlinka Szlovák Néppártjára változtatták, melynek haláláig elnöke, fő ideológusa és parlamenti képviselője volt. Halála után Jozef Tiso vette át a helyét.

ecsetelt osztrák akció után történhetnék, mégis megeshetik azonban, hogy a cseh államban vörös színezetű zendülés hamarabb kitör. Azonban biztosan csak a tót mozgalom kitörésére számíthatunk, mert a bolsevizmusról szóló hírek az utóbbi időben túlzottaknak bizonyultak.

A cseh akciót következő részekből kell összeállítani:

1. Lökés kívülről, Lengyelországgal egyetértőleg az ő területükön szervezünk egy tót légiót (körülbelül 10.000 embert), mely északi irányból nyomulna be a csehek ellen. Ezen akció létrehozatalán Csekonics gróf⁹² és Guillaume ezredes⁹³ fognak fáradozni.

Ehhez nekünk valószínűleg csak pénzzel kell hozzájárulnunk (10.000 fegyver beszerzésére költségtérítés). Mivelhogy Lengyelország különösen óhajtja, hogy Magyarország közös határt bírjon, és Felső-Magyarországra vonatkozólag a désinterressement-ját, ezen akciót minden eszközzel támogatni kell.

2. Az olasz hadifogságból visszajött, tótajkú katonákat Zalaegerszegen egy légióba szervezzük, mely déli irányból nyomulna elő a csehek ellen. Ezen szervezésnél főképp arra kell nézi, hogy ennek a légiónak a tisztjei, illetőleg vezetői tótajkú egyének legyenek.

⁹² Gróf Csekonics Iván diplomata, 1919 és 1923 Magyarország varsói követe.

⁹³ Guillaume Árpád ezredes, később tábornok.

Az 1. és a 2. alatt jelzett akciót előnyös volna minél hamarabb elintézni, mert előttünk van a tél, és a hosszú várakozás a hangulatra káros hatással volna.

3. Saját reguláris csapatok déli irányból megszállják Pozsonyt, Komáromot és Párkányánát, azon esetben, ha a csehek belső forradalom kitörése vagy az 1. és 2. alatt jelzett külső nyomás folytán visszavonulnának. Megjegyzendő, hogy Pozsony megszállása óriási erkölcsi hatással bírna.
4. Az irredenta szervezetést minden eszközzel fejlesztjük.
5. Ezen akcióval össze lehetne egyeztetni a Csehország németajkú lakosságánál (Szudétén tartományok)⁹⁴ kifejtendő irredenta mozgalmat. E célból szükségessé vált az összeköttetés felvétele Lodgmannal,⁹⁵ mi Csekonics gróf útján történik.

Az 1., a 2. és 3. alatt kifejtett akció megkezdésére okvetlen szükséges, hogy a románok is legalább is a Duna–Tisza közét kiürítették legyen [...] ⁹⁶

⁹⁴ Szudétén-tartományok = a Szudétavidék, Csehszlovákia zömmel németek által lakott része.

⁹⁵ Rudolf Lodgman von Auen, szudétánémet nacionalista politikus, a Csehszlovákiai Német Nemzeti Párt alapítója. Horthy a csehszlovákiai német nacionalistákkal való együttműködés lehetőségére utal a csehszlovák állam gyengítése céljából.

⁹⁶ A kihagyott részben Horthy hangsúlyozza az irredenta propaganda fontosságát, különösen Erdélyre vonatkozóan, illetve azon félelmének ad hangot, mely szerint Erdélyben várható egy általa

ÖSSZEFOGLALÁS

Az előbbiekből kitűnik, hogy Magyarország politikai fő célja a románokkal való elszámolás előkészítése legyen, ehhez azonban idő kell. Ezt az időt fel kell használni a románok politikai bekerítésére, mialatt minden ellenségeskedés elől ki kell térni velük szemben.

Ellenkezőleg: látszólag barátságos viszonyt kell szorgalmazunk, hogy féltékenykedésüket elaltassuk. S-H-S állammal jó megélhetést keressünk, amely idővel talán őszinte barátságba is mehetne át. Legközelebbi időn belül azonban alkalom nyílhatik számunkra, hogy két irányban fejthetünk ki akciót, melyek nemcsak tekintélyünk és katonai helyzetünk emelésére lesznek képesek, hanem melyekkel terület visszaszerzése is járna. Az első irány a már megjelölt ausztriai akció, a másik irány a cseh akció volna.

Célszerű és kívánatos volna részünkre, ha először az osztrák akciót vihetnők keresztül, és azután a cseh akciót; de el kell készülnünk arra a nem kedvező esetre is, hogy mind a két akciót egyszerre kell elintézni, mert a cseh-tót kérdésnek megoldása máris nagyon égető.

Javaslom, hogy az itt röviden vázolt kérdések egy Minisztertanácsban tárgyalassanak azon célból, hogy egy-egy felfogás alapján az összes illetékes körök párhuzamos irányban működjenek.

túl korainak ítélt irredenta akció is, melyet álláspontja szerint meg kell akadályozni.

Ha a Minisztertanács a fővezérség felfogását osztja, akkor kérem elhatározni, hogy:

1. a miniszterelnök úr elrendelje, miszerint a nemzeti hadsereg legalább is 7 (hét) gyaloghadosztály és 1 (egy) lovashadosztály kifejlesztéséhez szükséges anyagi (pénzbeli, stb.) eszközök biztosítottassanak, és minden körülmény között megtartassanak,
2. a magyar nemzeti kormány a fővezérség erre törekedő időközönkénti javaslatait elfogadni méltóztassék, és ezekhez az antant államok hozzájárulását a legerélyesebben kieszközölje. Azonkívül kérek hivatalos meghatalmazást, illetőleg utasítás, egyelőre a következő intézkedések foganatosítására:
 1. Ausztria antivörös pártjainak szervezkedése Körmend és Hajmáskér környékén, esetleg más helyen engedélyezendő volna.
 2. A tót légiók szervezése.
 3. A székesfehérvári és szombathelyi körletben annyi mozgó erő volna elhelyezendő, hogy ezek elegendők legyenek úgy az osztrák, mint a cseh akcióra.
 4. Az antant előtt eltitkolva, a hadosztályaink tüzérségének erősbítését kell keresztülvinnünk, mégpedig úgy az ütegszámnak szaporításával, mint nagyobb kaliberek elhelyezésével. Azt egész itt felsorolt kérdés legnehezebb pontja a sorrend végleges megállapítása lesz, amelyben egyes fázisok keresztülvieendőek volnának. Minden egyes fázisnál meg kell fontolnunk a hátunk

biztosítását, mely legalább a többi aspiráns állam semlegességét kívánja meg, azon kívül az antant nagyhatalmak jóindulatát, vagy legalábbis desimteressement-ját.⁹⁷ Ezen cél elérésére nem szabad visszariadnunk egy vagy a másik aspiráns állammal való megkötésétől se. Az olaszok és románok eddigi politikája még erkölcsi szempontból is igazolná az ilyen eljárást. Semmi esetre sem szabad a volt osztrák–magyar politikát követni, mely Szerbiával megkezdte az ellenségeskedést anélkül, hogy a hátunk biztosítva lett volna, és miáltal elérte, hogy az egész reánk szakadt. Egyszerű volna a kérdés megoldása, ha egy élet-halál harc törne ki Románia és Jugoszlávia között.

Elengedhetetlennek tartom a külügyminiszter és a fővezérség (vezérkari főnök) közti szoros összeköttetés létesítését és fenntartását, mert a külpolitikai helyzet a közeljövőben valószínűleg rohamosan fog fejlődni, és ezen fejlődést nyomban követniük kell a katonai intézkedéseknek is.

A siker eléréséhez elengedhetetlen, hogy a katonai irányítás egy kézben feküdjék, valamint, hogy a titoktartásra mindenütt rendkívüli súly fektessék.

⁹⁷ desimteressement (francia) = érdektelenség, közömbösség.

**A MAGYAR KIRÁLYI KÜLÜGYMINISZTERIUM
TITKOS ELŐTERJESZTÉS AZ ELCSATOLT
TERÜLETEKEN DIVERZIÓS TEVÉKENYSÉGET
VÉGREHAJTÓ, TITKOSSZOLGÁLATI JELLEGŰ
SZERV FELÁLLÍTÁSÁRÓL
PONTOS DÁTUM NÉLKÜL, 1920.**

Kizárólag az átvevő személyes használatára.

Használat után azonnal borítékban visszakérem.

ELŐTERJESZTÉS!

A megszállott területen a magyar irredentizmus sikerét a megszálló életét és vagyonbiztonságát rendszeresen támadó „aknamunka” nagyban elősegítené, mert a lelkeket a félelem könnyen megszállja, és ebbeli állapotában gyávasága szembe-tűnően mutatkozik. A jól megválasztott időben és módon alkalmazott agresszív fellépés mindig eredményre vezetett. Véleményem szerint az ideje is elérkezett annak, hogy a magyar irredenta működését ilyen irányban is kiterjesszük.

Ezen aknamunka sikere csak akkor lesz biztosítva, ha az nem ötletszerűen hajtatik végre, hanem az összes számításba veendő tényezők figyelembe vétele mellett alaposan megfontolt és kidolgozott tervvel biztosítjuk a sikerének és eredményének előfeltételeit, és ha ez megvan, konzekvensül végrehajtjuk vagy végrehajtatjuk.

Számításba veendő tényezők pedig a következők:

1. Az „aknamunkával” nem veszélyeztetjük-e az ott élő magyarság életét és vagyonbiztonságát? /Retorzió/
2. Nem veszélyeztetjük-e az irredenta működésünk helyességébe vetett bizalmat? /Tehát az ottani hozzájárulást megszerezni./
3. A személyi és tárgyi áldozatok gondos kiszemelése. /Intranszigenens nacionalista politikusok, vezető emberek, ilyenek gyűlése, veszedelmes detektívtestületi tagok, stb., szóval azok, akiknek politikai magatartása, befolyása a megszállt területek visszaszerzése tekintetében számottevő akadályt képeznek. Katonai lőszer- és anyagraktárak, laktanyák, pénzüzetek, hadiüzemek, közlekedési vonalak, műépítmények, stb./
4. Időpont-megállapítás. /Kül- és belpolitikai momentumok kihasználása./
5. Az anyagi szükséglet kiszámítása /pénz/, és annak biztosítása.
6. Az eszközök előteremtése /pisztoly, méreg, robbanóanyag, pokolgép, szérum, stb./
7. A végrehajtó emberek kiválasztása.

Ha az 1. és 2. pontban foglaltak biztosítva vannak, ha az 5., 6. és 7. pontban foglaltak rendelkezésre állanak, akkor lehet csak alaposan megfontolt, részletes tervet kidolgozni a 4. pont szerint megállapított időben a 3. pont alapján kiszemeltek elleni „aknamunka” végrehajtására.

Mielőtt az általam elképzelt terv körvonalazására térnék, az 1. és 2. pontban foglaltak mikénti biztosítását igyekszem megvilágítani.

Sikeres aknamunka esetén a magyarság elleni kegyetlen retorziót csak úgy lehet elkerülni, ha az aknamunka végrehajtását más irányú /szocialista, kommunista, parasztforrongás, bukovinai vagy beregszászi irredenta/ mozgalom kereteibe illesztjük be, vagy legalább is a végrehajtásnál oly áruló nyomokat hagyunk hátra, amelyekből a fent említett más irányú mozgalom valamelyikére lehet következtetni. Továbbá a végrehajtó közegek oly irányú lekötése /pénz, hozzátartozók javadalmazása, pozícióbiztosítás, stb./, hogy felfedezés esetén a vallatás során az előbb említett más irányú mozgalmak szolgálatában állónak vallják magukat.

Az ottani beavatott vezetők férfiaknak az aknamunkához való elvi hozzájárulását szintén szükségesnek tartom, mert e nélkül egyrészt éppen a retorzióra tekintettel a leplezés nem sikerülne, másrészt a lokális viszonyok ismerete folytán tanácsadói szerepüket nem nélkülözhetjük. Meg kell velük értetni, hogy az aknamunkára a cél érdekében szükség van, s ha valamelyik ennek dacára hozzájárulását vonakodna megadni, úgy azt arravalóbb emberrel kell fölváltani, vagy őt egyáltalában kikapcsolni. Megjegyezni kívánom, hogy csak elvi hozzájárulást, nem pedig részletbe avatást tartok szükségesnek.

Ha ezen két biztosíték megvan, a terv alapjait a következőképpen képzelem el:

Megszervezendő egy végrehajtó kis csapat /elszánt, bosszúvágyó, vagy pénzért kapható, testi ügyességgel bíró,

szófukar férfiak, esetleg tényleg elszánt nők./ Ezen emberek egy-két héten át elméletileg és gyakorlatilag iskolázandók, és csak azok bízhatók meg valamilyen feladattal, akik az iskolázás eredményeképpen megfelelték.

A megszállott területen komoly intranzigens gondolkodású és széles látókörű férfiak előzetes bemondása alapján összeállítandó a kiszemelt személyi és tárgyi áldozatok jegyzéke és az itteni megítélés szerinti időpontban azok valamelyike vagy több ellen az aknamunka kezdetét venné. A végrehajtáshoz szükséges emberek már jóval előbb, esetleg állandó tartózkodásra leküldendőek, velük az összeköttetés biztosan fenntartandó. Az eszközök biztosítandók, mégpedig innen való bevitel útján. Komplikált technikai eszközök készítenők, többiek bevásárlandók.

A végrehajtó közegek pénzzel való ellátása és siker esetén bőséges megjutalmazása és szökésének előkészítése.

Fontosnak tartom, hogy az aknamunka vezetésével kizárólag egy ember bízassék meg, aki a szervezést eszközli, az iskolázást végrehajtja, az eszközöket beszerzi, stb., akinek ilyen irányú működéséről más, mint a vezető nem tud.

Eredeti, gépelt, aláírás nélkül.

**ERICH LUDENDORFF TÁBORNOK LEVELE
HORTHY MIKLÓSHOZ NÉMETORSZÁG ÉS
MAGYARORSZÁG EGYMÁSRAUTALTSÁGÁRÓL
ÉS A KÖZÉP-EURÓPAI ELLENFORRADALMI
SZERVEZKEDESEKRŐL⁹⁸
MÜNCHEN, 1920. AUGUSZTUS 19.**

München, den 19. August 1920.

Euer Durchlaucht,
danke ich für die Einladung, die ich durch Hr. Bauer erhielt. Sie war mir eine herzliche Freude, denn Euer Durchlaucht werden wissen, mit welcher warmer Sympathie ich auf Ungarn sehe und was ich von einem Zusammengehen von ihm und Deutschland erhoffe. Hierin liegt allein die Rettung vor der roten Gefahr aus dem Osten. Die ungemeinen Schwierigkeiten der Lage unserer Länder verkenne ich nicht, denn unsere nationalen Feinde standen vorher andernwärts; für Ungarn mehr in Rumänien, für Deutschland in England und Frankreich. Solange diese beiden Länder in Bezug auf Deutschland ihr frevelhaftes Spiel fortsetzen, ist dessen Lage verzweifelt, zumal vor dem

⁹⁸ Az iratot korábban közölte: *Horthy Miklós titkos iratai*, forráskiad. SZINAI Miklós, SZŰCS László, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1965, 33–38.

Hass gegen sie die furchtbare Gefahr des roten Terrors auch von rechts stehenden Kreisen nicht erkannt wird. Wie die Lage nach dieser Richtung hin in Ungarn ist, vermag ich nicht zu übersehen.

Bei uns in Deutschland ist es so: Die Linken ersehnen den Anmarsch der Sowjet-Armee, die Mitte erwartet von Russland wirtschaftliche Vorteile, die Rechte erkennt nicht die Gefahr. Das tun nur wenige. M. E. [Meines Erachtens] bedroht die Sowjet-Macht Ungarn und Deutschland gleichmäßig [gleichermaßen], ebenso allerdings auch die ganze bürgerliche Staatenwelt, die die Gemeinsamkeit der Gefahr nicht erkannt hat, oder nicht erkennen will.

Das gemeinsame Handeln, das unbedingt nötig wäre, wäre aber wohl zu erreichen, nachdem [wenn] die unglückseligen Friedensschlüsse beseitigt wären. Auch hierin liegt die Gemeinsamkeit der Interessen Ungarns und Deutschlands.

Bei dieser inneren und äußeren Lage, meine ich, dass ein Zusammengehen nicht eng genug sein kann. Das Zusammengehen ist aber nur dann von Nutzen, wenn jeder Staat versucht, zu der Macht zu kommen, die möglich ist; denn nur Macht ist Kraft.

In Deutschland ist Bayern der Hort der Ordnung. Ich habe das volle Vertrauen zu den Leitern der Geschicke Bayerns, dass sie deutsche, nicht bayerische Politik treiben. Ich weiß, dass in Berlin von gewissen Kreisen, und ich glaube, der Gesandte des Königreiches Ungarn sieht (es auch) mit diesen Augen, Propaganda gegen Bayern

getrieben wird. Dies ist kurzsichtig und recht [typisch?] deutsch. Ich glaube, alles, was wirklich umsichtsvoll in Norddeutschland ist, steht zu Bayern und der Organisation Escherich. Sollte Euer Durchlaucht Bedenken wegen eines einseitigen Vorgehens Bayerns haben, so bitte ich, es zurückzustellen. Jedenfalls beabsichtige ich treu mit ihm zusammen zugehen und gebe hiermit die feierliche Versicherung, dass ich Euer Durchlaucht benachrichtigen werde, wenn ich meinen Standpunkt ändere.

Sehe ich die Machtmittel Deutschlands an, so muss ich es klar aussprechen, dass sie ungemein gering sind. In Preußen sind noch die sozialistischen - demokratischen Minister und Verwaltungsbeamten vorhanden, die so große Schwierigkeiten bereiten und die Neuwahlen in Preußen so unumgänglich notwendig machen. Ungarn ist besser daran, aber auch seine Machtmittel genügen nicht. Bundesgenossen müssen gewonnen werden, wo sie zu haben sind. Mein heißer Wunsch ist, auch die russischen weißen Organisationen zu [unter]stützen. Allerdings gehört dazu Geld, das zu erhalten, die Russen und ich mit ihnen, von Ungarn erhoffen. Soweit ich unterrichtet bin, sind bereits Besprechungen hierüber im Gange. Ich möchte bemerken, dass unsere militärische Lage in Bezug auf Rüstungen ein Handeln ohne Verzug [er]fordert.

Ungemein erschwerend für ein Zusammengehen beider Länder ist die Lage in Wien. Die Pläne, die hier schweben, sind ebenso dringlich, und ihre gebündelte Unterstützung ein dringendes Gebot. Auch hier könnte Ungarn als Retter auftreten. Ungarn ist somit z. Zt. [zur

Zeit] der Gebende. Dank der Kraft Euerer Durchlaucht ist es hierzu in der Lage.

Andererseits ist es mir bewusst, mit welcher Vorsicht Euer Durchlaucht zu arbeiten haben. In Sonderheit kenne ich den Argwohn Frankreichs. Ich glaube daher, soweit ich die Lage von hier aus übersehen kann, dass es wirklich besser ist, ich schiebe eine Reise nach Ungarn vorläufig noch auf, da ich unerkant nicht dort sein könnte, und die Versicherung, ich triebe keine Politik, nicht geglaubt würde. Ich fürchte, dass durch eine falsche Reise auch die Arbeit der ordnungsliebenden Elemente in Deutschland erschwert würde, ganz abgesehen davon, dass der Hass gegen mich neue Nahrung erhalten würde.

Damit aber Euer Durchlaucht meine Gedanken kennen, habe ich mich so ausführlich ausgesprochen. Sollte Euer Durchlaucht mir einen Vertrauensmann schicken und weiteres erfahren wollen, so wird es mir eine besondere Freude sein, ihn zu empfangen.

Zum Schluss darf ich noch eine Bemerkung machen. Oberst Bauer besitzt nach wie vor mein Vertrauen. Wenn in Berlin anderes gesprochen wird, so ist es mit Absicht herbei geführt, an der Tatsache, die ich eben feststellte, wird dadurch nichts geändert und ich würde Euer Durchlaucht dankbar sein, wenn Sie Oberst Bauer nach wie vor Ihr Vertrauen schenken würden.

Ich hatte soeben eine lange Besprechung mit Frh. [Freiherrn] v[on] Kahr, der meine Eindrücke voll bestätigt.

In größter Verehrung verharre ich als
Euerer Durchlaucht
treu ergebener
Ludendorff

Az irat Színai Miklós és Szűcs László történeszek magyar fordításában:

Főméltóságod!

A Bauer úr által közvetített meghívását köszönöm. Nagy öröm volt számomra – mivel főméltóságod nyilván tudja –, hogy milyen meleg rokonszenvvel tekintek Magyarországra, és hogy mit remélek a két ország együttműködésétől. A keleti vörös veszedelem alóli megmenekülésre ez az egyetlen megoldás. Nem ismerem félre országaink helyzetének rendkívüli nehézségeit, mert hiszen régen máshol állottak nemzeti ellenségeink; Magyarországé inkább Romániában, Németországé Angliában és Franciaországban. Amíg ez a két ország Németországgal kapcsolatban folytatja botrányos játékát, addig az ország helyzete kétségbeejtő, minthogy a jobboldali körök, az ellenük táplált gyűlöletből elvakulva, nem ismerik fel a vörösteror borzalmas veszélyét. Azt, hogy Magyarországon milyen a helyzet ebben a tekintetben, nincs módom áttekinteni. Nálunk Németországban a következő a helyzet: a baloldal a szovjet hadsereg előnyomulását kívánja, a közép gazdasági előnyöket vár Oroszországtól, a jobboldal nem ismeri fel a veszélyt. Ezt

csak kevesen ismerik fel. Szóval a szovjethatalom egyaránt veszélyezteti Magyarországot és Németországot éppen úgy, mint az egész világ polgárságát, amely nem ismerte fel vagy nem akarja felismerni a közös veszélyt. Feltétlenül szükség volna közös cselekedetre; ez viszont csak a szerencsétlen békeszerződések félretolása után volna elérhető. Ebben is fennáll Magyarország és Németország érdekközössége. Az a véleményem, hogy ennél a belső és külső helyzetnél fogva a legszorosabb együttműködésre van szükség. Ez az együttműködés azonban csak akkor hasznos, ha mindegyik állam a maximális hatalomra törekszik, mert erő csak a hatalomban van. Németországban Bajorország a rend oltalmazója. Teljes a bizalmam a bajor sorsok vezetői iránt, hogy német és nem bajor politikát űznek. Tudom, hogy Berlinben bizonyos körök, és azt hiszem, hogy a Magyar Királyság nagykövete is ezeknek a szemével látja a dolgokat, propagandát űznek Bajorország ellen. Ez rövidlátásra vall, és jellegzetesen német dolog. Azt hiszem, aki Észak-Németországban valóban helyes belátású, az mind Bajorország és az Escherich-szervezkedés mellé áll. Amennyiben főméltóságodnak aggálya volna Bajorország valamilyen egyoldalú eljárásával szemben, úgy kérem, mellőzze azt. Nekem mindenképpen az a szándékom, hogy hűségesen együttműködjek vele, és ezennel ünnepélyesen biztosítom főméltóságodat arról, hogy amennyiben megváltoztatnám álláspontomat, főméltóságodat értesítem. Németország hatalmi eszközeit tekintve nyíltan ki kell mondanom, hogy ezek rendkívül csekélyek. Poroszországban még mindig azok a szociáldemokrata miniszterek és közigazgatási tisztviselők

vannak, akik nagy nehézségeket okoznak, és akik miatt elkerülhetetlenül szükségesek az új választások. Magyarország jobb helyzetben van, de az ő hatalmi eszközei sem elegendők. Szövetségesre ott kell szert tenni, ahol lehetséges. Forró vágyam a fehérorosz szervezkedések támogatása. Igaz, hogy ehhez pénz szükséges, amelynek megszerzését Magyarországtól remélik az oroszok, és velük együtt én is. Értesüléseim szerint már folynak is ilyen irányú tárgyalások. Szeretném megjegyezni, hogy katonai helyzetünk haladéktalan cselekvést igényel a felfegyverzést illetően.

A bécsi helyzet rendkívül megnehezíti a két ország együttműködését. Az itt leírt tervek megvalósítása, valamint anyagi támogatásuk sürgős parancs. Itt is Magyarország léphetne fel, mint megmentő. Minthogy ez idő szerint Magyarország az, amelyik ad. Hála főméltóságod hatalmának, ebben a helyzetben van. Tudatában vagyok másrészt annak, hogy főméltóságod milyen óvatosságra kényszerül. Különösen ismeretes előttem Franciaország gyanakvása. Ezért azt hiszem, amennyire innen meg tudom ítélni a helyzetet, hogy talán jobb volna magyarországi utazásomat egyelőre elhalasztanom, mivel felismerés nélkül nem mehetnék oda, viszont nem volna hihető az az állítás, hogy politikával nem foglalkozom. Félek, hogy ilyen utazás Németország rendszerető elemeinek a munkáját is teljesen megnehezítené, eltekintve attól, hogy a gyűlölet irányomban újabb tápot kapna. Azért fejeztem ki magamat érthetően és ilyen részletesen, hogy főméltóságod ismerje meg gondolataimat. Amennyiben főméltóságod további értesítéseket óhajt, és elküldené hozzám bizalmi emberét, úgy különös

örömmel fogom őt fogadni. Végül is szabadjon még egy megjegyzést tennem. Bauer ezredes élvezi bizalmamat most is, mint régen. Ha Berlinben erről máshogyan beszélnek, úgy ezt szándékosan idézték elő, és ez az általam az imént említett tényálláson semmit sem változtat; hálás volnék főméltóságodnak, ha Bauer ezredest megtisztelné bizalmával ezentúl is úgy, mint az eddigiekben. Az imént bosszú megbeszélésem volt G. v. Kahrral, benyomásaim teljes mértékben beigazolódtak.

Mély tisztelettel
maradok főméltóságod hűséges hódolója
Ludendorff

Eredeti, gépelt, aláírt.

4.

RÉSZLET PRÓNAY PÁL ALEZREDES VISSZAMLÉKEZÉSEIBŐL, AMELYBEN MAX BAUER ÉS TREBITSCH IGNÁC BUDAPESTI LÁTOGATÁSÁRÓL SZÁMOL BE⁹⁹

Németek is érkeztek Budapestre, akik antiszemita és nacionalista elvekkel közeledtek a magyarokhoz, mint olyanok, akik Németországban a császárságot szándékoztak visszaállítani, azonban nem az öreg Vilmos császárral, hanem fiával, Vilmos trónörökössel. Ennél a mozgalomnál Ludendorff vezérkari ezredes állt a háttérben, aki Max Bauer nevű vezérkari ezredest küldte bizalmasaként Magyarországra. Nevezettel más német tisztek, köztük Franz von Stephani nevű százados, azután a híres Trebitsch-Lincoln nevű ágens is megérkezett Magyarországra.

Bauer ezredes szimpatikus, okos, intelligens egyénisége és kitűnő szervezői képessége ellenére bizonyos tekintetben fantaszának és naivnak bizonyult, mint az efféle vezérkari – pedig ezen utóbbiak a németeknél különbek voltak, mint minálunk. Ti. nagy hibát követett el, mert egy Trebitsch-Lincoln nevezetű, hírhedt kalandort tett meg bizalmasának, akiről még azt sem tudta, hogy zsidó, és aki őt és terveit egész szervezetével együtt később a franciáknak és az angoloknak elárulta.

⁹⁹ Eredetileg közlésre került: PRÓNAY Pál, *A határban a halál kaszája. Fejezetek Prónay Pál naplójából*, forráskiad. PAMLÉNYI Ervin, SZABÓ Ágnes, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1963, 199–207.

Bauerék a szerencsétlenül végződött Berlini Kapp-puccs után Budapestre menekültek, és előbb engem kerestek fel a Nádor-laktanyában. Élénken ecsetelték az akkori németországi állapotokat, a szociáldemokraták és a bolsevikok, illetőleg spartakisták uralmát, amelyek Ebert köztársasági elnök alatt napról napra erősödtek. Ez a vállalkozás majdnem sikerült, amelyet Erhardt¹⁰⁰ kapitány tengerészekből álló különítménye támogatott, csupán néhány ember gyámoltalanságán bukott azután meg. A fő cél, amiért jött: velünk, magyarokkal egy olyan bázis megteremtése, amellyel azután a német és osztrák nacionalista erőkkel közösen összefogva a vörösök, valamint az internacionalista szabadkőműves zsidóság ellen fordulhasunk fegyverekkel a kezünkben. Miután különítményem ebbeli támogatását reméli, kérte annak elérését felsőbb helyeken is. Bauer és Stephani rám igen biztató benyomást tettek, és ha azon sok idegen közül, akik országunkat ellepték, eggyel is szóba lehetett állni, akkor az csakis német lehetett. Szóltam tehát Eckhardt Tibornak, aki akkor a miniszterelnöki sajtóirodát vezette, valamint Gömbösnek, a MOVE elnökének, és külön jelentettem a kormányzónak a nevezett németek megérkezését, valamint terveiket, aki Bauert nemsokára azután magánál fogadta.

¹⁰⁰ Az Erhardt Tengerészdandár egy körülbelül 6000 főt, első világháborús veterán katonákat tömörítő jobboldali paramilitáris alakulat, német Freikorps milícia volt Hermann Erhardt korvettkapitány parancsnoksága alatt. Az alakulat részt vett a Kapp-puccsban, 1920-ban a szövetségi kormány formálisan feloszlatta.

Bauerék, miután a Pannónia Szállodában laktak, felkerestem őket ott. Ezen alkalommal bemutatott nekem egy kövér, köpcös, fekete, igen zsidós kinézetű urat, mint mister Lincolnt. Ezen utóbbinál, amint németül beszélni kezdett, tisztában voltam, hogy tényleg zsidó. Mielőtt azonban megkezdtük volna a bizalmasabb dolgok tárgyalását, Bauert félrevonva figyelmeztettem társát, Lincolnt illetően, amennyiben származására vonatkozóan kifejtettem neki aggályaimat, éspedig a következőképpen: „Kedves ezredes uram, az ön kövér, fekete bizalmasa zsidó, előtte nem merek beszélni”. „Alezredes úr! [...] Ezért az emberért tűzbe teszem a kezem. Fenntartás nélkül, nyíltan beszélhet előtte. Egy zsidóban nem bízhat, ameddig az meleg, de ha úgy gondolja, engem terhel a felelősség.”

Mindennek ellenére Bauerék minden tanácskozásukra elhozták Trebitschet, és őt mindenbe beavatták. Ki is dolgoztak egy tervezetet, amelynek megvalósításai lehetőségében az akkori viszonyok után ítélve, őszintén megvallva, nemigen hittem, miután túl fantasztikusnak bizonyultak. Ti. német és bajor katonákat főleg az Erhardt-brigádból szándékoztak hajókon, a Dunán Ausztriába, azután Magyarországra becsempészni. Ezekkel és az ausztriai frontharcosokkal és más megbízható, fehér, jobboldali szervezetekkel puccsot akartak véghezvinni olyan értelemben, hogy minden országban keresztény és nacionalista kormány jusson uralomra. Ugyanakkor a szudétánemeteken keresztül Csehország északi részébe németekkel egy betörést szerveznek, amelyet ugyanakkor az én különítményem egy délről jövő támadással támogat.

Bauerék többek között még a következőket is kijelentették: régi határainkat tiszteletben tartják, és nem aspirálnak a németajkú vidékekre sem abban az esetben, ha Ausztria Németországhoz lesz csatolva. Ezzel ki is látszott a lólába a Ludendorff-féle tervnek, és miután az Anschlussban láttam a bökkenőt, óvatos lettem ezen elgondolásokkal szemben. Mert ha Bauerék egy Habsburg- és a nagymonarchia-ellenes propagandával Ausztriát tényleg Németország karjaiba szándékoznak hajtani, akkor nyugaton a nagynémet szomszéd épp olyan veszélyes lehet országunkra, mint északon és keleten a szlávok. Ez is, amaz is elsöpör. Mi régi határainkat, de különösen a nyugatit, csak is egy önálló Ausztriával és a volt nagymonarchia keretein belül tudjuk csak visszaszerezni, és ezt feltétlenül megtartani. Ezen aggodalmamat kifejezésre hozva a fentiekre vonatkozó további támogatásomat sem helyeztem kilátásba. Bauerék ennek ellenére tovább tárgyaltak Gömbössel, aki nagyon lelkesedett ezen eszméért, miután nemigen bánt-hatta a 13 vármegyéből álló csonka ország további sorsa, ha ő vezető szerephez juthat.

A Bauerék által előadott és már említett puccskísérletekben még nem találtam meg a szolid alapot. Ők is, mint a többi külföldi ágensek, szintén csak pénzt akartak tőlünk. Ámbár a németek rendelkezhetek utóbbival, a rubeltől kezdve minden néven nevezendő külföldi bankjegyekkel, amelyek értékesítéséhez is nagyszerűen értettek. A kormányzó révén sikerült nekik egy kisebb összeghez jutni, amellyel azután egy időre eltűntek, de néhány hét múlva ismét megjelentek.

Bauer, akinek sarkában voltak Rathenau-féle kémek és detektívek, egy alkalommal nagy ügyetlenséget követett el. Ti. egyenruhát húzva, a városban német vezérkari díszben mutogatta magát, s a királyi várba ment az államfőnél kihallgatást kérni. Ezen alkalommal a fővárosban bujkáló sok külföldi ágens közül a németek mindjárt felfedezték őt, és a külföldi zsidó sajtó máris leköszölte per longum et latum azon célokat is, amelyek miatt ő Magyarországon tartózkodik. Én ezért egy panzióban való lakást ajánlottam neki, valamint polgári ruhába való öltözködést. De különben is Baueréket elosztva és széjjelválasztva, mindegyiküknek egy tisztemet adva oda testőrnek, Lincolnt a Margitszigeten, Bauert a Britanniában, Stephanit pedig a Pannóniában szállásoltam el. És hogy Bauernek végképp nyoma vesszen, megkérdeztem gróf Pálffy Józsefet, tartaná magánál a Bicskéhez közel fekvő tükröspusztai birtokán. Nevezett több hétig ott is tartózkodott, és ez alatt az idő alatt egy értékes közgazdasági memorandumot dolgozott ki Magyarország termelési képességének növelésére. Úgy látszik, ő minden téren jártas volt, miután úgy geológiai, valamint földtani megfigyelésének is tett a szénrétegek kihasználására vonatkozóan.

Mint már említettem, köztem és a németek között folyó tárgyalások egy közös akció érdekében megakadtak, miután én Ausztria önállóságának rovására nem tartottam célszerűnek erre vonatkozó terveiket fegyveresen támogatni. De ezek megvalósítására úgy sem került volna sor, mert Bauer társa és egyúttal főbizalmasa gondoskodott róla. A franciáknak eladta Bauer és Ludendorff terveit. Az első

félórában, amikor Bauer ezredes bemutatta nekem T.-Lincolnt, gyanakodva figyelmeztettem őt Stephani előtt erre az egyénre, akinek együgyű arca ellenére szeme és füle mindenütt jelen volt, és figyelmét nem kerülte el semmi. De különösen megparancsoltam tisztjeimnek, akinek egyike, Fáber Rezső főhgy Lincolnt kísérgette: legyen ezen utóbbival különösen óvatos. És legutoljára, mikor ismét feltűntek Budapesten, csak Bauer jött vele, Stephani azonban hiányzott. Ezen utóbbtól postán kaptam egy levelet, amelyben röviden vázolta a helyzetet, a következőket írja: bizony, nekem volt igazam, amikor Lincolnt nem tartottam megbízhatónak, mert elárulta terveiket a franciáknak. Ő erről már meg is győződött. Elégedetlenségének virágnyelven elég érezhetően és félreismerhetetlenül a következőkben adott kifejezést: miután ez az imposztor gazember úgy is a Margitszigeten lakik, milyen szép és üdvös volna, ha a Duna kék hullámai őt Konstantinápoly felé ringatnák, miután nem érdemesült arra, hogy velünk, magyarokkal egy levegőt szívjon, stb.

Bauerrel még aznap találkoztam a Britanniában. Mindjárt azzal fogadott: „Nem kapott levelet Stephanitól?” „De igen” – és ezzel előhúztam a levelet és átadtam neki. Sokáig merengett szeme a levél sorai között. Majd nevetve kérdeztem tőle: „Na, nem nekem volt igazam?” Végre megszólalt: „Hihetetlen, hihetetlen. Manapság már senkiben sem lehet megbízni.” És ezzel visszaadta a levelet. „De Stephani túloz” – fakadt ki belőle, és elkérte tőlem a levelet, hogy majd visszaadja, mivel intézkednie kell, és Stephani-

nak is akar válaszolni. Miután a levelet a zsebében lévő többi irathoz dugta, elváltunk.

Másnap újból találkoztam Bauerrel, szintén a Britanniában. Mindjárt észrevettem rajta, hogy nagy a baj, mert sokáig nem szólalt meg. Csupán jobb kezével, nagyon izgatottan vakarta a bal füle tövét. Végre megszólalt: „Nagy butaságot csináltam.” És azzal elmesélte, hogy egészen megfélekezett erről a Stephani-féle levélről, amelyet tőlem elkért és zsebre vágott. Szórakozottságában átadta T.-Lincolnnak a többi iratokkal együtt. Bauer azzal fejezte be panaszát, hogy társa, úgy látszik, elolvashatta azt az ominózus levelet, mert sehol nem találják – valószínűleg ellógott.

A Trebitschet kísérő tisztjeim másnap jelentették nekem, hogy Lincoln valami gyanús levelet kaphatott, mert amikor olvasni kezdte, arca mindinkább megnyúlt, szemei kidülledtek, és csak annyit mondott: „Jó Isten! Ez hallatlan”

Lincoln még aznap este, amikor a kísérő tisztjek őt elhagyták, azonnal összecsomagolt, a szállodából ellógott a vasútra, és Bécsbe utazott. Két tisztemet, Giczey Györgyöt, majd Fáber Rezsőt is azonnal utána küldtem azzal az utasítással, hátha sikerül nekik ezt a notórius gazembert ide visszacsalni. Trebitsch azonban már nem akart hallani ilyen visszatérésről, mert biztonságban érezte magát Bécsben az Erzherzog Karl Szállodában, és fölényes gesztussal utasított el minden meghívást Budapestre.

A későbbiek során Lincoln Bécsből Olaszországba utazott, ahol tovább szőtte áruhárait ellenünk és a németek ellen. (Ez volna ennek a levélnek az eredeti története,

amelyről Trebitsch-Lincoln nevemmel kapcsolatosan önéletrajzában is megemlékezik.)

Tudomásom szerint Trebitsch-Lincoln az amerikaiakat, ahol pályáját kezdte, elárulta az angoloknak, majd az angolokat árulta el a németeknek, a németeket az olaszoknak és a franciáknak, az olasz fasisztákat a szociáldemokratáknak, azután fordítva. Később újból összekerült Bauerrel Marokkóban, utána pedig Kínában. Ezekből látszik, milyen hatással tudott lenni erre a német ezredesre, és miképpen tudta őt elbűvölni a körmönfont terveivel és elgondolásaival, mivel Bauer mindig meg tudott neki bocsátani a múltért, és hajlandó volt vele továbbra is együttműködni. Lincolnról csak később tudtam meg, hogy egy Trebitsch nevű paksi zsidó család sarja, aki előttünk meg a magyar nyelvtudását is titkolta. Az angolok halálra keresték, mivel náluk hazaárulást követett el. Nem tudtam elképzelni, hogy is lehetett ez az ember nem csak angol állampolgár, de Albion képviselője is.

5.

HU-MNL-OL-K 149-1938-1-4341

A MAGYAR KIRÁLYI BELÜGYMINISZTERIUM TREBITSCH IGNÁC NEMZETKÖZI KÉMRŐL ÉS KALANDORRÓL SZÓLÓ TITKOS ÜGYIRATA, 1938

5.1.

**Az Est című napilag Trebitsch-Lincoln Ignácról szóló
újságcikke Budapest, 1938. február 9.**

**Kínából írt Az Estnek Trebitsch Lincoln – Cáfolja a
hírt, hogy kínai császár lesz**

– Az Est Tudósítójától –

Trebitsch Lincolntól ismét levelet hozott a posta Tiencsinből *Az Est*nek. A paksi zsidó hitközségi elnök fiából angol liberális képviselő lett, akinek angliai, majd németországi és egyéb botrányai után sürgősen távoznia kellett lassankint egész Európából, mint ismeretes, Kínában telepedett le, buddhista hitre tért át, és kétségbevonhatatlan kalandorképességei révén most már apáttá és a buddhista vallási élet egyik kiemelkedő személyiségévé küzdötte fel magát. Trebitsch Lincoln Kínában mandarin lett és megalapította

az „Igazság Ligáját”.¹⁰¹ Szép címet is választott a liga számára, a Föld két félgömbjét használta emblémának, és a két félgömböt hatalmas horogkereszt köti össze. Amikor áttért a buddhista hitre, a Chao Kung nevet vette fel, és azóta így szerepel Észak-Kína vallási és politikai életében. Chao Kung apát Tiencsinben a japánok lelkes barátjául szegődött és röpiratokban szállt szembe a japánellenes propagandával, amikor a japán csapatok birtokába jutott Észak-Kína. Trebitsch Lincoln – azaz hogy most már Chao Kung apát – felszólította Kína lakosságát, hogy szakítsanak a nyugati népek önző politikájával, mert Kína igazi barátja csak Japán. Felszólítást intézett Csang-kaj-sek marsallhoz is mint buddhista szerzetes, nemes egyszerűséggel azzal vádolta a tábornagyot, hogy elárulta az ázsiai kultúrát és az ázsiai igazságot, éppen ezért a legjobb lesz, ha sürgősen leteszi a fegyvert és behódol Japánnak.

Az Est cikkei, amelyekben Trebitsch Lincoln legújabb állásfoglalásairól beszámol, megküldték Chao Kung apátnak Tiencsinbe. Most, január 16-ai dátummal levelet kapott *Az Est* szerkesztősége Tiencsinből, amely szóról szóra a következőket mondja:

¹⁰¹ Trebitsch Ignác által alapított buddhista propagandaszervezet, mely folyóiratkiadással is foglalkozott volna. Nem lehet kizárni, hogy a valóságban titkosszolgálati tevékenységet is végzett. Vö. Bernard WASSERSTEIN, i. m., 391.

Kedves Szerkesztő úr!

Egy budapesti ismerősöm szíves volt Az Est 1937. november 23-i, december 5-i kiadásából egy-egy oldalt nekem beküldeni, amelyekből látom, hogy a kínai-japán konfliktusról szóló két körlevelemet kivonatban közölte. Édesapám nem volt templomi szolga Paksott, de hagyjuk e tárgyaltalan hibákat. E soraim célja a december 5-i pekingi sürgőnyi hír, amely szerint „Csao Kung kínai császár lesz”, egy kissé helyreigazítani. Kaptam ugyanis Budapestről levelet, amelyből azt látom, hogy sokan azt hiszik, hogy ez a hír rólam szól. Én a császársággal semmi módon nem foglalkozom, és a japánok soha nem is tervezték engem kínai császárrá tenni. A Csao Kung, akiről a sürgönyben szó van, az a Tsao Kung tábornok, aki már 1923-ban a kínai köztársaság elnöke volt. Ő tényleg öreg és beteges, pedig hatvan-éves erős, egészséges fiatalember vagyok, mint a mellékelt arckép, egy tengeri hajó fedélzetén felvéve, mutatja. Nem császársággal foglalkozom én: jelenleg a hazámba való hazatérésemmel foglalkozom. Ott akarom életemet befejezni és hazámnak a még hátralévő 24 évben valami módon segíteni.

*„Hazádnak rendületlenül
Légy híve, ó magyar!
Bölcsöd az s majdan sírod is,
Mely ápol s eltakar.”*

Valószínűleg vannak hibák a levelemben, szíveskedjék ezt elnézni: már sok év óta nem beszéltem magyarul.

Személyesen üdvözlé:

Chao Kung

Eddig szól az érdekes és váratlan levél. Nem tudni, honnan veszi Trebitsch Lincoln – azaz Chao Kung apát –, hogy pont 24 éve van hátra. Az sem, hogy mire gondol, amikor azt írja, hogy „a hazájának segíteni akar”. Idehaza mindenestre gondos figyelemmel fogják kísérni a lépéseit.¹⁰²

¹⁰² Miként az a forráskiadványunkban közölt dokumentumból kiderül, a korabeli magyar titkosszolgálatok valóban alaposan utánanéztek Trebitsch Ignác addigi tevékenységének, igen sok mindent tudtak róla, és érthető okokból ellenezték a Magyarországra való hazatérési szándékát.

5.2.

A holland külügyminisztérium francia nyelvű jelentése Hága, 1938. december 7.

MINISTÈRE DES PROTECTIONS ETRANGÈRES

Le Haye, le 7 décembre 1938.

No. 3209.

Annexes.

NOTE

Se référant à la note de la Légation Royale de Hongrie en date du 13 aout dernier no.136/n. 1938, le Ministère des Affaires Etrangères a l'honneur de faire parvenir sous ce pli à ladite Légation Royale copie de la lettre no.2850/174 que le Consul-Général des Pays-Bas à Shanghai a adressée en date du 5 Octobre dernier au Ministre des Pays-Bas en Chine, lettre, relative à la requête de Mons. Trebitsch Lincoln („Abbé” Chao Kung) concernant son désir d'obtenir un passeport hongrois ou un visa hongrois sur son passeport chinois.

En joignant également à la présente les annexes de la lettre précitée de Monsieur Boissevain y mentionnées sous b, c, d et e, le Ministère des Affaires Etrangères a l'honneur de recourir à la bienveillance accoutumée de la Légation Royale afin que lesdites pièces soient soumises aux autorités hongroises compétentes.

Le Ministère des Affaires Etrangères serait reconnaissant d'apprendre en temps utile la décision du Gouvernement Royal Hongrois en ce qui concerne la requête susmentionnée de Mons. Trebitsch Lincoln.

5.3.

A holland külügyminisztérium előző jelentésének magyar fordítása Hága, 1938. december 7.

13826/BMF. Fordítás francia nyelvből:

Külügyminisztérium.

Külföldi érdekek védelmének osztálya.

Hága, 1938. december 7.

3209. sz.

Mellékletek.

Jegyzék

Hivatkozással a m. kir.¹⁰³ Követség 136/n.sz.f.é. augusztus 13-i jegyzékére, a külügyminisztériumnak van szerencsége idezártna a kir. Követséghez eljuttatni a 2850/174. sz. levél másolatát, amelyet a sanghaji németalföldi főkonzul intézett f. é.¹⁰⁴ Október 5-én Németalföld kínai követéhez Trebitsch Lincoln /Chao Kung „apát”/ kérvénye ügyében, melyben magyar útlevelet, valamint kínai útlevéltre magyar vízumot kér.

A külügyminisztériumnak, csatolva ugyancsak Boissevain úr fent említett levelében b, c, d és e alatt megjelölt mellékleteket, van szerencsége a kir. követség

¹⁰³ m. kir. = magyar királyi.

¹⁰⁴ f. é. = folyó év.

szíves jóindulatához fordulni, hogy az említett iratokat terjessze a magyar hatóságok elé.

A külügyminisztérium hálás lenne, ha Trebitsch Lincoln fent említett kérvényét illetőleg a m. kir. kormány határozatáról kellő időben értesülhetne.

[Pecsét]

5.4.

**A sanghaji holland, időlegesen a magyar érdekek helyi
képviselésével és megbízott főkonzulátus által felvett,
Trebitch-Lincoln Ignác által angol és francia nyelven,
kézzel kitöltött jegyzőkönyv
Sanghaj, 1938. szeptember 26.**

This day, the 26th day of September 1938, appeared before me, Jan van de Rey, Consul of the Netherlands of Shanghai, in the absence of Consul General for the Netherlands, temporarily in charge of Hungarian resident, Trebitsch Lincoln (Ignatz Thimotehus – Abbot Chao Kung), born at Paks, Tolna megye, April 4, 1879, residing in Shanghai, Chjine, who in answer to the following questions put to him replied as follows:

- a. When did you definitely leave Hungarian territory?

In 1898, about the middle of the year.

- b. Did you visit temporarily in Hungary after your definite departure, even when only passing through?

Many times, sometimes a few days, sometimes a few weeks, and the last time, in 1920, several months.

- c. Did you, during your stay abroad, obtain from any Hungarian authority (legation or consulate) any travelling certificate whatsoever (passport, etc.) and have you been treated in a hospital?

On 5th day of April 1923 I obtained from the Consulate General of Shanghai, temporarily in charge of Hungarian interests, a temporary Hungarian passport to the name of Tolnai Ludwig , born at Kalocsa, April 5, 1880, which passport was destroyed by me after my arrival in Europe. I have never been treated in any hospital at the expense of the Hungarian Government.

- d. Has the question of your Hungarian nationality or of your legal domicile in Hungary ever been dealt with by a Hungarian authority, during your stay abroad, did you, during your stay abroad, make any declaration before a Hungarian authority concerning the maintenance of your Hungarian nationality?

In 1920, during my stay in Budapest, I obtained from Paks a document of the fact that I was still a Hungarian subject, and I remember showing the document to Mr. Tibor von Eckhardt who at that time was councillor at the Hungarian Ministry of Foreign Affairs. This ministry accepted this document, permitting me to remain in Hungary at the moment my expulsion from Hungary was asked for.

During my stay at home I cannot remember having made any declaration before a Hungary authority concerning the maintenance Hungarian nationality.

Read up to the appeared and signed by him and by myself, this day the twenty-sixth day of September 1900 and thirty-eight, at Shanghai.

Chao Kung
Trebitch Lincoln

Jan van der Berg
Consul for the Netherlands, temporarily in charge of
Hungarian Interests

TRADUCTION

Ce jour d'hui, le 26 de Septembre 1938, a comparu par devant nous, Jan van der Berg, Consul des Pays-Bas à Changhai, remplaçant le Consul Général des Pays-Bas, provisoirement chargé des Interêts Hongrois, TREBITSCH Lincoln (Ignatz Thimoteus – Abbé Chao Kung) né à Paks, Tolnamegye, le 4 avril 1879, domicilié à Changhai, Chine, lequel en réponse aux questions suivantes que nous lui avons posées a répondu comme suit:

a. À quelle date avez-vous quitté définitivement le territoire Hongrois?

En 1898, environ au milieu de l'année.

b. Depuis votre départ définitif de Hongrie, avez-vous séjourné en Hongrie, même de passage seulement?

Plusieurs fois, quelques fois pendant quelques jours, tantôt pendant quelques semaines et la dernière fois, en 1920, pendant quelques mois.

c. Pendant votre séjour en dehors de Hongrie, avez-vous obten d'une autorité hongroises (légation ou consulat) un certificat quelconque de voyage (passeport, etc.) et avez-vous été en traitement dan un hôpital?

A la fin d'avril 1923 j'ai obtenu du Consulat Général à Changhai, provisoirement chargé des Interêts Hongroise, un Passeport temporaire au nom de TOLNAI Ludwig, né à Kalocsa, le 5 avril 1880, lequel passeport j'ai détruit après mon arrivé en Europe. Je n'ai jamais été en traitement dan un hôpital quelconque au au dépens du gouvernement Hongrois.

d. Pendant votre absence de Hongrie, la question de votre nationalité hongroise ou celle de domicile légal en Hongrie à-t-elle été traitée par un autorité hongroise, c'est-à-dire avez-vous fait pendant votre absence de Hongrie un déclaration devant une autorité hongroise concernant le maintien de votre nationalité hongroise?

En 1920, pendant mon séjour à Budapest, j'ai obtenu de Paks un document attestant que j'étais toujours sujet Hongrois et je me rapelle d'avoir montré ce dcoument à Monsieur Tibor von Eckhardt, cui en ce temps la était Conseiller au Ministère Hongrois des Affaires Etrangères. Ce Ministère a accepté ce document par lequel je reçus permission de rester en Hongrie au moment ou mon expulsion de Hongrie fut demandée. Pendant mon séjour en dehors de Hongrie j eme rapelle pas avoir fait une déclaration quelconque concernant le maintien de ma nationalité Hongroiese.

Signé par le comparant et par nous a Changhai ce jour, le
vingt six de septembre 1900 trente huit après lecture fait.

signé: Chao Kung

I.T. Trebitsch Lincoln

signé: Jan v. d. Berg

Consul,

Pour le Consul Général des Pays-Bas,
provisoirement chargé des Interêts Hongrois.

5.5.

Az előbbi jegyzőkönyv magyar fordítása francia nyelvből Sanghaj, 1938. szeptember 26.

13826/1939. BMF. Fordítás francia nyelvből:

Fordítás

Ma, 1938. szeptember 26-án, előttem, Jan van den Berg, a magyar érdekek képviselőjével ideiglenesen megbízott németalföldi főkonzult helyettesítő sanghaji németalföldi konzul előtt megjelent Trebitsch Lincoln /Ignác Timotheus, Chao Kung apát/, Pakson, Tolna megyében, 1879. április 4-én született sanghaji /Kína/ lakos, aki az általam feltett kérdésekre a következőképpen válaszolt:

a/ Mikor távozott el véglegesen magyar területről?

1898-ban, az év közepe táján.

b/ Magyarországról való végleges távozása óta, ha csak átmenetileg is, tartózkodott-e Magyarországon?

Többször. Néha néhány napig, máskor néhány hétig, és utoljára 1920-ban néhány hónapig.

c/ Magyarországon kívüli tartózkodása alatt magyar hatóságtól /követség, konzulátus/ kapott-e valamilyen úti igazolványt /útlevél, stb./, és volt-e kórházban ápolás alatt?

1923. április végén a sanghaji főkonzulátustól, Kalocsán, 1880. április 5-én született Tolnai Lajos nevére ideiglenes útlevelet kaptam,

amelyet Európába érkezésem után megsemmisítettem. A magyar kormány terhére soha semmiféle kórházban ápolás alatt nem álltam.

d/ Magyarországról való távolléte alatt magyar állampolgárságának vagy magyarországi illetőségének tárgyalta-e valamely magyar hatóság, azaz Magyarországról való távolléte alatt tett-e magyar hatóság előtt állampolgársága fenntartására vonatkozó nyilatkozatot?

1920-ban, budapesti tartózkodásom alatt Paksról egy iratot kaptam, amely igazolja, hogy mindig magyar alattvaló voltam és emlékszem, hogy ezt az iratot megmutattam Eckhardt Tibor úrnak,¹⁰⁵ aki a

¹⁰⁵ Eckhardt Tibor (1888–1972), politikus, ügyvéd, országgyűlési képviselő. 1918-ban Torda–Aranyos vármegyében főszolgabíró és az önkéntes karhatalom parancsnoka. 1919–20-ban az aradi, majd a szegedi ellenforradalmi kormány miniszterelnökségének sajtóügyeit irányította. 1922-ben a Keresztény Kisgazdapárt listáján nemzetgyűlési képviselő lett, 1923-ban az Ébredő Magyarok Egyesülete egyik alapítója és elnöke volt, a Magyar Nemzeti Függetlenségi (Fajvédő) Párt egyik vezetője, 1928-tól a Magyar Revíziós Liga ügyvezető alelnöke volt. 1930-tól a Független Kisgazdapárt tagja, Gaál Gaszton halála után a párt elnöke (1932–40) volt. 1931-től Miskolc, 1933-tól Mezőcsát országgyűlési képviselője. 1934-35-ben, Gömbös Gyula miniszterelnöksége idején, mint Magyar népszövetségi főmegbízottja eredményesen képviselte a magyar érdekeket a Sándor jugoszláv király meggyilkolása miatt keletkezett feszült helyzetben. 1935 után ellenezte a német orientációt, az angolszászok felé való nyitás volt. A kormányzó és Teleki Pál miniszterelnök megbízásából 1940 nyarán az USA-ba utazott, hogy ott kapcsolatokat építsen ki. Hazájába soha nem tért vissza, az Egyesült Államokban előadó

magyar külügyminisztériumban tanácsos volt. Ez a minisztérium elfogadta ezt az okiratot, melynek alapján engedélyt kaptam arra, hogy Magyarországon maradjak, akkor, amikor Magyarországról való kiutasításomat kérték. Magyarországon kívül való tartózkodásom alatt nem emlékszem, hogy magyar állampolgárságom fenntartására vonatkozólag bármiféle nyilatkozatot tettem volna.

A megjelent fél és én aláírtuk Sanghajban, ma, 1938. szeptember 26-án.

Chao Kung

Trebitsch Lincoln I. T. s. k.

Jan v. d. Berg s. k. konzul, a magyar

érdekek ideiglenes képviselőjével megbízott németalföldi
főkonzul helyett

Megjegyzés: A sanghaji németalföldi főkonzulátus irattárából kitűnik, hogy a megjelent fél 1923-ban valóban kapott ideiglenes útlevelet. Ezt az útlevelet a sanghaji osztrák és magyar kolóniák négy megbízható tagjának kijelentése alapján kapta, amely igazolta, hogy a kérelmezővel Ausztriában és Magyarországon élő közös ismerőseikre vonatkozó beszélgetéseik alapján meggyőződtek személyazonosságáról és magyar állampolgárságáról. Az ez alkalommal az útlevél-

lett a georgetowni egyetemen. 1945 után a szovjetellenes és antikommunista emigráció egyik vezéralakja, a Magyar Nemzeti Tanács egyik megszervezője és végrehajtó bizottsági tagja lett. 1972-ben, amerikai emigrációban hunyt el.

hez való csatolás céljából átadott arckép tényleg hasonlít a megjelent félhez, aki kijelentette, hogy mivel áttért a buddhista hitre, fontosnak tartja, hogy ezt a főkonzulátus előtt eddig ismeretlen csalást feltárja.

A magyar érdekek képviselőjével ideiglenesen megbízott sanghaji németalföldi főkonzul kijelenti, hogy a fenti okirat az angol nyelvű csatolt okirat hű fordítása és igazolja, hogy az ehhez fűzött megjegyzésben említett tények megfelelnek a valóságnak.

Sanghaj, 1938. szeptember 26

Pecsét.

[Olvashatatlan aláírás]

5.6.

**Magyar követségi tanácsos levele a magyar
királyi belügyminiszternek
Budapest, 1938. december 30.**

TITKOS!

Budapest, 1938. december hó 30-án.

1505/Res. Pol.

1938.

Tárgy: Trebitsch Lincoln Ignác útlevélügye

Hiv. sz.: BÖM. 5154/1938. VII. res.

1. iratcsomó melléklet.

Van szerencsém további szíves intézkedés végett tisztelettel
megküldeni.

A miniszter rendeletére:

[olvashatatlan aláírás]
követségi tanácsos

Nagyméltóságú

M. Kir. Belügyminiszter Úrnak¹⁰⁶

/Dr. Boór min. osztályfőnök Úr kezéhez/

Budapest.

¹⁰⁶ Az irat keletkezésének idején Keresztes-Fischer Ferenc volt a belügyminiszter.

5.7.

**Jörger István hágai követségi irodaigazgató a
tájékoztató levele Imrédy Béla miniszterelnöknek
Trebitch-Lincoln Ignác útlevélügye tárgyában
Hága, 1938. december 8.**

Magyar Királyi Követség
Hágában

Hága, 1938. december hó 8-án

198/ny. 1938 szám

Tárgy: TREBITSCH LINCOLN IGNÁC útlevélügye.

Hiv. szám: 547/pol. Res. 1938. számú rendelet.

6. melléklet

Szigorúan bizalmas!

Van szerencsém tisztelettel jelenten, hogy nem mulasztottam el, Nagyméltóságod fenti magas rendeletével vett utasításokat végrehajtani.

A holland külügyminisztériumhoz intézett jegyzé-
kemre az eredetiben csatolt választ kaptam, amelyet 5
melléklettel¹⁰⁷ Nagyméltóságodnak tisztelettel felterjesztem.

¹⁰⁷ Az iratban említett melléletek hiányoznak.

A követ távollétében
Jörger István s. k.
[aláírás]
követségi ir. igazgató
a m. kir. követség irodájának
vezetője

Nagyméltóságú

Vitéz Imrédy Béla

a mi. kir. Külügyminisztérium vezetésével megbízott

m. kir. Miniszterelnök úrnak¹⁰⁸

Budapest.

¹⁰⁸ Imrédy Béla miniszterelnök az irat keletkezésének idején egyúttal megbízott külügyminiszter is volt 1938. november 8-a és december 10-e között. A külügyminiszteri székben Csáky István követte.

5.8.

**Tao Lao / Lo (Margot Marcuse) buddhista apáca
levele a magyar külügyminiszternek
Budapest, 1938. július 25.**

Másolat.

M. Kir. Külügyminiszter Úr Öngyméltósága

Budapest.

Kegyelmes Uram!

Alulírott Tao Lo buddhista apáca f. évi jún. 20-án érkeztem Budapestre Kínából mesterem, Chao Kung apát megbízásából, kit azelőtt Trebitsch Lincolnnak hívtak, hogy megkíséreljek minden tőlem telhetőt, hogy Sanghajból és a Távol-Keletről való mielőbbi szabadulását előmozdítsam.

Mesterem Magyarországon született, Pakson, apja magyar állampolgárságú hajózási vállalkozó volt, jelenleg azonban mesterem állampolgárság nélküli, és a Távol-Keleten dúló háború miatt útlevél nélkül van Sanghajban, ahonnan útlevél hiányában nem tud elmozdulni. Kilátása sincs arra, hogy útlevélhez kerüljön, mert hiszen jelenleg nincs Sanghajban olyan hatóság, mely ilyen útlevél kiállítására illetékes volna.

Ami engem illet, én személyesen átéltem a két sárga faj közt dúló háború minden borzalmát, ismerem a pusztító járványokat, az árvizet, megéltem rablótámadásokat, melyeknek az ott élő fehérek nap-nap után ki vannak téve. Aki ezekről csak az újságok révén szerez értesülést, az csak

hamar napirendre tér e fölött, hiszen közvetlen élményeik nem is lehetnek, és azonban tudom, és sohasem fogom elfelejteni tudni, hogy mit szenvednek azok, akik, mint mesterem kénytelen ilyen viszonyok közt ott élni.

Lehetetlennek tartom, hogy hidegvérrel szemléljék, hogy egy magyar születésű fehér ember addig legyen kénytelen ott maradni, míg elpusztul az egymást irtó sárga fajok közepette.

A Belügyminisztérium szerint ő magyar állampolgárságát elvesztette és nagyon soka időt venne igénybe, míg kimutatható volna, mi úton-módon szerezhethé vissza magyar állampolgárságát.

Ebbe természetesen bele kell törődnie mesteremnek, félő azonban, hogy e hosszú idő alatt a fehérek számára egyre romló viszonyok közt mesterem a háború áldozata lesz.

Arra kérem tisztelettel Nagyméltóságodat, szánja meg szerencsétlen embertársát, adjon módot neki arra, hogy életét megmentse. Méltóztassék megengedni, hogy számára addig is, míg állampolgárságának kérdései tisztázódnak, magyar útlevelet állítsanak ki, ha mindjárt avval a kikötéssel is, hogy mindaddig nem jön Magyarországra, míg erre külön engedélyt nem kap. Így lehető válna az, hogy a sanghaji pokolból megszabaduljon.

Tisztelettel mellékelem mesterem születési bizonyítványának hiteles másolatát és egy részemre szóló meghatalmazást, és ismételten kérem mély tisztelettel Nagyméltóságodat, méltóztassék ennek az útlevélnak a kiadását kivételesen megengedni.

Amennyiben Nagyméltóságod, kivel annak idején mesterem, Chao Kung személyesen is szerencsés volt ismeretségben lenni, kegyeskednék kérelmemet igenlően elbírálni, itteni barátai segítségével a kábelköltségeket magunkra vállalva olyan egyértelmű táviratot intéznénk a sanghaji holland konzulátushoz, hogy a magyar útlevelét avval a feltétellel adja ki, hogy mindaddig nem jön Magyarországra, míg illetékes hatóságtól erre kifejezetten engedélyt nem kap.

Kérelmemet Nagyméltóságod kegyes pártfogásába ajánlva vagyok mély tisztelettel:

Tao Lo

V. Falk Miksa u. 13.

Budapest, 1938. júl. 25.

5.9.

A sanghaji holland konzulátus által felvett, Trebitsch Ignác által kitöltött német nyelvű jegyzőkönyv Sanghaj, 1938. szeptember 26.

Fragepunkte

über welche Trebitsch-Lincoln (Abb. Chao-Kung) zu
vernehmen ist.

1./ Wo (Gemeinde, Komitat oder Bezirk) und wann (Jahr,
Monat, Tag) ist derselbe geboren und in welcher Kirche
immatrikuliert worden? (Bezüglich der Haupt- und
Residenzstadt Budapest ist der Bezirk zu bezeichnen.)

*Paks, Tolna megye, 4. April 1879, mit auton. israelit. Gemeinde-
Buch*

2./ Hat er ein Legitimationsdokument? (Zuständigkeits-
zeugnis, Reisepass, Legitimationskarte, Arbeits- oder
Dienstbuch.) Welche Behörde hat es ausgestellt (Datum,
Zahl.)

Geburtszeugnis

3./ Würden über die Zuständigkeit schon Verhandlungen
gepflogen? (Gelegentlich der Aufnahme in einen
Gemeindeverband, Gewährung einer Unterstützung,
Ausstellung eines Arbeits- oder Dienstbuches.) Wo, wann
und mit welchen Erfolge? Wann haben Sie Ungarn
verlassen? Wo waren Sie während Ihrer Abwesenheit?

Nein, ich habe Ungarn im Jahre 1898 verlassen. War seither im Deutschland, Canada, England, Ungarn, China, Vereinigte Staaten, Frankreich.

4./ Wurde ein Familienmitglied schon in einem öffentlichen Spitale verpflegt, wo und welchem Jahre?

Nein

5./ Wo (Gemeinde, Komitat oder Bezirk, wann und für das Kontingent welcher Gemeinde wurde er assentiert? Bei welchem Regimente oder Battallion hat er Militärdienst geleistet?

Ich habe mich einmal für Assentierung im Ausland geleistet: einmal in Hamburg, zweimal in Montreal, Canada. „Unfanglich“ jedesmal be dem K. u. K. Österr-Ungarn General-Konsulat.

6./ Wo wohnte der Genannte sein seiner Gerburt und wie lange in den verschiedenen Aufenthaltsorten? Wo wohnte er während der Volkszählung im Jahre 1920? (Bei der Haupt- und Residenzstadt Budapest ist womöglich auch der Bezirk, die Gasse und die Hausnummer anzugeben.) Was war seine Beschäftigung an diesen Orten? (Gewerbetreibender, Handelsmann, Beamter, Arbeiter u. s. w.)

Ungarn, Deutschland, Kanada, England, China, Vereinigte Staaten, Frankreich. War Pfarrer der anglijabusgen Staatskirche in Kanada und England. Mitglied des Parlaments, England. Seit 1925. Buddhistischer Mönch, seit 1933 buddhistischer Abt.

7./ Hat derselbe je Steuer gezahlt, insbesondere eine Gemeindumlange; wenn ja, in welchen Orten und Jahren?

Niemals in Ungarn

8./ Wo (Gemeinde, Komitat oder Bezirk), wann, mit wem und in welcher Kirche wurde er getraut? Besass er ein Ehezertifikat? Wurde seine Ehe nicht durch ein rechtsgültigets Urteil gelöst? (Gericht, Datum, Zahl).

In Mondtreal, Kanada, protest. Kirche. Ja. Nein.

9./ Hat er Kinder? Wie heissen diese? Wann wurden diese geboren? Wo wohnen sie und was ist deren Beschäftigung?

Johb, Edward, Clifford. John ist Vernalter einer Plantage in Java. Zwei ausseren sind in England.

10./ Wie heissen die Eltern des Einzuvernehmenden? Wo wohnen dies?

Nathan Trebitsch, Julia Freund, beide gestorben.

11./ Wo und wann wurde dessen Vater (bei Leuten von unehelicher Geburt), Mutter (bei Frauen) der Gatte geboren? Wo wohnt der/dieselbe gegenwärtig? Im Falle Ablebens, wo und wann ist der/dieselbe gestorben und welcher Religion gehörte der/dieselbe an?

[A kérdésre Trebitsch Ignác nem adott választ.]

12./ Hatte oder hat der Vater (bez. die Mutter, ihr Gatte) eine Legitimationskunder? (Behörde, Datum, Zahl.) Wurde sein Vater (bez. seine Mutter oder Gatte) in irgendeinen

Gemeindeverband aufgenommen? In welche Gemeinde und wann?

Meine Eltern waren in Paks zuständig.

13./ Worden über die Zuständigkeit des Vaters, der Mutter, bez. des Gatten schon Verhandlungen gepflogen? Gelegentlich einer Spitalsverpflegung, der Ausstellung eines Arbeits oder Dienstbesuches od. dgl.

Nein

14./ Wo wohnte der Vater, die Mutter, bez. der Gatte des Genannten sein seinen Geburt und wie lange in den einzelnen Aufenthaltsorten? Was war seine Beschäftigung? Zahlte er Steuer, wenn ja, wo und wie lange an den verschiedenen Orten?

Meine Eltern wohnten bis 1892 in Paks, dann in Budapest. Er war Schiffseigenführer auf der Dounau.

15./ Wo wann und in welcher Kirche wurden die Eltern des Einzuvernehmenden getraut?

Izraelit. Ich (?) in Paks.

15. a./ Hat er Geschwister? Wie heissen diese? Wo und wann wurden sie geboren? Für das Kontingent welcher Gemeinde wurden ... Brüder assentiert? Wo wohnen diese gegenwärtig?

Józsi, Lajos, Frida, Aurél, Sanyi, im Paks. Paks. Sanyi im Ungarn. Józsi und Lajos Amerikában.

15. b./ Wie heissen die väterlichen (bei Leuten von unehelicher Geburt die mütterlichen) Grosseltern, bez. jene des Gatten und wo wohnten diese zuletzt?

Ich weiss nicht.

16./ Womit kann der Einzuvernehmende die Wahrheit seiner Aussagen bekräftigen? Was für Dokumente schliesst er hier bei?

Ich lüge niemals. Mir einen Geburtszeugnis.

17./ Kann derselbe jemanden namhaft machen, der über seine Zuständigkeitsverhältnisse eine Auskunft zu geben in der Lage ist? Hat er noch etwas bezüglich seiner Zuständigkeit oder Abstammung zu erwähnen?

Dr. Áldos Gyula, Budapest, VI. Munkácsy Mihály u. 23, Budapest, nein.

18./ Zu welchem Zwecke wünscht er die Konstatierung seiner Heimatsberechtigung?

Um nach Hause zu fahren

Datum: 26. Sept. 1938.

*Chao Kung Ungarisch:
I.P. Trebitsch-Lincoln*

[A jegyzőkönyvet felvevő személy olvashatatlan aláírása]

5.10.

**Az előző jegyzőkönyv magyar fordítása
Sanghaj, 1938. szeptember 26.**

M. Kir. Követség Hága
Melléklet
198/ny. 1938. számhoz

.....szám
193. .

Jegyzőkönyv

Felvétetett Sanghajban, 1938. évi Szeptember 26-án
a

Tárgy:

Trebitsch-Lincoln (Apát Chao Kung)
községi illetőségének megállapítása.

Jelen voltak alulírottak:

1./Hol /:község, vármegye vagy kerület:/ és mikor /:év, hó, nap:/ született és mely egyházban anyakönyveztetett /:A székesfővárosra nézve kerület is megnevezendő:/
Paks, Tolna megye, április 4, 1879, az izraelita auton. község anyakönyvében.

2./ Van-e igazolási okmánya? /: Illetőségi bizonyítvány, útlevel, igazolási jegy, munka- vagy cselédkönyv:/ Mely hatóság állította ki? /:Kelet, szám:/
Van születési bizonyítványom.

3./ Tárgyaltatott-e már illetősége? /:Községi kötelékbe való felvétel, közsegélyezés, munka- vagy cselédkönyvi ügy stb. alkalmával :/ Hol, mikor s mily eredménnyel?

Nem

4./ Ápoltatott-e a család valamely tagja kórházban, hol és mely időben?

Nem

5./ Hol /:község, vármegye vagy kerület:/, mikor és mely község hadjuttaléka javára soroztatott? Katonai szolgálatát mely ezrednél vagy zászlóaljnál teljesítette?

Háromszor jelentkeztem, Hamburgban és kétszer Montrealban, „untauglich” voltam, a hamburgi és a montreali osztrák-magyar főkonzulátusnál

6./ Születésétől fogva mostanáig hol és mindenütt hány évig lakott? A legutóbbi népszámlálás alkalmával hol lakott /:A székesfővárosban a kerület, utca, házszám is megnevezendő:/ Mi volt ezeken a helyeken a foglalkozása? /:Iparos, kereskedő, hivatalnok, munkás stb.:/

Magyarországon, Németországban, Kanadában, Angliában, Kínában, Franciaországban, Egyesült Államokban, stb. Az anglikán egyház papja voltam Kanadában és Angliában. Parlament tagja Angliában, politikával foglalkoztam és 1925 óta buddhista szerzetes vagyok.

7./ Fizetett-e adót általában, különösen pedig községi adót. Igenlő esetben mely községben s mely üzletben?

Nem

8./ Hol /:község, vármegye vagy kerület:/, mikor kivel és megy egyházban lépett házasságra? Volt-e házassági engedélye? Házassága nem bontatott-e fel jogerős ítélettel? /:Bíróság, kelet, szám.:/

Montrealban, Kanadában, Kahlo Gretchen¹⁰⁹ német leánnyal. 1901 vagy 1902. Volt engedélyem. Nem.

9./ Vannak-e gyermekei? Hogy hívják őket? Mikor és hol születtek? Hol laknak és mi a foglalkozásuk?

Igen, John, Edward, Clifford. Angliában. John Jávában tea- és cukorplantázsra vezetője; Edward és Clifford Angliában, kereskedő.

10./ Hogy hívják szülőit? Hol /:község, vármegye vagy kerület:/ laknak?

Trebitsch Náthán, Freund Júlia. Pakson, azután Pesten laktak, meghaltak.

11./ Atyja, /:törvénytelen származásánál:/ anyja, /:férjes nőknél:/ férje hol és mikor született?

[A kérdésre Trebitsch Ignác nem adott választ.]

¹⁰⁹ Trebitsch-Lincoln Ignác valóban Kanadában, Montréalban vette feleségül Margaret (Gretchen) Kahlot 1901-ben, akitől három gyermeke született. Vö. SZERÉNYI Ildikó–VISZKET Zoltán, i. m.; Bernard WASSERSTEIN, i. m.

12./ Volt-e vagy van-e atyjának, /:törvénytelen származásúaknál:/ anyjának, /:férjeseknél:/ férjének igazolási okmánya? /:Hatóság, kelet, szám:/ Fölvétetett-e atyja, anyja, illetőleg férje valamely község kötelékébe? Mely községbe és mikor?

Atyám paksi illetőségű volt.

13./ Tárgyaltatott-e atyjának, illetőleg férjének illetősége /:kórházi, ápolási, cseléd- vagy munkakönyvi ügy stb. alkalmából:/?

Nem

14./ Szülei, illetőleg férje születésüktől mostanáig hol laktak és mindenütt hány évig? Mi volt a foglalkozásuk? Adóztak-e valahol és hány évig?

Szüleim Pakson és Pesten laktak. Hajótulajdonos. Adóztak sok évig Pakson.

15./ Szülei hol, mikor és mely egyházban eskettettek?

Izraelita egyházban; hol? Nem tudom, valószínűleg Pakson.

15. a./ Vannak-e testvérei? Hogy hívják őket? Mikor és hol születtek? Hol laknak jelenleg?

*Józsi, Lajos, Frida, Aurél, Sanyi, im Paks. Paks. Sanyi im Ungarn. Józsi és Lajos Amerikában.*¹¹⁰

¹¹⁰ Trebitsch Ignác családjáról keveset tudunk, egyes források szerint tizennégyen, mások szerint tizenhatan voltak testvérek. A fiúk közül Ignác, Lajos és Simon végleg elhagyták Magyarországot.

15. b./ Hogy hívták az apai nagyszüleit, hol laktak utoljára?
Nem tudom.

16./ Mivel bizonyítja állításának valóságát? Mely okmányokat csatolja ehhez a jegyzőkönyvhöz?
Én soha nem hasznodom. Születési bizonyítványom másolatát.

17./ Tudna-e valakit megnevezni, aki illetőségére vonatkozólag felvilágosítást adhatna? Van-e még valami mondani-valója illetőségére és származására vonatkozólag?
*Dr. Áldor Gyula ügyvéd, Budapest VI. Munkácsy Mihály u. 29.
Én igazi magyar ember vagyok; szüleim magyar állampolgárok voltak.*

18./ Mi célból kívánja illetőségét megállapítani?
Hogy haszátérhessek.

Sanghaj, Szept. 26. 1938.

Chao Kung
I. T. Trebitsch-Lincoln

Felvette:

[Olvashatatlan aláírás, a sanghaji holland főkonzulátus pecsétje]

5.11.

**Trebitsch-Lincoln Ignác kérelme saját útlevéllügye
tárgyában a magyar királyi belügyminiszterhez
Budapest, 1938. július 27.**

641/res.pol.1938.

Szigorúan Bizalmas!

Budapest, 1938. július 27.

Tárgy: Trebitsch Lincoln útlevéllügye,
Tao Lo buddhista apáca kérelme.
Hív.sz. Küm. 547/res.Pol.1938.

3 melléklet

Van szerencsém szíves tudomásulvétel végett tisztelettel
megküldeni.

A miniszter rendeletére:
[olvashatatlan aláírás]
Követségi tanácsos

Nagyméltóságú

M. Kir. Belügyminiszter

Úrnak¹¹¹

/Boór min. osztályfőnök Úr kezeihez/
Budapest.

¹¹¹ Az irat keletkezésének idején Keresztes-Fischer Ferenc volt a magyar királyi belügyminiszter.

Shanghai, China

Május, 14-1938

E sorok átadója Tao Lo apáca, növendékem és az én megbízásomban Budapestre utazik, hogy ott hazatérésem ügyében a kellő intézkedéseket tegye.

Chao Kung

5.12.
Követségi tanácsos levele a magyar királyi
belügyminiszternek
Budapest, 1938. június 24.

Szigorúan Bizalmas!
Budapest, 1938. június hó 24-én
Tárgy: Trebitsch Lincoln útlevélyügye
Hív. sz.: 5154/1938. VII. res.

547/res. pol.
1938.

Nagyméltóságod fenti átíratával megküldött űrlapot további intézkedés végett hágai követségünknek megküldtem.

Egyben tisztelettel közlöm, hogy Trebitsch Lincoln-nak Magyarországra való visszatérését nem tartom kívánatosnak.

A minister rendeletére:
[olvashatatlan aláírás]
követségi tanácsos

Nagyméltóságú

M. Kir. Belügyminiszter Úrnak¹¹²

/Boór min. osztályfőnök úr kezéhez/

Budapest.

¹¹² Az irat keletkezésének idején Keresztes-Fischer Ferenc volt a magyar királyi belügyminiszter.

5.13

A kínai holland követ magyar kormánynak küldött levelének kivonatolt fordítása Hága, 1937/1938

Fordítás hollandból

Kivonat

Van szerencsém Nagyméltóságodnak jelenteni, hogy 1937. évi december hó 12-én a hírhedt Trebitsch Lincoln a követ-ség irodájához azzal a kéréssel fordult, hogy neki magyar útlevelet állítson ki, vagy pedig kínai útlevelére, mely szerinte hontalanságát tünteti fel, magyar vízumot adjon. Nevezett úr, aki buddhista papnak volt öltözve, közölte, hogy eddig azt hitte, hogy hontalan, amennyiben mint magyar születésű, 1909-ben az angol állampolgárságot kapta, ezt az angol állampolgárságát azonban azóta elvesztette. Ezúttal azonban nem tett arról említést, hogy angol állampolgárságát 1919-ben azért vesztette el, mivel a háború alatt Angliában Németország javára kémkedett.

Röviddel ezelőtt azonban arra a felfedezésre jutott, hogy a magyar törvények értelmében ezen sorsfordulatok által magyar állampolgárságát nem vesztette el.

A követség Trebitsch Lincoln úrral közölte, hogy a magyar kormány utasításai nélkül sem magyar vízum adására, sem pedig útlevelének kiállítására nem illetékes, és hogy ettől függetlenül a magyar törvények itt nem ismeretesek, ezzel szemben hajlandó egy esetleg általa útlevél

kiállítására irányuló benyújtott kérvényt illetékes helyre továbbjuttatni.

Az említett apát ezek után visszatért tiencsini kolostorába, ahonnet Nagyméltóságodnak másolatban felterjesztett levelet intézte ezen követséghez.

De Von van Seenwijck sk.

Követ

Nagyméltóságú

Külügyminiszter Úrnak,¹¹³
Hága.

¹¹³ Az irat keletkezésének idején, 1937-38-ban kányai Kánya Kálmán volt a magyar királyi külügyminiszter.

5.14.

**Chao Kung buddhista apát, korábban
Trebitsch-Lincoln Ignác angol nyelvű levele
a holland útlevelezettséghez
Tiencsin, 1937. december 12.**

The Buddhist House
Chao Kung
Abbot.

Fu San Li, 6/8
Poppe Road, Third Special Area
Tientsin, China Dec 12/37

The Royal Netherlands Legation
Passport Department
Peking.

Sir,

First of all I desire to thank you for the kind reception accorded to me yesterday in Peking, when I called upon you personally. Herewith I am sending you the information according to your instructions:

I request a passport to enable me to travel home, to my native country, Hungary.

My name: Ignatius T. Trebitsch Lincoln, monk name: Chao Kung.

Place and date of birth: Paks, Tolna megye, Hungary, April 4. 1879.

Profession: Buddhist Abbot

Purpose of voyage: to return to my native country and to remain there for the rest of my life.

Photos: Three photos herewith enclosed.

In support of my request I request I beg to state:

I am in possession of a birth certificate dated Paks, October 28. 1937.

I have never ceased to be a Hungarian citizen. I have never petitioned the Hungarian Government for a cessation or nullification of my Hungarian citizenship, not even when I became a naturalized British subject in the year of 1909. The Hungarian Government has never abrogated my Hungarian citizenship. Thus, according to Hungarian law, I have never ceased to be Hungarian citizen, and am de jure and de facto a Hungarian citizen today.

You are kind enough to promise me to forward this application and request to the Royal Hungarian Government, for which please accept my thanks.

Will you be good enough to request the Royal Hungarian Government, to send you the necessary instructions by cable, for which I am willing to pay, if it is so desired by the authorities in Budapest.

I shall be accompanied on this voyage to Hungary by one of my disciples: Margot Markuse, born in Riga, Latvia, on the 30th of August 1895, Latvian citizen, in possession of a Latvian passport, issued by the Latvian Consulate General in Berlin, on the 29th of November 1928, and bearing number 007449 E; renewed at different

dates, the last renewal having been made on the 22nd of November 1937, by the Latvian Consul in Harbin for the duration of the year under No 144/37.

Three photos of Margot Markuse also herewith included. Her profession is Buddhist nun.

Awaiting your reply in due course,
I am,

Sir,

Yours sincerely

signed:

Chao Kung

/Trebitsch Lincoln/

5.15.
Trebitsch Lincoln fenti levelének kézírásos
magyar fordítása
Tiencsin, 1937. december 12.

Fordítás angol nyelvből:

Buddhista Ház (The Buddhist House)
Chaon Kung Apát
Fu Shan Li, 6/8, Poppe Road, Third Special Area, Tiencsin,
Kína, 1937. dec. 12.

A Németalföldi Királyi Követségnek
Útlevélosztálya, Peking.

Igen Tisztelt Uram,

Mindenekelőtt megköszönni kívánom a szíves fogadtatást, amelyben tegnap Pekingben részem volt, amikor személyesen megjelentem Önnél. Itt küldöm utasításainak megfelelően a kívánt információt.

Útlevelet kérek, mellyel szülőföldemre, Magyarországra hazajuthatok.

Nevem: Trebitsch Lincoln Ignác T.

Szerzetesi nevem: Chao Kung

Születésem helye és ideje: Paks, Tolna megye, Magyarország, 1879. április 4.

Foglalkozásom: buddhista apát.

Utazásom célja: hazatérni szülőhazámba és ott maradni életem hátralevő részében.

Fényképek: csatolva van 3 fénykép

Kérésem tárgyalására felhozom: Pakson 1937. október 28-án kiállított születési bizonyítványom van.

Sohasem szüntettem meg magyar állampolgár lenni. Sohasem kérem a magyar kormánytól magyar állampolgárságom megszüntetését vagy érvénytelenítését, még akkor sem, amikor 1909-ben brit alattvalóvá váltam. A magyar kormány sohasem semmisítette meg magyar állampolgárságomat, így tehát a magyar törvények szerint sohasem szüntettem meg magyar állampolgárnak lenni, és de jure és de facto ma is magyar állampolgár vagyok.

Volt olyan szíves és megígérte, hogy ezt a kérvényt és kérésemet a. m. kir. kormányhoz továbbítja, miért is fogadja köszönetemet.

Szíveskedjék a m. kir. kormányt felkérni, hogy a szükséges utasításokat táviratilag küldje meg önhöz, amit kész vagyok megfizetni, ha a budapesti hatóságok ezt is kívánják.

Magyarországi utamon egyik tanítványom, Markuse Margot, Rigában, Lettországból 1895. augusztus 30-án született lett állampolgár, fog elkísérni, akinek a berlini lett konzulátus által, 1928. november 29-én kiállított, 007449 e számú, többször megújított lett útlevele van, melyet legutóbb a berlini lett konzul 1937. november 22-én újított meg, 144/37 sz. alatt, egy évre.

Markuse Margot¹¹⁴ 3 fényképe ugyancsak csatolva van. Foglalkozása buddhista apáca.

Mielőbbi válaszát várva,

vagyok őszinte tisztelettel,

Chao Kung

(Trebitsch Lincoln sk.)

ford: 1938. III. 18.

[olvashatatlan aláírás]

¹¹⁴ Margot Marcuse vagy Markuse, lett származású buddhista apáca, aki Trebitsch Ignác buddhista szerzetesként való működésének idején annak egyik leghűségesebb követője volt.

5.16.

**A holland külügyminisztérium francia nyelvű
levele a magyar királyi követségnek
Hága, 1938. január 21.**

Copie.

Ministère des Affaires Étrangères.
Bureau des protections étrangères
No 3141.

NOTE.

Le Ministère des Affaires Étrangères a l'honneur de faire parvenir sous ce pli à la Légation Royale de Hongrie un extrait d'une lettre du Ministre des Pays-Bas à Pépin en date du 15 décembre 1937, No 2423/277, avec annexes et deux photographies en double exemplaire, relative à Monsieur Trebitsch Lincoln /Chao Kung/.

Monsieur Trebitsch Lincoln a sollicité de la Légation des Pays-Bas un passeport hongrois ou un visa hongrois sur son passeport chinois. En se référant au contenu des annexes de la présente, la Ministère des Affaires Étrangères a l'honneur de recourir à la bienveillance accoutumée de la Légation Royale, afin de soumettre aux autorités hongroises compétentes la question si un passeport hongrois pourrait être délivré à M. Lincoln ou si son passeport chinois pourrait être muni d'un visa hongrois.

Le Ministère des Affaires Étrangères est tout disposé à donner des renseignements au sujet de l'activité de Monsieur Trebitsch Lincoln en Chine et ailleurs.

Le Haye, le 21 janvier 1938.

A la Légation Royale de Hongrie. Sceau.

5.17.

Az előbbi levél kézírásos magyar fordítása Hága, 1938. január 21.

Fordítás Francia nyelvből:

Másolat

Külgügyminisztérium.

Külföldi érdekek védelmének hivatala

3141. sz.

Jegyzék

A külgügyminisztériumnak van szerencséje a m. kir. követségnek megküldeni a pekingi németalföldi követ 1937. december 15-i, 2423/277 sz. levelének kivonatával, mellékleteivel és két fényképpel két példányban, Trebitsch Lincoln (Chao Kung) ügyében.

Trebitsch Lincoln a németalföldi követségtől magyar útlevelet, vagy kínai útlevelébe magyar vízumot kért, a külgügyminisztériumnak a jelen jegyzék mellékleteiben foglaltakra hivatkozva van szerencséje a kir. követség szíves jóindulatához fordulni, hogy terjessze az illetékes magyar hatóságok elé azt a kérvényt, hogy Lincoln úr részére lehet-e magyar útlevelet kiadni, vagy kínai útlevelét el lehet-e látni magyar vízummal?

A külgügyminisztérium minden tekintetben kész felvilágosítást adni Trebitsch Lincoln Kínában és másutt folytatott működésére vonatkozólag.

Hága, 1938.

január 21.

A m. kir. követségnek. Pecsét.

Ford: 1938. III. 18. [olvashatatlan aláírás]

5.18.

**A hágai magyar követség levele a magyar királyi
belügyminiszternek Trebitsch-Lincoln Ignác
útlevélügye és Margot Marcuse vízumügye tárgyában
1938. január 24.**

Hága, 1938. január hó 24-én.

16/ny. 1938. szám.

Tárgy: TREBITSCH LINCOLN Ignác útlevél-
és MARGOT MARCUSE
vízumügye, vagyis beutazása.

Hiv. szám: 385/res. pol. 1925. számú rendelet.

1 melléklet.

Bizalmas!

Van szerencsém a holland külügyminisztériumtól fenti tárgyban kapott 3141/1938. számú jegyzéket eredetiben, mellékleteivel együtt felterjeszteni és tisztelettel arra kérem Nagyméltóságodat, hogy az adandó választ illetően engem utasításokkal ellátni méltóztassék.

Trebitsch Lincoln előfordul az Államrendészeti Zsebkönyv¹¹⁵ 908. oldalán.

¹¹⁵ Az Államrendészeti Zsebkönyv a Magyar Királyi Belügyminisztérium belső használatra, a politikai nyomozók informálására szánt időszaki kiadványa volt, mely a rendszerellenes (jórészt

Magyary s. k.

m. kir. követ.

Nagyméltóságú

kányai Kánya Kálmán

m. kir. Külügyminiszter úrnak

Budapest.

szélsőjobb- vagy szélsőbaloldali) szervezetek és ilyen eszméket valló és terjesztő, politikailag megbízhatatlannak tartott, ezért a rendőrség által megfigyelendő személyek folyamatosan frissített listáját tartalmazta.

5.19.

A Magyar Királyi Belügyminisztérium Trebitsch Ignác előéletéről szóló jelentése [Hely és dátum nélkül]

Trebitsch Ignác a paksi ortodox izr. Hitközség anyakönyvének tanúsága szerint Trebitsch Náthán és Freund Juli szülöktől Pakson 1879. évi április hó 4-én született.

A m. kir. belügyminisztérium 1932. évi november hó 10-én kelt 607. res. pol. 1932. számú átirata szerint Trebitsch Lincoln, aki Bruxellesben tűnt fel okt. 19-én, a belga rendőrség által le lett tartóztatva; mint nemkívánatos elemet, azonnali hatállyal Belgium területéről kiutasították és a német határon áttették. A fenti külügyminisztériumi átirat alapján tett intézkedés folyamánként a dunaföldvári járás főszolgabírája 1932. december 20-án jelentette, hogy Trebitsch Ignác atya Pakson gabonakereskedő volt, fia, Ignác még fiatal korában elkerült Paksról és 1919 óta ott meg nem fordult. Trebitsch Ignácnak van egy öccse, Trebitsch Lajos, aki 1881-ben született, tanító volt, sokáig Batthyány gróf bögötei birtokán tartózkodott /Vas megye/, majd onnét Amerikába kivándorolt. Trebitsch Lajos a Tarcai nevet is használta. 1933. január 12-én a m. kir. külügyminiszter 18. res. pol. 1933. sz. alatt közölt a m. kir. belügyminiszterrel a bruxellesi Sureté Publique¹¹⁶ igazgatóságának a bruxellesi m. kir. követséghez intézett és

¹¹⁶ Sureté Publique – a belga bünygyi és politikai rendőrség korabeli elnevezése.

Trebitsch Lincolnra vonatkozó átiratát, mely szerint Trebitsch Ignác állampolgársága meghatározatlan, magyar okmányok nincsenek a birtokában, csupán kínai útlevél van és a következő hamis neveket használja: Trautwein, Keehan Patrick, Pukusati Anagarika, Chirzis Otto, docteur Tandler, Tschao Kung ou Chao Kung et Kerth.

1933. szeptember 4-én a m. kir. külügyminiszter 30. 255/8/1933. sz. a. közölte a m. kir. belügyminiszterrel a new york-i m. kir. főkonzulátus 1933. augusztus 8-án kelt jelentését, mely szerint Trebitsch Ignác öccse Trebitsch Simon /Harry/ megjelent a főkonzulnál és azt adta elő, hogy kalandos életű bátyjának élettörténetét szándékozik megírni, és e célból bizonyos adatokra van szüksége. Szerinte ugyanis Trebitsch Lincoln Ignác Magyarországról való kiutasításának okát abban látja, hogy a tudomására jutott bizalmas adatokat Csehszlovákiának eladta volna, viszont Trebitsch Lincoln Ignác azt hangoztatja, hogy a magyar kormánynak értékes szolgálatot tett, és ennek dacára ki lett az országból utasítva. Trebitsch Simon tehát bátyja kiutasításának igazi okát akarja megírni, és ezért szeretne idevonatkozólag megbízható adatot. Trebitsch Ignác kiutasítására vonatkozólag adatok azonban nem voltak beszerezhetők.

A m. kir. külügyminisztérium 1934. évi április hó 29-én 181/res. pol. 1934. sz. a. közölte a m. kir. belügyminiszterrel, hogy a bruxellesi m. kir. követség jelentése szerint a belga hatóságok Trebitsch Lincoln Ignác kiutasítását állítólag hatályon kívül helyezték és Belgiumba való beutazását engedélyezték.

1934. évi június hónapban Trebitsch Lincoln Sanghajból néhai Gömbös Gyula miniszterelnök úrhoz távirati kérelmet intézett és kínai útlevele, valamint növen-déke számára magyar vízumot kért azzal, hogy hazatérése után magyar állampolgárságának visszanyerésére szánt lépéseket tenni: Aláírás: „Chao Kung apát, azelőtt Trebitsch Lincoln”.

Trebitsch Sanghajból 1935. augusztusban a Kormány Úr Öfőméltóságához és méltóságos Kánya Külügyminiszter Úrhoz is kérvénnyel fordult, és szolgálataira hivatkozva hazajövetelének engedélyezését és vízumot kért. Trebitsch eme kérelme tárgyában további intézkedés tudomásunk szerint nem történt.

Az idevonatkozólag megkérdezett dunaföldvári járási főszolgabíró 1934. évi szeptember hó 14-én 66 biz. 1934. sz. a. azt jelentette, hogy Trebitsch Lincoln Ignác nemzetközi szélhámos még gyermekkorában elkerült Paksról, azóta oda vissza nem tért, és Pakson senki sem tud felvilágosítást adni arra nézve, hogy nevezettel azóta mi történt, tény az, hogy 1879. ápr. 4-én Pakson született és 1888-1889-ben a paksi izr. elemi iskola IV. osztályát elvégezte. A főszolgabíró nézete szerint Trebitsch Lincoln Ignác bizonyára megszerezte más ország állampolgárságát, és hallomás szerint az angol parlamentnek egy ideig tagja volt. A főszolgabíró nézete szerint Trebitsch Lincoln Ignácnak mint nemkívánatos elemnek Magyarországra való visszatérését nem kellene megengedni, miután már amúgy sem magyar állampolgár.

1934. évi augusztus hó 23-án a budakeszi szanatóriumban egy Biczó Ferenc nevű egyén fordult a paksi előjárósághoz azzal a kéréssel, hogy a Pakson született Trebitsch Ignác orvosnak, aki Bécsben kórházban fekvő beteg, községi illetőségi bizonyítványt állítsanak ki és azt kézbesítés végett Biczónak küldjék meg. A dunaföldvári járás főszolgabírájának intézkedésére a paksi előjáróság az ügyet válaszatlanul hagyta, A kir. csendőrmozgó osztály útján megállapítottuk, hogy Biczó Ferencet Millesi János osztrák vasúti főorvos, aki Budakeszin nyaralt, kérte fel 1934. júliusban, hogy Trebitsch illetőségi bizonyítványát szerezze be, mert őt viszont az osztrák államvasutak egészségügyi főnöke bízta meg azzal a feladattal, igyekezzék Trebitsch magyarországi illetőségét bizonyítvánnyal dokumentálni, hogy Ausztriából kitoloncolhassák.

1935. évi május hó 27-én 3297/35. VII. res. sz. a. felhívtuk a dunaföldvári j.¹¹⁷ főszolgabíró, hogy Trebitsch Ignáccal kapcsolatosan minden tudomására jutó körülményről ide tegyen a jövőben is jelentést.

Trebitsch Ignácnál Bruxellesben történt őrizetbe vétele alkalmával semmiféle magyar úti okmány vagy állampolgárságot igazoló okmány nem találtatott, ellenben R. G. 19606/1289 számú kínai útlevéllel rendelkezett. Az Országos Bűnügyi Nyilvántartásban Trebitsch Ignác nem szerepel. Valószínűtlen, hogy Trebitsch Magyarország területéről kiutasított volna, mert az ország területéről csak külföldit lehet kiutasítani. Nevezett azonban hosszas

¹¹⁷ j. = járási.

távollét után magyar állampolgárságát elvesztette. Trebitsch Ignác Amerikában mormon papként szerepelt, Angliában hosszabb időt töltött börtönben, a németországi Kapp-féle puccsban is szerepelt. Állítólag Bauer német ezredessel és Ludendorff tábornokkal is dolgozott, és előbbitől titkos iratokat lopott, amelyeket az entente-nak adott el. Trebitsch Ignácot a pestvidéki kir. törvényszék 8 havi államfogházra ítélte izgatás miatt, s ezt ítéletével a m. kir. Kúria 1907-ben B.7457 sz. a. helybenhagyta.

5.20.

**Harry S. Trebitsch, Trebitsch Ignác testvérének levele
a New York-i magyar konzulátushoz (másolat)
New York, 1933. augusztus 7.**

MÁSOLAT

39 West 97th Street,
New York N. Y.
August 7, 1933

To His Excellency
The Hungarian Consulate
7. Morris Street,
New York N. Y.

Your Excellency: –

Kindly excuse me for writing in English, but I have been in the United States for twenty-four years, interrupted by periodic visits to Hungary, and I feel that I am able to express myself more clearly in English. I am still a Hungarian subject and citizen; the last time I was home was in 1930-1931. At that time passport 885/930. A071.327-6360 was issued to me on November 27th, 1930 at Budapest, Hungary.

I am the youngest brother of Ignatius Timothy Trebitsch Lincoln who was deported from Hungary for certain political activities. He states in a letter that he had done many services for the present Hungarian Government, yet that they repaid his kindness with unkindness by deporting him.

Inasmuch as I am engaged at present in writing the life story of my brother, and it is my intention that the world know the entire truth about him, regardless of consequences. Will you kindly assist me in my undertaking by furnishing me with information concerning the political and probably private activities of my brother in Hungary, which resulted in his being expelled from the country of his birth. I have some information in my possession, which is not official however, that Trebitsch Lincoln, after having learned some inside information from the present Hungarian Government, became a traitor and tried to sell some information, which was to be considered confidential, to some other countries not friendly to Hungarian Government.

I am certain that an honest presentation of the facts will be of benefit to all concerned, for I believe that my brother has misstated his case, as it is the tradition of our Country to reward good with good and evil with evil.

Kindly forward this letter to the proper authorities in Hungary.

Very respectfully yours,
Harry S. Trebitsch

From: Harry S. Trebitsch
39 West 97th St.,
New York N. Y.

5.21.

**Harry S. Trebitsch előbbi levelének magyar fordítása
New York, 1933. augusztus 7.**

Fordítás angolból magyarra 15857/1933. B.M.F. számhoz.

39 West 97th Street,
New York N. Y.
1933. augusztus 7.

A magyar kir. konzulátusnak,
7. Morris Street, New York N. Y.

Kegyelmes Uram!

Kérem, bocsássa meg, hogy angolul írok, azonban 24 év óta vagyok már az Egyesült Államokban, s csak rövid látogatásokat tettem Magyarországon, s úgy érzem, hogy angolul jobban tudom magam kifejezni. Még mindig magyar állampolgár vagyok, utoljára 1930-31-ben voltam otthon. Ekkor, 1930. november 27-én, 885/930-Y071.327-6360. szám alatt Budapesten útlevelet adtak ki számomra.

Legfiatalabb öccse vagyok Ignatius Timothy Trebitsch Lincolnnak, ki politikai működéséért Magyarországról kiutasított. Ő azt állítja, a jelenlegi magyar kormánynak nagy szolgálatokat tett, ez azonban az ő szívességét azzal hálálta meg, hogy kiutasította.

Miután jelenleg bátyám élettörténetét írom, s miután az a célom, hogy a következményekre nem tekintve, a világ tudja meg a teljes igazat róla, nagyon kérem, legyen

segítségemre azzal, hogy adja meg bátyám politikai és valószínűleg privát működésére vonatkozó adatokat, amelyek alapján aztán őt szülőhazájából kiutasították. Értesítések vannak a birtokomban, melyek, bár nem hivatalosak, melyek szerint Trebitsch Lincoln, miután a jelenlegi magyar kormánytól bizalmas értesülései voltak, áruló lett, és azokat Magyarországgal nem baráti viszonyban álló országoknak próbálta eladni.

Biztos vagyok abban, hogy a tények nyílt közlése minden érdekeltre nézve hasznos lehet, miután azt hiszem, hogy bátyám ügyét tévesen adta elő, tekintve, hogy országunknak az a hagyománya, hogy a jót jóval jutalmazza, és a rosszat rosszal.

Kérem, szíveskedjék a levelet az illetékes magyar hatóságokhoz továbbítani.

Kiváló tisztelettel:

Harry S. Trebitsch

Fordította: [olvashatatlan aláírás]

[A m. kir. belügyminisztérium elnöki fordító osztályának pecsétje]

5.22.

**A Magyar Királyi Belügyminisztérium Közbiztonsági
Osztályának¹¹⁸ Trebitsch-Lincoln Ignácról szóló
nyilvántartó lapjának másolata
Budapest, 1938. január 1.**

Másolat a m. kir. belügyminisztérium közbiztonsági osztály
nyilvántartásban elfekvő lapjáról:

TREBITSCH-LINCOLN IGNÁC

Álnevei: Trautwein, Keehan Patrich, Pakusati Anagarika,
Chirzis Ottó, Dr. Tandler, Tchao Kung, Chao Kung, Kert,
Tarcai /Schlesinger/ Ignác, Tarcai Lajos

Szül. helye és ideje: Paks, 1879. IV. 4.

Állandó lakhelye:

Vallása: eredetileg izraelita, később mormon

Foglalkozása: magántisztviselő, orvos, tanító

Szülők neve: Trebitsch Náthán és Freund Júlia

Állampolgársága: nyilvántartásunk szerint angol

¹¹⁸ A Magyar Királyi Belügyminisztérium Közbiztonsági Osztálya működéséről lásd többek között KOVÁCS Tamás, *A Belügyminisztérium rendészeti és karhatalmi feladatai 1920 és 1944 között*, in *Tanulmányok „A rendészet kultúrája – kulturált rendészet” című tudományos konferenciáról, szerk. GAÁL Gyula–HAUTZINGER Zoltán*, Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 2009, 151–161.

11114/1921. bpesti. def. És 2378/1931. fk. állro. szerint volt amerikai mormon pap, angol képviselő. Angliában hosszabb időt börtönben is ült. A Kapp-féle németországi puccskísérlettel kapcsolatban emlegették. Bauer német ezredessel és Ludendorffal együtt dolgozott és Bauertől titkos iratokat lopott, melyeket az antantnak adott el. Közönséges politikai kalandor. Angliában, Amerikában, Németországban nagyarányú szélhámosságokat követett el. Lincoln álnéven részt vett a németországi kommunista puccsokban. Bauerrel együtt jött Budapestre. 203975/1928. VII. szerint mint a szociáldemokrata párt titkára, Tarcai Lajos néven a gróf Batthyány Ervin által Bögötén alapított felekezet nélküli iskola tanítója volt. 1071/1932. VIII. a. res. szerint Tarcai /Schlesinger/ Ignáccal nem azonos. 9742/1932. VIII. a. res. szerint 1932. november 19-én a belga rendőrség által Brüsszelben letartóztatva, mint nemkívánatos elem, Belgium területéről kiutasított, s a német határra tették át. 4898/134. VIII. a. res. szerint a belga hatóságok a kiutasítási határozat visszavonása után Belgiumba való beutazását megengedték. 6759/1934. VIII. a. res. szerint Sanghajból hazatérésének engedélyezését kéri. 3297/1935. VII. res. szerint 1934-ben Ausztriában tartományi vasúti orvos.¹¹⁹ Személyét azonban homály fedi. Kartársai körében ellenszenves is. Ha sikerülne neki Paksról illetőségi bizonyítványt szerezni, ki is utasítanák Ausztriából, mint idegen állampolgárt. 2288/1933. VIII. a.

¹¹⁹ Trebitsch Ignác, habár dolgozott orvosként, orvosi diplomával nem rendelkezett, csak teológiai főiskolát végzett.

res. szerint a Brüsszelben történt letartóztatása alkalmával semmiféle magyar okmány nem volt a birtokában. Találtatott nála egy R. G. 19606/1289. számú kínai útlevél.¹²⁰ Állampolgársága ismeretlen.

Másolta, 1938. I. 4-én

Bakásfalvi
[aláírás]

¹²⁰ Trebitsch Ignác titkosszolgálati megbízatásaival összefüggésben szerezhették többek között kínai útlevelet is.

5.23.

A Magyar Királyi Államrendőrség Budapesti Főkapitányságának¹²¹ jelentése Trebitsch Ignácról Budapest, 1938. január 7.

A M. KIR. ÁLLAMI RENDŐRSÉG
BUDAPESTI FŐKAPITÁNYSÁGA

Jelentés

1938. január hó 7-én.

Tisztelettel jelentem, hogy a kapott szóbeli utasításra eljárva megállapítottam, hogy Trebits Ignác Lincoln Timót paksi, 1879 évben született, izraelita, atyja: Náthán, anyja: Freund Júlia – a politikai nyilvántartásban a következő adatokkal fordul elő: „Volt amerikai mormon pap, angol képviselő.

¹²¹ A Magyar Királyi Államrendőrségen belül a két világháború közötti időszakban elsősorban a Budapesti Rendőr-főkapitányság foglalkozott titkosszolgálati jellegű tevékenységgel és politikai rendészettel.¹²¹ Ezen belül is elsődleges titkosszolgálati szervekként említendő a BRFK Államrendészeti Osztálya és Politikai Rendészeti Osztálya. Mindazonáltal az 1920-as évek elején már a rendőrség budapesti és a vidéki rendőr-főkapitányságán is, a bűnügyi nyomozati részleg keretein belül működött egy-egy politikai rendészeti osztály (PRO) foglalkozott a mai szóval belső elhárítási feladatokkal. Vö. VARGA Krisztián, *Politikai rendőrség és illegális mozgalmak a két világháború között*, Betekintő, 2009/3.
http://www.betekinto.hu/sites/default/files/betekinto-szamok/2009_3_varga_k.pdf

Angliában hosszabb ideig börtönben ült. A Bauer-féle akció spiritus rectora, aki mindenbe be van avatva. Már Bauernak is kellemetlen. Bauerral jött Budapestre.” Az országos bűnügyi, valamint a rendőrség Fogház- és Toloncügyosztály¹²² nyilvántartásában nem fordul elő. A királyi kúrián eljárva megállapítottam, hogy a B. 4457/1907. sz. jogerős ítélet nem Trebits Ignácra vonatkozik. Úgy itt, mint a pestvidéki királyi büntető törvényszéken az 1907 évi mutatókönyvekben nem fordul elő, így azt megállapítanom, hogy mikor és hol ítélték el, nem sikerült.

Az Államrendészeti Osztályon elfekvő iratokból csak az állapítható meg, hogy nevezet 1908 évben Budapestről ismeretlen helyre távozott, s azóta itt feltalálható nem volt.

Kmft.

Gerentsér Károly s. k. dtv.¹²³

A hiv. más. hit. Bp. 1938.

Jan. 7.

[aláírás]

Kiadó.

¹²² A Magyar Királyi Államrendőrség Budapesti Főkapitányságának Fogház- és Toloncügyosztálya ez előzetes letartóztatások és rövidebb idejű fogházbüntetések végrehajtásáért, illetve a főváros területéről kiutasított egyének bejelentett lakcímükre, illetőségi helyükre való kitoloncolásáért volt felelős.

¹²³ dtv=detektív.

5.24.

A Magyar Királyi Csendőrség Nyomozó Osztályparancsnokságának¹²⁴ jelentése Trebitsch Ignácról, Biczó Ferenc ügyével összefüggésben Budapest, 1935. január 8.

M. kir. csendőrség nyomozó osztályparancsnoksága.
ad 1509 szám
B. kt. 1934.

¹²⁴ Az eredetileg a közrend és köznyugalom fenntartására szánt Magyar Királyi Csendőrségnél az 1920-as években egyre erősebb volt az igény arra, hogy saját erőből is képesek legyenek azokat a bűncselekményeket felderíteni, nyomozni, illetve vizsgálni, amelyek a közbiztonsági feladatok ellátása során felmerültek. A csendőrség fokozatosan készült a feladatra. Kijelölt munkatársai megfigyelőként részt vettek a bűnügyi, ezen belül politikai rendészeti részlegek által fogatosított eljárásai cselekményekben. A Belügyminisztérium végül 1930. március 1-jén bocsátotta ki rendeletét (71.464/VI-b.-1930) a Csendőr Nyomozó Osztályparancsnokság felállításáról. Megszervezése Tihanyi Ferenc csendőr őrnagy nevéhez köthető, aki maga is személyesen tanulmányozta a titkosszolgálati munkát. A központi osztállyal párhuzamosan négy csendőrkerületben állítottak fel nyomozó alosztályokat, majd fokozatosan valamennyi kerületben megalakultak a nyomozó alosztályok, a csendőrnemzők pedig egyre aktívabban vettek részt a kémelhárítási és belső reakcióelhárítási munkában is. Vö. BODA József–REGÉNYI Kund, *Önálló magyar hírszerzés és elhárítás (1918-1945)*, in *A hírszerzés története az ókortól napjainkig*, szerk. BODA József, REGÉNYI Kund, Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019, 116–128.

Biczó Ferenc budakeszi lakos ügye.

Múlt évi december 8-án k. 10252 számú rendeletére: 934.

VIII. res.

A Magyar Királyi Belügyminiszter Úrnak

/:Közbiztonsági Osztály Vezetője:/

Budapest.

Budapest, 1935. január 8.

Biczó Ferenc budakeszi lakosról az 1. nyomozó alosztály az alábbiakat állapította meg:

1934. július hónapban nemes Millesi János, Ausztria három tartományának vasúti főorvosa Budakeszi községben nyaralt, dr. Mártonfy Fülöp főtörzsorvos sógoránál, a József királyi főherceg Szanatóriumában.¹²⁵

Ez alkalommal dr. Millesi megkérte sógorát, dr. Mártonfy főtörzsorvost, hogy szerezze meg részére Trebitsch Lincoln Ignác illetőségi bizonyítványát. Dr. Mártonfy azt a választ adta, hogy mivel nem ismeri Trebitschet, nem tesz lépéseket az ügyben, ellenben felajánlotta Biczó Ferencet, mint olyan embert, akire reá lehet bízni hasonló

¹²⁵ A Dr. Korányi Frigyes által alapított budakeszi tüdőgondozó első épülete 1901-ben került átadásra. A 27 hektáros parkban lévő őstölgyes friss levegőjével segítette a tüdőbetegek gyógyulását. Az intézmény Erzsébet Királyné Szanatórium néven nyitotta meg kapuit, a Horthy-korszakban hívták József Királyi Főherceg Szanatóriumnak, mai neve Országos Korányi Tbc- és Pulmonológiai Intézet.

ügyeket. Biczó ugyanis évek hosszú során dolgozott dr. Mártonffy főorzsorvos mellett, mint irodista, jelenleg pedig a szanatórium kantonját bérlí.

Dr. Millesi átadott Biczónak 10 pengőt azzal, hogy szerezzé meg Trebitsch illetőségi bizonyítványát. Biczó 3 levelet küldött a paksi községi előljáróságához, de az nem válaszolt egyikre sem.

Biczó Sohasem találkozott Trebitsch-csel és nem is ismeri, dr. Millesi kérésére tett lépéseket az illetőségi ügyben.

Megállapítás szerint Trebitsch Lincoln Ignác jelenleg Ausztriában tartományi vasúti orvos, személyét azonban homály fedí, ellenszenves is a kartársai körében. Emiatt, mikor Millesi dr. Magyarországra jött szabadságát tölteni, megkérte őt az osztrák államvasutak orvosainak egészségügyi főnöke, hogy igyekezzék Trebitschről illetőségi bizonyítványt beszerezni, mert ha ez sikerül, akkor mint idegen honost, kitoloncoltatja Ausztriából.

Biczó Ferenc nem azonos azzal a Biczó Ferencel, aki dr. Záboly Béla paksi orvosnál mint sofőr szolgálat. Nevezettnek nincs kocsivezetői vizsgája, s ahhoz nem is ért.

Biczó egyébként teljesen megbízható egyénként ismeretes, politikai múltja nincs.¹²⁶

¹²⁶ Itt a jelentést író csendőrnymozó osztályparancsnok feltehetőleg arra gondol, hogy a nevezett személy sem szélsőbal, sem szélsőjobb oldali politikai mozgalmakkal nem állt kapcsolatban, a Horthy-korszakban ugyanis a politikai rendőrség mindkét politikai szélsőséget igyekezett a lehető legkeményebben elnyomni.

4 darab melléklet.

[olvashatatlan aláírás]
nyomozó osztályparancsnok

5.25.

**A dunaföldvári járási főszolgabíró levele a magyar
királyi belügyminiszternek¹²⁷ Trebitsch Ignác
illetőségi ügyében
Dunaföldvár, 1934. szeptember 14.**

A dunaföldvári járás főszolgabírójától
66. biz. szám.
1934.

Tárgy: Trebitsch Lincoln Ignác hazatérése

Hiv. szám: 6759/1934. VIII. res.

Határidő:

Melléklet sz.: 7 db

Nagyméltóságú

m. kir. Belügyminiszter Úr!

A fenti számú rendeletre a kiadott mellékletek csatolásával tisztelettel jelentem, hogy a megejtett puhatolás eredménye szerint fent nevezett nemzetközi szélhámós még gyermekkorában elkerült Paksról, azóta ide vissza nem tért, és hogy vele azóta mi történt, arra nézve itt senki sem tud felvilágosítást adni. Tény, hogy 1879. évi április hó 4-én itt született, és hogy az 1888/89 tanévben az itteni ortodox

¹²⁷ A belügyminiszter az irat keletkezésének idején Keresztes-Fischer Ferenc volt.

izraelita elemi iskola negyedik osztályát elvégezte. Születési bizonyítványait mellékelem.

Mivel már gyermekkorában Paksról elköltözött, bizonyára megszerezte valamelyik idegen országban az állampolgárságot is, hiszen hallomás szerint még az angol parlamentnek is tagja volt egy időben, és így mint nem magyar állampolgárnak és mint nemkívánatos elemnek a Magyarországra való visszatérési kérelme elutasítandó lenne.

Tisztelettel jelentem végül, hogy a fenti ügyben Nagyméltóságod ad. 9742/1932. VIII. res. számú rendeletére 1932. dec. 2-án ad 120/1932. biz. szám alatt Nagyméltóságodnak már egy ízben jelentettem.

Paks, 1934. évi szeptember hó 14-én.

[Aláírás]
főszolgabíró

5.26.

**Trebitsch Ignác születési anyakönyvi kivonata a
Paksi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség
születési anyakönyvéből
Paks, 1934. augusztus 24.**

Iktatószám: 22. 1934.

A kötet betűje II.

A lap száma 119

KIVONAT

a paksi autonóm ortodox izraelita hitközség
születési anyakönyvéből

Folyó szám: 1558.

Az újszülött neve: Trebitsch Ignác

A születés kelte (év, hó és napja): 1879./Hetvenkilenc/
április 4.

Neme (nő vagy férfi): férfi

Állapota (törvényes vagy törvénytelen): törvényes

Az újszülött szülei:

Az atyja neve, foglalkozás és származási helye:
Trebitsch Náthán

Az anyja neve, foglalkozása és származási helye:
Freund Juli

A szülők lakása s a gyermek születési helye: Paks,
Templom u. 98.

A bába neve: Spitzer J.

Fiúknál

a körülmetélés napja: április 11.

a körülmetélő neve: Freund S., Burét J. H.

Koma neve, foglalkozása és lakhelye: Freund Salamon

Leányoknál:

Hol és mikor adatott név

Ki által adatott

A tanú neve, foglalkozása és lakhelye

Hogy ezen kivonat az anyakönyv eredeti adataival
szórul-szóra megegyezik, bizonyítom.

Kelt Pakson, 1934. augusztus 27-én.

Altmann Simon¹²⁸

főrabbi és anyakönyvvezető

[A paksi autonóm ortodox kerületi főrabbi
anyakönyvi hivatalának pecsétje]

¹²⁸ Altmann Simon igen hosszú ideig volt a Paksi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközség főrabbija és anyakönyvvezetője. Vö. *Magyarországi Zsidó Hitközségek 1944. április. A Magyar Zsidók Központi Tanácsának összeírása a német hatóságok rendelkezése nyomán*, Közzéteszi SCHWEITZER József, Budapest, Magyar Tudományos Akadémia Judaisztikai Kutatócsoport, 1994, 207.

5.27.

**A dunaföldvári járási főszolgabíró levele a
magyar királyi belügyminiszternek Trebitsch Ignác
hazatérése ügyében
Budapest, 1934. november 19.**

A dunaföldvári járás főszolgabírájától

Ad 66 biz. szám.
193.

Tárgy: Trebitsch Lincoln Ignác hazatérése

Hiv. szám: 6759/1934. res. VIII.

Határidő: ---

Mellékletszám: 6 drb.

Nagyméltóságú

m. kir. Belügyminiszter úr!¹²⁹

A fenti számú rendeletre tisztelettel jelentem, hogy Paks község előjáróságának hozzám tett jelentése szerint egy Biczó Ferenc nevű egyén, aki korábban dr. Zábóji Béla paksi járási tisztiorvosnál volt sofőrként alkalmazva, a budakeszi katonai szanatóriumból írogat az előjáráságnak, hogy Trebitsch Ignác paksi születésű bécsi orvosnak állítson ki illetőségi bizonyítványt és azt neki, mármint

¹²⁹ Ebben az időben Keresztes-Fischer Ferenc volt a belügyminiszter.

Biczónak küldje el. Mivel ilyen veszedelmes nemzetközi szélhámosról van szó, indokolt lenne kideríteni Biczóval való kapcsolatát, amely célra Biczó leveleit tisztelettel felterjesztem. Természetesen Paks község elöljárósága nem állított ki semmiféle illetőségi bizonyítványt.¹³⁰

Paks, 1934. nov. 19.

[olvashatatlan aláírás]
főszolgabíró

¹³⁰ Az illetőségi bizonyítvány egy huzamosabb idő óta külföldön élő magyar személyt feljogosított volna a hazatérésre, azonban Trebitsch-Lincoln Ignác tevékenységére tekintettel ilyen okmányt a születési helye szerint illetékes hatóság nem állított ki a részére.

5.28.

**Biczó Ferenc kézirásos levele a Paks város
polgármesteri hivatalnak Trebitsch Ignác ügyében
Budakeszi, 1934. október 24.**

Tekintetes

Polgármesteri Hivatalnak

Paks

Budakeszi, 1934. okt. hó 24-én

Tisztelettel bejelentem, hogy már 1-2 hónappal ezelőtt kértem a paksi anyakönyvi hivataltól, illetve az előjáróságtól TREBITSCH IGNÁC paksi születésű, jelenleg bécsi /Ausztia/ lakosnak illetőségi bizonyítványát.

Nevezett úr engem kért meg, hogy ezen bizonyítványt részére kikérjem, de már kétszeri kérésem dacára sem kaptam semmiféle választ.

Miután az első levelemhez felülbélyegzett válaszborítékot mellékeltem megcímezve, és ez is ott tartatott vissza, tisztelettel kérem, ezúttal harmadszor, hogy ha ezen bizonyítvány megküldésének akadálya van, akkor bármilyen nemleges választ kaphassak, hogy igazolhassam magam, hogy én kértem.

Miután féltő, hogy ezen első levelém elveszett, tisztelettel mellékelek egy újabb felülbélyegzett válaszborítékot.

1 drb. melléklet

/:boríték:/

Tisztelettel:

Biczó Ferenc

Katonai Szanatórium

Budakeszi

5.29.

**Chao Kung buddhista apát, azelőtt Trebitsch Ignác
Gömbös Gyula¹³¹ magyar királyi miniszterelnökhöz
írott táviratának másolata
Sanghaj, [dátum nélkül]**

Másolat /Távirat/

Miniszterelnök Gömbös Budapest.

Sanghaj 177 101/100 21 1452. Northern fed bin hoe

Óhajom hazámba visszatérni, kegyeskedjék azt lehetővé tenni. Hivatkozom tizenegy év előtt rólam formált személyes véleményére. Ne higgyen rólam terjesztett rágalmaknak

¹³¹ A távirat nincs keltezve, mivel azonban Gömbös Gyula 1932. október 1-je és 1936. október 6-a között töltötte be a miniszterelnöki tisztséget, ezért feltételezhetően ebből az időből származik. Trebitsch talán azért keresett meg Gömbös Gyula miniszterelnököt hazatérési szándékával, mert személyes ismeretség fűzte hozzá, hiszen Trebitsch Ignác az 1920-as Kapp-puccs idején közvetítő szerepben tűnt fel Ludendorff tábornok és Horthy Miklós, a későbbi magyar kormányzó, ekkoriban az ellenforradalmi Nemzeti Hadsereg parancsnoka között, amelynek egyik parancsnoka volt Gömbös Gyula, aki Horthy Miklós belső köréhez tartozott. A Kapp-puccs leverése után annak egyes résztvevőit, így Trebitschet is maga Gömbös Gyula bújtatta egy ideig Magyarországon. Vö. SERFŐZŐ Lajos, *A titkos társaságok és a róluk folytatott parlamenti viták 1922-1924-ben*, Párttörténeti Közlemények, 1976/3, 69–113.

és alaptalan hazugságoknak. Kína hatóságai tizenkét éve óta ismernek, tisztelnek, becsülnek, most is tárt karokkal fogadtak, dacára Anglia visszautasító magatartásának. Kérem, ne utasítsa el egy ember kérését, aki élete alkonyán hazájába óhajt visszatérni, életét ott békességben befejezni. Kegyeskedjék az itteni holland konzult táviratilag utasítani, hogy nekem kínai útlevelémre, valamint hat növendékemnek magyar vízumot megadja. Hazatérésem után intézkedni kívánok magyar állampolgárságom visszanyerése végett. Biztosíthatom, hogy hazatérésem hazámnak javára fog válni.

Apát Chao King, azelőtt Trebitsch Lincoln

5.30.

**Chao Kung buddhista apát, azelőtt Trebitsch-Lincoln
Ignác német nyelvű, Sanghajból írott levele Kányai
Kánya Kálmán magyar királyi külügyminiszterhez¹³²
Sanghaj, 1935. augusztus 5.**

Ligue de le Verité Fondée par L'Abbé Chao Kung

pour:

le verité, la justice, la bonté

contre: le mensonge, l'injustice, la haine

partout et toujours

Shanghai, Post Office Box 613

August. 21st 1935.

Herrn Baron K á n y a
Auswärtigen

Minister des

Budapest.

¹³² Az irat keletkezése idején, 1935-ben valóban kányai Kánya Kálmán volt a magyar királyi külügyminiszter.

Kegyelmes Úr,

Nem tudok hibátlanul magyarul írni, így tehát elnézését kérem, hogy németül írok.

Ich habe heute an Seiner Exzellenz den Regenten, Admiral Horthy, die Bitte gerichtet. Er möge gütigst mich amnestieren und mir erlauben nach Hause zu kommen; ich möchte mein Leben in meinem Heimatlande Ungarn ruhig und friedlich beenden!

Nun bitte ich auch Euer Exzellen mit Wohlwollen dazu beizutragen, dass dieser sehnlichster Wunsch um Erfüllung geht. Euer Exzellenz kann versichert sein, dass mein Rückkehr meinem Vaterlande nur nützlich sein kann.

An Herrn Ministerpräsidenten Gömbös richte ich auch einige Zeilen.

Ich bitt Euer Exzellenz den niesigen holländischen General-Konsul gefl. instruieren mir und meinen Zöglingen die nötigen Visé zu erteilen. Beiliegend Tabelle mit nötigen Informationen.

Vor einigen Tagen sandte ich Euer Exzellenz einige meiner Bücher.¹³³

¹³³ Trebitsch Ignác német nyelvű, Kánya Kálmán magyar királyi külügyminiszterhez írott levelének magyar fordítása:

Ma kérelmet intéztem Öfőméltósága, Horthy Miklós ellentenger-nagy-kormányzó úr felé, hogy legyen szíves jóindulatúan amnesztiában részesíteni és megengedni, hogy hazatérjek, ugyanis életemet hazámban, Magyarországon szeretném nyugodt és barátságos körülmények között befejezni.

Mit besonderer Hochachtung
Chao Kung
/azelőtt Trebitsch Lincoln/

Meine hiesige Adresse:
Via Siberia
Abbot Chao Kung
c / o P. O. Boc 613
China Shanghai

Most Önt is megkérem, méltóságos uram, hogy járjon közben azért, hogy ez a kívánságom teljesülhessen. Méltóságod biztos lehet benne, hogy hazatérésem hazámnak csak hasznára lehet.

Gömbös Gyula miniszterelnök urat is megkerestem néhány sor erejéig.

Megkérem Méltóságodat, hogy a holland főkonzult utasítsa, hogy részemre és tanítványaim részére a szükséges vízumokat kiállítsa. Az ehhez szükséges információkat mellékeltem.

Néhány nappal ezelőtt küldtem Önnek egyik könyvemből is.

Mély nagyrabecsüléssel üdvözlő,
Chao Kung
/azelőtt Trebitsch Lincoln/

5.31.

**Chao Kung apát, azelőtt Trebitsch-Lincoln Ignác
levele Horthy Miklóshoz, Magyarország
kormányzójához
Sanghaj, 1935. augusztus 21.**

League of Truth founded by Abbot Chao Kung
for: Truth, Justice, Kindness
against: lies, injustice, hatred

Shanghai, China, Post Office
Box 613.

August 21st 1935.

Főméltóságú Horthy Miklós Kormányzó Úrnak.

Budapest.

Főméltóságos Kormányzó Úr!

Már sok éve nem beszéltem magyarul; esetleges hibákat méltóztassék elnézni.

Kormányzó úrhoz fordulok hő kéréssel: bocsásson meg nekem mindazt, amit rosszul tettem, és emlékezzék arra, hogy sok mindenféle jó szolgálatot is tettem hazámnak. Méltóztassék jóindulatú amnesztiát nekem adni, és megengedni, hogy visszatérhessek hazámba. Ott akarom csöndesen, békében életemet befejezni. Hazajövetelem után rögtön lépéseket fogok tenni a magyar állampolgárságot visszanyerni. Ígérem Kormányzó Úrnak, hogy hű és lojális polgár leszek. Hazajövetelem mindenesetre csak használni

fog hazámnak. Méltóztassék az itteni hollandiai konzult utasítani, hogy nekem és tanítványaimnak vízumot adjon.

Mély tisztelettel
Chao Kung
azelőtt Trebitsch Lincoln

5.32.

Rendőrségi jelentés a belügyminiszternek Trebitsch Ignác beutazási kérelméről Budapest, 1935. október 3.

639/935. res. pol.

Miniszter Úr Őexcellenciájának bemutatandó!

Trebitsch Lincoln /Chao Kung/ kérelmét X. 2-án megbeszéltem a H. M. VK. 2. Def.¹³⁴ Vezetőjével, Major vkt.¹³⁵ alezredessel,¹³⁶ aki a beutazás ellen foglalt állást.

1935. X. 3-án Boór Aladár miniszteri osztályfőnökkel is megbeszélve a kérdést, a BÜM¹³⁷ részéről kijelentette, hogy csatlakozik H. M.¹³⁸ állásfoglalásához.

Hetényi főkapitány-helyettes¹³⁹ ugyancsak ellenzi a beutazás engedélyezését.

¹³⁴ Honvédelmi Minisztérium Vezérkari Főnökségének 2. számú osztály defenzív alosztálya, a korabeli katonai kémelhárítás.

¹³⁵ vkt. = vezérkari, ti. szolgálatra a honvéd vezérkarhoz beosztott tiszt.

¹³⁶ Feltehetőleg Major Jenő honvéd alezredes, a VKF. 2. defenzív alosztálya, a katonai kémelhárítás vezetője.

¹³⁷ Belügyminisztérium.

¹³⁸ Honvédelmi Minisztérium.

¹³⁹ Hetényi Imre (1871–1946) orvos, jogász, rendőrtiszt, budapesti rendőrfőkapitány-helyettes. 1914-ben mint detektívfelügyelő belépett a budapesti rendőrség kötelékébe, 1918-ban tanácsos, 1920-ban főtanácsos, 1922 után főkapitány-helyettes

Apor br. követ¹⁴⁰ utasítására a kérelemre válasz nem terveztetik.

Bo. 1935. X. 3.

Moór s. k.

lett. 1932 márciusában a politikai rendészeti osztály vezetésével bízták meg. A Magyar Államrendőrség titkosszolgálati részlegeinek vezetőjeként kiterjedt besúgóhálózatot működtetett a magyar állam szervein belül, jelentős politikai befolyással rendelkezett. 1938-ban nyugdíjba vonult, 1946-ban hunyt el. Vö. Varga Krisztián, 2015: 126–145.

¹⁴⁰ Feltehetőleg báró Apor Gábor (1889-1969) diplomata, 1935-től a magyar királyi külügyminiszter állandó helyettese, 1939-től Magyarország vatikáni nagykövete.

5.33.

**A Paksi Ortodox Izraelita Hitközség előljárósága
által kiállított kézírásos igazolás Trebitsch Ignác
általános iskolai tanulmányairól
Paks, 1934. augusztus 27.**

**A PAKSI AUT. ORT. IZR. HITKÖZSÉG
ELÖLJÁRÓSÁGÁTÓL**

72. ügyszám
1934

Hivatalos felszólításra bélyegmentes
Igazolvány

Alulírott ezennel igazolom, hogy Trebitsch Ignác /atyja
Trebitsch Náthán/ az iskolai anyakönyvek szerint 1888/89
tanévben az elemi iskola IV. osztályát sikerrel elvégezte.

Paks, 1934. évi aug. hó 27-én.

[olvashatatlan aláírás]
ig. tanító

[A paksi autonóm ortodox izraelita hitközség pecsétje]

5.34.

**A brüsszeli magyar követség jelentése
Trebitsch-Lincoln Ignácról Kányai Kánya Kálmán
magyar királyi külügyminiszter részére
Brüsszel, 1934. április 18.**

MAGYAR KIRÁLYI KÖVETSG
LEGATION ROYAL DE HONGRIE
BRUXXELES

Brüsszel, 1934. április 18-án.

58/pol. Ny. 1934. szám.

Tárgy:

Trebitsch-Lincoln Ignác.

Hiv. szám:

629/res. pol. 1932. sz. rendelet

Másolat

1 melléklet

BIZALMAS

A követség 1932. december 31-én kelt, 625/res. 1932. számú előterjesztése kapcsán van szerencsém tisztelettel jelenteni, hogy egy f. hó 18-án a brüsszeli „Le Soir” című komoly napilapban megjelent és eredetiben mellékelt újsággözlemény arra enged következtetni, hogy a belga hatóságok TREBITSCH-LINCOLNG Ignác ellen 1932

október havában hozott kiutasítási határozatot hatályon kívül helyezvén, Belgiumba való beutazását engedélyezték.

Gróf Woracziczky Olivér s. k.
követségi tanácsos
m. kir. ügyvivő

a másolat hitelélül:
Brüsszel, 1934. április 18-án
Gänger Arthur [aláírás]
köv. ir. Igazgató

Nagyméltóságú

Kányai Kánya Kálmán
m. kir. Külügyminiszter úrnak

Budapest.

5.35.

**A Külföldieket Ellenőrző Országos Központi
Hatóság¹⁴¹ jelentése Trebitsch Ignácról a
magyar királyi belügyminiszter részére
Budapest, 1933. december 12.**

M. KIR. BELÜGYMINISZTER
KÜLFÖLDIEKET ELLENŐRZŐ ORSZÁGOS
KÖZPONTI HATÓSÁG

Szám: 111/1933. res.

VIII. b.

V. I. sz. 7985/1933. VIII. res.

Tárgy: Trebitsch Lincoln Ignác nemzetközi
kalandorra vonatkozó adatok megállapítása
Csat. 72. drb. mell.¹⁴²

R. U.

¹⁴¹ Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóság: A Magyar Királyi Belügyminisztérium 1930-ban létrehozott idegenrendészeti szerve a Horthy-korszakban. A Magyar Államrendőrség szervezetei keretein kívül, a belügyminiszternek közvetlenül alárendelt központi hivatalként működött, de rendőrhatalósági jogosítványai voltak, dolgozói többsége rendőrtisztviselő volt. Munkáját a Magyar Államrendőrséggel szoros együttműködésben folytatta. Történetéhez lásd: KOVÁCS Tamás, *Egy szervezet – egy feladat? A Külföldieket Ellenőrző Központi Hatóság létrejötte és működése, 1930–1945*. Rendvédelmi Füzetek, 2010/4, 84–101.

¹⁴² Az irat szerint hozzá csatolt mellékletek hiányoznak.

A m. kir. Belügyminisztérium VIII. a. közbiztonsági o.

Budapest

A vonatkozó iratokat azzal a közléssel küldöm a vissza a t. társosztálynak, hogy a fent nevezettre vonatkozólag a vezetésemre bízott hatóságnak semmi adat nem áll rendelkezésére.

Budapest, 1933. évi december hó 12-én

Folyóvich József s. k.
miniszteri tanácsos, hivatalvezető
[pecsét]

5.36.

**A New York-i magyar konzulátus jelentése Trebitsch
Harry Simon hazatérési szándékáról a magyar királyi
külgügyminiszter részére
New York, [dátum nélkül]**

Magyar Kir. Főkonzulátus
New York.

119/biz.

Tárgy: Trebitsch-Lincoln Ignác
nemzetközi kalandor.

Nagyméltóságú
kányai Kánya Kálmán m. kir. külgügyminiszter úrnak

Budapest.

A mai nap felkeresett Trebitsch Simon /Harry/ itteni lakos, fent nevezett öccse és a másolatban felterjesztett útlevél egyidejű átnyújtásával előadta, hogy kalandos életű bátyja élettörténetét szándékozik megírni és kiadni, és e célból bizonyos adatokra volna szüksége. Szerinte ugyanis Trebitsch-Lincoln Ignác az egyik könyvében Magyarországról való kiutasításának okaként azt adja elő, hogy tudomására jutott bizalmas adatokat Csehszlovákiának eladott. Ezzel szemben újabban azt hangoztatja, hogy a magyar kormánynak értékes szolgálatot tett, és ennek dacára lett az országból kiutasítva.

Trebitsch Lincoln Simon könyvében többek között bátyja kiutasításának igazi okát akarja megírni, és ezért szeretne idevágó megbízható adatokat.

Nevezettel közöltem, hogy a szóban forgó incidensről tájékozva nem vagyok, azonban Trebitsch Lincoln deportálásának bizonyára megvoltak a kellő okai. Az ügy ez által elintézését nyert, és alig hiszem, hogy bármely hazai hatóság szükségesnek tartaná idevágó nyilatkozatok kiadását.

Szabadjon még hozzáfűznöm, hogy Trebitsch Simont megbízhatatlan egyénnek tartom, és így alig hiszem el, hogy célszerű neki e tárgyban bármely felvilágosítást adni.

Nevezettet különben a hivatal 1930 évi szeptember havában repatriálta, azután hónapokig állandó segélykérésekkel zaklatta a főkonzulokat. Csatolt levelében foglaltak szerint azonban ennek dacára alig egy hónap után ismét nyert Budapesten magyar útlevelet.

Aláírás s. k.
m. kir. alkonzul
id. hiv. vezető.

5.37.

**A Külföldieket Ellenőrző Országos Központi Hatóság
Detektívcsoportjának¹⁴³ kézírásos jelentése Trebitsch
Simon Harryról a magyar királyi belügyminiszter
részére**

Budapest, 1933. október 23.

M. KIR. BELÜGYMINISZTER
KÜLFÖLDIEKET ELLENŐRZŐ ORSZÁGOS
KÖZPONTI HATÓSÁG

Detektívcsoport.

Jelentés

Budapest, 1933. év. okt. hó 23-án.

Tisztelettel jelentem, hogy Trebitsch Lincoln Harry, paksi szül., 43 éves ügynök a Bejelentő Hivatal¹⁴⁴ adatai szerint a főváros területén bejelentett lakásán nincsen. Özv. Krausz Józsefné /: l. Rákóczi u. 57. III. 8:/, aki fentiek testvére, előadja, hogy fivére 1931. június hó 3-án tőle New York-ba

¹⁴³ Mint fentebb említettük, a KEOKH, bár nem volt egy szervezetben a rendőrséggel, rendőrhatalóság volt, mely önálló nyomozásokat is jogosult volt lefolytatni, detektívcsoportot is működtetett. Idegenrendészeti feladatai mellett, azzal szoros összefüggésben politikai rendészeti és kémelhárító tevékenységet is folytatott.

¹⁴⁴ A Bejelentő Hivatal Budapest székesfőváros törvényhatóságának (önkormányzatának) lakcímnnyilvántartásért felelős hivatala volt.

távozott, azóta itthon nem volt, fivére tudomása szerint magyar állampolgár, mivel az amerikai állampolgárságot nem szerezte meg.

Fentinek New York-i címe 39. West 97 Street. N. J., New York.

Láttam:

Kunst
[aláírás]

dtv. felügyelő¹⁴⁵
csoportvezető

¹⁴⁵ dtv. felügyelő = detektívfelügyelő.

5.38.

**A dunaföldvári járás főszolgabírájának levele a magyar
királyi belügyminiszterhez Trebitsch-Lincoln Ignác
paksi illetősége tárgyában
Paks, 1932. december 20.**

A dunaföldvári járás főszolgabírájától.

ad. 120/1932. szám.

Biz.

Tárgy: Trebitsch-Lincoln Ignác

paksi kapcsolatai

Hivatkozási szám: ad. 9742/1932-VIII. res.

Nagyméltóságú

m. kir. Belügyminiszter Úr!

Tisztelettel jelentem, hogy a Trebitsch-Lincoln néven ismert nemzetközi szélhámos Tárcai /Schlezinger/ Ignáccal nem azonos. Trebitsch Lincoln Ignác azonban tényleg Pakson született 1879. április 4-én, atyja Trebitsch Náthán, anyja Freund Júlia volt. Atyja gabonakereskedő volt. Trebitsch /Lincoln/ Ignác még fiatalkorában elkerült Paksról, s 1919. óta itt nem tartózkodott. Trebitsch Lincoln Ignácnak van egy öccse, Tarcai /Trebitsch/ Lajos, aki 1881. évben született, foglalkozása tanító volt, majd sokáig gr.¹⁴⁶

¹⁴⁶ gr. = gróf.

Batthyányi¹⁴⁷ bögötei birtokán¹⁴⁸ /Vas vm.¹⁴⁹ / tartózkodott, majd onnét kivándorolt Amerikába és jelenleg is ott van.¹⁵⁰

Paks, 1932. december 20.

[Aláírás]
főszolgabíró

¹⁴⁷ Batthyány Ervin (1877-1945) gróf, nagybirtokos, iskolaalapító, közíró, lapkiadó, anarchista politikus. Bögötei birtokán szocialista nyomda- és lapkiadó felállítását, politikai napi- és hetilap, tudományos folyóirat és néplexikon kiadását tervezte. Saját pénzén és szellemi irányításával jelent meg Testvériség címmel a szombathelyi szociáldemokrata pártszervezet lapja. Ennek első vezércikkeit ő maga írta. 1910-ben Londonba költözött, 1913-ban lemondott a magyar állampolgárságról, majd eladta bögötei birtokát is. Az I. világháború idején pacifista körökben mozgott és kapcsolatban állt az angol anarchistákkal, de amikor 1931-ben hazalátogatott, már visszahúzódott a politikától. Utolsó évtizedeit Angliában töltötte, Lyme Regisben és Stroud melletti birtokán, itt is halt meg 1945-ben.

¹⁴⁸ Trebitsch (Tarczai) Lajos jó ismeretségben állt Batthyányi Ervin gróffal, akinek bögötei birtokát irányította.

¹⁴⁹ vm. = vármegye.

¹⁵⁰ Trebitsch Lajos ekkor valóban az Amerikai Egyesült Államokban élt és ott is hunyt el 1971-ben.

5.39.

**A New York-i magyar konzulátus levele magyar királyi
belügyminiszter¹⁵¹ részére Trebitsch Simon Harry
hazatérésének ügyében
New York, [dátum nélkül]**

Magyar királyi belügyminiszter.

A konzulátus által felvett és a fél személyi adatait tartalmazó útisegélyalapot csatoltan megküldöm azzal, hogy ezen összeget nevezettől /:esetleg hozzátartozóitól:/ hajtsa be, a befolyt összeget a Kivándorlási Alap 65.032 számú postatakarékpénztári csekkszámlája javára fizesse be, és erről tegyen hozzám jelentést.

Ha a behajtás nevezett anyagi romlását okozná – úgy erről hozzám jelentés teendő vagyoni és jövedelmi viszonyainak pontos feltüntetése mellett.

A hazaszállítottak teljes vagyontalansága esetén pedig ezt igazoló szegénységi bizonyítványt terjessze fel.

Amennyiben a hazaszállítási költsége behajtani nem lehet, úgy erről értesítse a azzal, hogy a fél mindaddig útlevelet nem kaphat, míg a haza-

¹⁵¹ Mivel az irat nincs keltezve, keletkezési idejére csak következtethetünk (véltetően 1938), ebben az esetben pedig keletkezési idején Széll József vagy ugyancsak Keresztes-Fischer Ferenc volt a magyar királyi belügyminiszter.

szállítási költséget vissza nem fizeti és ezt a tilalmat
..... a fél útleveleirataira jegyezze fel.

Budapest,

A miniszter rendeletéből

miniszteri tanácsos

5.40.

**Közjegyzői okirat, melyben dr. Krausz Sándor¹⁵²
nyilatkozatot tesz, hogy Trebitsch Simon hazatéré-
sének költségeit a magyar állam felé átvállalja
Budapest, 1930. október 24.**

DR. KISS JÓZSEF
KIRÁLYI KÖZJEGYZŐ
BUDAPEST
TELEFON: Aut. 253-31.

867. ügyszám.
1930.

Hiteles kiadvány.
Közjegyzői okirat.

Előttem, Dr. Kiss József budapesti királyi közjegyző-
helyettes és dr. Kiss Dezső előtt az alulírt helyen és napon
megjelent az általam személyesen ismert: Krausz Sándor úr,
gyári képviselő, budapesti /VIII. Rákóczi út 57/b. szám
alatti/ lakos és nevezett ügyfél előttem a következő
kötelező nyilatkozatot jelentette ki és vétette fel közjegyzői
okiratba:

Alulírott Krausz Sándor, annak előrebocsátása után,
hogy Trebitsch Simon, budapesti VII. Rákóczi út 57/b.

¹⁵² Krausz Sándor gyári tisztviselő, Trebitsch Ignác nővére és
elhunyt férje, Krausz József fia, Trebitsch Ignác és Trebitsch
Simon unokaöccse.

szám alatti lakos a New York-i magyar főkonzulátus által hazaszállíttatott, és ebből kifolyólag 60 \$, azaz hatvan dollárnak megfelelő 342 P, azaz háromszázhetvenkettő pengő tartozását helyette a Kivándorlási Alapnak megfizetem oly módon, hogy a jelen okirat hiteles kiadványának átadásával egyidejűleg 57 P, azaz ötvenhét pengőt, a fennmaradó 285 P, azaz kettőszáznyolcvanöt pengőt pedig 1930: ezerkilencszázharminc évi december hó 1: elsején kezdődő és öt egymás után következő, egyenlő havi részletben a Kivándorlási Alapnak pontosan visszafizetem, minden hó 1 – első napján.

Fenti fizetési kötelezettsége elmulasztásából kifolyólag bekövetkezhető netáni per esetére alávetem magamat a budapesti központi királyi járásbíróági kizárólagos illetékességének és hatáskörének, valamint az 1874. évi XXXV. törvénycikk 111. és következő szakaszaiban szabályozott közvetlen kielégítési végrehajtási eljárásnak.

A jelen okirat hiteles kiadványa az érdekelték részére korlátlan számban kiadható.

Miről ezt a közjegyzői okiratot felvettem, a félnek felolvastam és megmagyaráztam, a fél pedig azt akarataival mindenben megegyezően felvettnék kijelentette és ennek elismerése mellett előttem sajátkezűleg aláírta.

Kelt Budapesten, 1930: ezerkilencszázharminc évi október hó 24: huszonnegyedik napján.

Krausz Sándor s. k. dr. Kiss Dezső s. k. mint dr. Kiss József budapesti kir. közjegyzőnek a budapesti kir. közjegyzői kamara 469/1915. sz. rendelvénnyel kirendelt állandó helyettese.

P. H.

Hogy ez a Kivándorlási Alap részére kiállított hiteles kiadvány, az irattáramban 867/1930. ügyszám alatt őrzött, egy ívből álló, 1.80 pengő bélyeggel ellátott eredeti közjegyzői okirattal mindenben egyező, tanusítom.

Kelt Budapesten, 1930: ezerkilencszázharminc évi október hó 24: huszonnegyedik napján.

Díj és bélyeg: 5.80. P.

[Aláírás]

mint dr. Kiss József budapesti kir. közjegyzőnek
a budapesti kir. közjegyzői kamara 469/1915 sz.
rendelvénnel kirendelt állandó helyettese

5.41.

**A Magyar Kivándorlókat és Visszavándorlókat Védő
Iroda¹⁵³ levele a magyar királyi belügyminiszterhez
Trebitsch Simon hazatérése ügyében
Budapest, 1930. november 12.**

MAGYAR KIVÁNDORLÓKAT ÉS
VISSZAVÁNDORLÓKAT
VÉDŐ IRODA
BUDAPEST, VIII. FIUMEI ÚT 4. SZÁM

3817/1930. VI. szám.

Budapest, 1930. november 12.

Dr. Kiss József királyi közjegyző által felvett okiratot és a Kivándorlási Alap csekkszámlájára befizetett 57 pengőről szóló elismervényt mellékelve, tisztelettel jelentem, hogy az okiratban megnevezett Trebitsch Simon jelenleg budapesti lakosnak New York-ból a főkonzulátus által történt

¹⁵³ A Magyar Kivándorlókat és Visszavándorlókat Védő Iroda gróf Ráday Gedeon belügyminiszter 44.700/1921. BM körrendelete által megalapított állami szerv volt a Magyar Királyi Belügyminisztérium irányítása alatt. Társadalmi szervezetként látta el a ki- és visszavándorlók, valamint a külföldön élő magyarok érdekeinek védelmét. Az Iroda feladata a ki- és visszavándorlók tájékoztatása, a ki- és visszavándorlók elhelyezkedésének segítése, közreműködés a közigazgatási teendők elintézésében. Töredékesen fennmaradt iratanyaga a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárában található: HU-MNL-OL-K 823.

hazaszállítással kapcsolatosan felmerült költségek visszatérítése biztosítottnak látszik, méltóztassék a budapesti m. kir. államrendőrséget¹⁵⁴ értesíteni, hogy újabb útlevel kiadása ellen, ha egyéb ellenkező okok fenn nem forognak – kifogás nem tétetik.

MAGYAR KIVÁNDORLÓKAT ÉS
VISSZAVÁNDORLÓKAT
VÉDŐ IRODA

[Aláírás]

¹⁵⁴ A Magyar Királyi Államrendőrség Budapesti Főkapitányságáról van szó.

5.42.

**Budapest székesfőváros VIII. kerülete előljárójának
levele Trebitsch Simon Harry illetőségi ügyében a
magyar királyi belügyminiszterhez¹⁵⁵
Budapest, 1931. április 16.**

Budapest székesfőváros VIII. kerületének előljárója

39.881 szám

1930

Válasz esetén legyen szíves erre
a számra hivatkozni

NAGYMÉLTÓSÁGÚ MINISZTER ÚR!

Trebitsch Simon Harry útisegélyének behajtására vonatkozó 145.824/930. XI. sz. leiratra az iratok visszaküldése mellett tisztelettel jelentjük, hogy nevezett budapesti pontos lakcíme meg nem állapítható, s így a behajtás foganatosítható nem volt.

Budapest, 1931. április 16-án

A VIII. ker. előljáróság

¹⁵⁵ A magyar királyi belügyminiszter az irat keletkezésének idején Scitovszky Béla volt.

[olvashatatlan aláírás]

[pecsét]

ker. előljáró¹⁵⁶ helyett

tan. főjegyző¹⁵⁷

¹⁵⁶ ker. előljáró = kerületi előljáró.

¹⁵⁷ tan. főjegyző = tanácsi főjegyző.

5.43.

**Krausz Sándor levele a Magyar Királyi
Belügyminisztérium Kivándorlási Osztályához,¹⁵⁸
mely szerint Trebitsch Simon hazaszállítási
költségének utolsó részletét befizette
Budapest, 1931. június 29.**

ALEXANDER KRAUSZ
BUDAPEST (HUNGARY)
VIII. RÁKÓCZI ÚT 57/B
TELEFON: József 352-66
TEREGRAMM ADR. SÜRGÖNYCÍM: GOODAIR
BUDAPEST

Budapest, június 29. 1931.

A m. kir. Belügyminisztérium
Kivándorlási Osztályának
Budapest.

212231/931 számú nagybecsű átírtára válaszolva van szerencsém értesíteni, hogy Trebitsch Simon hazaszállítási költségének utolsó részletét még április hónapban a Kivándorlási Alaphoz¹⁵⁹ befizettem.

¹⁵⁸ A korszakban a Magyar Királyi Belügyminisztérium foglalkozott a kivándorlással és állampolgársági, honosítási ügyekkel is.

¹⁵⁹ A Kivándorlási Alap a Magyar Királyi Belügyminisztérium felügyelete alatt álló pénzalap volt, mely hazájukba visszatérni szándékozó vagyontalanok útiköltségeinek részben vagy egész-

Teljes tisztelettel,
Krausz
[aláírás]

ben fedezésére, továbbá a kivándorlottaknak a külföldön való útbaigazítására, munkával ellátására, részükre menedékhelyek létesítésére, vallási és szellemi szükségleteik istápolására, jótékony célokra, valamint a kivándorlás ellenőrzéséből felmerült rendkívüli költségek fedezésére szolgált.

5.44.

**A brüsszeli magyar követség jelentése a Magyar
Királyi Belügyminisztérium részére Trebitsch-Lincoln
Ignác Belgiumból való kiutasításáról
Budapest, 1932. november 10.**

MAGYAR KIRÁLYI
KÜLÜGYMINISZTERIUM

607 res. pol. 1932.

Budapest, 1932. november 10.

Tárgy: Trebitsch-Lincoln

A bruxellesi m. kir. követség jelenti, hogy Trebitsch-Lincoln, aki Brüsszelben feltűnt, f. hó¹⁶⁰ 19-én a belga rendőrség által le lett tartóztatva, és mint nemkívánatos elem, azonnali hatállyal Belgium területéről kiutasítva a német határra tétetett ki.¹⁶¹

Van szerencsém fentieket Nagyméltóságod nagybecsű tudomására hozni.

A miniszter rendeletéből

Balázs (?)

[aláírás]

követségi titkár

¹⁶⁰ f. hó = folyó hó.

¹⁶¹ Trebitsch Ignác 1932-es belgiumi útjára, letartóztatására majd kiutasítására monográfusa, Bernhard Wasserstein is felhívja a figyelmet. Vö. Bernhard WASSERSTEIN, i. m., 375.

A nagyméltóságú

M. kir. Belügyminiszter Úrnak¹⁶²

Budapest

¹⁶² Az irat keletkezésének idején ugyancsak Keresztes-Fischer Ferenc volt a belügyminiszter.

A TANULMÁNYBAN ÉS A FORRÁSOKBAN ELŐFORDULÓ FONTOSABB TÖRTÉNELMI SZEMÉLYEK ÉLETRAJZI ADATTÁRA

Georg Escherich (1870–1941) német radikális jobboldali politikus, polgári szakmájára nézve erdőmérnök, paramilitáris vezető. A Bajor Néppárt tagja és képviselője a német birodalmi törvényhozásban. 1919-ben a Bajor Tanácsköztársaságot leverő jobboldali milícia, az Einwohnerwehren egyik vezetője. Nem sokkal később megalapította saját ORGESCH (Organisation Escherich) névre hallgató jobboldali paramilitáris alakulatát. Szoros kapcsolat fűzte Rudolf Kanzler paramilitáris vezetőhöz, az ORKA (Organisation Kanzler) milícia alapítójához, és az osztrák Heimwehr-milíciákhoz. Szervezetét 1921-ben a német szövetségi kormány feloszlatta más szabadcsapatokkal együtt, de 1928-ban újrászervezte azt Heimatschutz néven. 1933-ban, Hitler hatalomra jutása után szervezete feloszlott, illetve beolvadt a Nemzetiszocialista Párt paramilitáris alakulataiba. Escherich ezután visszavonult a politikától, és 1941-ben hunyt el Münchenben.

Gömbös Gyula (1886–1936) katonatiszt, politikus, Magyarország honvédelmi minisztere, majd miniszterelnöke. Hivatásos katonatiszt volt, az I. világháború végéig vezérkari századosi rangot ért el. Az 1918. okt.-i forradalom után a honvédelmi minisztériumban teljesített szolgálatot, majd Zágrábban katonai attasé, 1918 végétől a honvédelmi

minisztériumban a hadműveleti osztály balkáni csoportját vezette. Politikai pályafutását 1919-ben kezdte, amikor a Magyar Országos Véderő Egylet (MOVE) elnökévé választották. Vezetőségi tagja az Ébredő Magyarok Egyesületének is. Bécsben részt vett az ellenforradalmi komité szervezésében, a Tanácsköztársaság idején a szegedi ellenforradalmi kormány hadügyi államtitkára, 1919 júliusától Bécsben a szegedi kormány meghatalmazottja. Horthy bizalmas híve, 1920-ban Törökszentmiklóson kisgazdapárti programmal mandátumot szerzett. Nagy szerepe volt az 1921. szeptember-októberében részt vett a nyugat-magyarországi felkelés szervezésében és az 1921. október királypuccs letörésében. 1922 januárjában csatlakozott a Bethlen–Nagyatádi-féle Egységes Párthoz és irányította az 1922. évi választási harcot. Az 1920-as években a jobboldali tömegszervezeteket tömörítő, elsősorban az ÉMÉ-t, a MOVÉ-t és a Területvédő Ligát összefogó Társadalmi Egyesületek Szövetsége alelnöke, így a nacionalista mozgalmak egyik irányítója volt. 1923 nyarán kilépett a kormánypártból és megalakította a Magyar Nemzeti Függetlenségi (Fajvédő) Pártot. 1928-ban megegyezett Bethlen Istvánnal, visszatért az Egységes Pártba és hadügyi államtitkár lett. 1929. október 10-étől a Bethlen- és a Károlyi-kormányban honvédelmi miniszter. 1932. október 1-étől a nagybirtokosok és a jobboldali katonai körök támogatásával miniszterelnök. Meghirdette 95 pontból álló programját, törvényt hozatott a kormányzói jogkör kiterjesztéséről, átszervezte a kormánypártot (Nemzeti Egység Pártja), intézkedéseket léptetett életbe a totális fasizmus kiépítésére, a nagybirtok megsegítése érdekében

(hitbizományi reform, törlesztések részleteinek elhalasztása, telepítési törvény), kísérletezett a szakszervezetek felszámolásával, a munkásosztály fasiszta jellegű szervezetekbe való bevonásával (Nemzeti Munkaközpont). Folytatta a fasiszta Olaszországgal és Németországgal való szoros együttműködés kiépítését. 1933 júniusában a kormányfők közül elsőnek kereste fel Hitlert. 1934-ben szerződést kötött Olaszországgal és Ausztriával (római hármass paktum), majd Németországgal is, és elkötelezte magát a németek agressziós politikája mellett. Az 1934 októberében Sándor jugoszláv király és Barthou francia külügyminiszter ellen elkövetett marseille-i merénylet Magyarországon való előkészítése miatt súlyos külpolitikai bonyodalom keletkezett, melyet csak Olaszország támogatásával tudott leküzdeni. 1935 márciusában szembekerült a kormánypárt konzervatívabb Bethlen-csoportjával, de felülkerekedett. Átalakította kormányát, majd kormányzói kézirattal feloszlatta a nemzeti gyűlést. Az általa irányított 1935. évi választásokat a minden addiginál erősebb kormányterror jellemezte. A választások után régi szegedi különítményes tisztársait fontos politikai és katonai pozíciókba helyezte. 1936-ban, vesebetegségben hunyt el. Életéről az egyik legfrissebb monográfia: VONYÓ József, *Gömbös Gyula*, Budapest, Napvilág Kiadó, 2014.; valamint ennek jelentősen bővített változata: VONYÓ József, *Gömbös Gyula és a hatalom. Egy politikussá lett katonatiszt*, Budapest, Kairosz Kiadó, 2018.

Gratz Gusztáv (1875–1946), magyar politikus, gazdasági szakember, történész. 1917-ben Magyarország külügy-

minisztere, a Tanácsköztársaság alatt a Bécsben székelő antikommunista magyar emigráció, az Antibolsevista Comité tagja volt. Az ellenforradalmi rendszer hatalomra kerülése után 1919 novemberétől 1921 januárjáig bécsi magyar nagykövet volt. 1921 januárjától áprilisáig külügy-miniszter volt Teleki Pál első kormányában, ezt követően IV. Károly király az uralkodó magyar trónra való visszatérését előkészítő magyarországi megbízottja volt. Legitimista elkötelezettsége miatt a két királypuccs és IV. Károly trónfosztása után politikailag háttérbe szorult, 1926-tól visszatérhetett a politikai életbe, újra országgyűlési képviselő lett. 1946-ban hunyt el Budapesten.

Héjjas Iván (1890–1950) földbirtokos, az első világháborúban katonatiszt, az Osztrák–Magyar Légierő vadászpilótája, majd a fehérterror idején különítményparancsnok, akinek nevéhez Prónay Pál századossal együtt számos önbíráskodás és politikai gyilkosság fűződik. Egyik alapítója és vezetője az Ébredő Magyarok Egyesületének; a két világháború közti Magyarország egyik meghatározó katonai múlttal rendelkező szélsőjobboldali politikusa, ugyancsak Prónay Pállal együtt egyik értelmi szerzője és irányítója az 1921-es nyugat-magyarországi felkelésnek is. Az 1920-as években alkut kötött a Bethlen-kormánnyal és konszolidálódott, irreguláris katonai tevékenységét látszólag abbahagyta. 1927–1931 között a kunszentmiklósi választókerület parlamenti képviselője, később különböző magas pozíciókat töltött be a Kereskedelmi- és Közlekedésügyi Minisztériumban. 1944 végén a szovjetek elől Spanyolországba

menekült, 1947-ben a népbíróság távollétében halálra ítélte. 1950-ben, emigrációban, a spanyolországi Vigóban hunyt el.

Horthy Miklós (1868–1957) katonatiszt, politikus, régens kormányzóként 1920 és 1944 között Magyarország államfője. 1883-ban végezte el a Fiumei Haditengerészeti Akadémiát. 1892 és 1894 között föld körüli úton vett részt a SAIDA nevű korvett fedélzetén. 1909 és 1914 között I. Ferenc József császár egyik szárnysegédje és bizalmasa volt, ekkoriban szerezte első politikusi tapasztalatait. Az első világháborúban a NOVARA gyorscirkáló parancsnokaként szolgált, ekkor aratott katonai győzelmei tették ismertté a nevét, IV. Károly 1918. február 28-án kinevezte az osztrák–magyar hadiflotta parancsnokává. Az első világháború elvesztése után Horthynak kellett végrehajtania az osztrák–magyar hadiflotta leszerelését, illetve a hajók Szerbiának történő átadását. A háború után rövid ideig családja kenderesi birtokán gazdálkodott, majd 1919-ben a Károlyi Gyula gróf vezette szegedi ellenkormány felkérte a hadügyminiszeri tisztség elvállalására, mint a felbomlott monarchia egykori hadseregének legmagasabb rangú magyar nemzeti-ségű tisztjét, aki sem az őszirózsás forradalomban, sem a tanácsköztársaságban nem vállalt szerepet. Megszervezte az úgynevezett Nemzeti Hadsereget, majd annak fővezéréként részben függetlenítette magát a szegedi ellenforradalmi kormánytól, és az ország egyetlen használható fegyveres ereje felett rendelkezett. Egy ideig kacérkodott a katonai diktatúra bevezetésének gondolatával, de polgári politikusok és az antant képviselőinek nyomására elvetette ennek

lehetőségét. Egyes források szerint jelentős felelősség terheli a tanácsköztársaság utáni jobboldali megtorlás-sorozatban, a több száz ember életét követelő fehérterrorban. Az antant is egyre inkább Horthyval tárgyalt, mint a magyar államhatalom tényleges képviselőjével, ily módon pedig egyre esélyesebbnek látszott az államfői pozícióra is. 1919. november 16-án csapatai élén bevonult Budapestre, az országgyűlés pedig 1920. március 1-jén választotta Magyarország kormányzójává, ezáltal a királyt helyettesítő ideiglenes államfő és a fegyveres erők főparancsnoka lett. 1921-ben kétszer hiúsította meg IV. Károly visszatérési kísérleteit, majd megindulhatott a Bethlen István miniszterelnök nevével fémjelzett konszolidáció tízéves időszaka. Az 1929-es gazdasági világválságnak jelentős szerepe volt az ország jobbra tolódásában, közvetve ez vezetett Gömbös Gyula miniszterelnöki kinevezése is. Horthy mind a szélsőbal-, mind a szélsőjobboldali mozgalmakkal szemben állt, az 1930-as években mindenféle radikalizmust igyekezett háttérbe szorítani. Államfőként az 1930-as években aktivitás, később az ország Németország agressziós politikája melletti elköteleződése idején egyre inkább a passzivitás jellemezte, bár a revizionista törekvéseket végig élénken támogatta. 1942-től igyekezett csökkenteni az ország háborús részvételét, 1944 októberében hozzá hű, mérsékelt politikai körök közreműködésével megkísérelt kiugrani a második világháborúból, ám részben a németbarát főtisztek hadseregen belüli túlsúlyának ez nem sikerülhetett. Horthyt mindenképpen közvetett felelősség terheli a magyarországi holokausztért, bár 1944-ben arra még volt ereje, hogy a

budapesti zsidóság deportálását leállítsa. Magyarország német megszállása után, 1944. október 16-án kényszer hatására lemondott, kényszerűen átadta a hatalmat a Szálasi Ferenc vezette németbarát nyilas kormánynak, és a németek őrizetébe került. A nürnbergi perben tanúként hallgatták ki, részben idős korára tekintettel vádat nem emeltek ellene. 1948-tól családjával portugáliai emigrációban élt családjával, ahonnan élénk kapcsolatot tartott az emigráns magyar politika is és katonai körökkel. 1957-ben hunyt el. Terjedelmes emlékiratot hagyott hátra, melyben saját politikusi szerepét pozitívan értékeli: HORTHY Miklós, *Emlékirataim*, Budapest, Európa Kiadó, 1990.

Gustav von Kahr (1862–1934) német jogász, jobboldali politikus, 1920 és 1921 között Bajorország tartományi miniszterelnöke és párhuzamosan belügyminisztere, 1923–1924-ben statáriális jogkörrel felruházott bajor főkormánybiztos. Közel állt Hitlerhez és Ludendorffhoz, azonban különleges jogköröket gyakorló főkormánybiztosként mégis ki akarta őket hagyni az új bajor állam vezetéséből. A müncheni sörpuccs után Kahr egy ideig bíróként dolgozott Bajorországban, majd visszavonult a közszolgálatból. 1934. június 30-án, a hosszú kések éjszakáján gyilkolták meg, mikor Hitler minden lehetséges politikai ellenfelével leszámolt.

Rudolf Kanzler (1873–1956) német katonatiszt, radikális jobboldali politikus, polgári szakmájára földmérő mérnök, paramilitáris vezető. A Centrupárt képviselője a bajor tartományi törvényhozásban, 1919-ben a Bajor Tanácsköz-

társaságot leverő egyik jobboldali milícia, a Bürgerwehr vezetője. Szoros kapcsolatok fűzték Georg Escherichez, az ő paramilitáris szervezete (ORGESCH) mintájára alapította meg ORKA (Organisation Escherich) névre hallgató saját szabadcsapatát. Szorosan együttműködött az osztrák Heimwehr-milíciákkal és a magyar radikális jobboldali szervezetekkel egy közép-európai revizionista szövetség létrehozása reményében. 1921-ben, a német szabadcsapatok kormányzat általi feloszlata után Kanzler a monarchista Bayerischer Heimat- und Königsbund politikai szervezet-hez csatlakozott, melyet az 1933-as nemzetiszocialista hatalomátvétel után betiltottak. Kanzler egy idő után radikális jobboldali nézetei ellenére monarchistaként nem szimpatizált különösebben a nemzetiszocialistákkal, akik árulásért be is börtönözték egy időre. Kanzler ugyanakkor túlélte a második világháborút, és 83 éves korában, 1953-ban hunyt el.

Kánya Kálmán (1869–1945) diplomata, politikus, külügyminiszter. Diplomáciai pályafutását Konstantinápolyban kezdte, mint alkonzul, 1904-ben konzullá nevezték ki, 1905-től a közös külügyminisztériumban teljesített szolgálatot. 1913-ban a Monarchia mexikói követe, meghatalmazott miniszter. 1920-tól 1925-ig a külügyminiszter állandó helyettese. 1925-ben berlini követ lett, majd 1933. február 4-től 1938. november 28-áig külügyminiszter a Gömbös-, Darányi- és Imrédy-kormányokban. Az ő külügyministersége alatt ment végbe Magyarország csatlakozása a Berlin–Róma-tengelyhez a revizionista politikai törekvések jegyé-

ben. Ezen belül az Olaszországgal való fokozott együttműködéssel igyekezett ellensúlyozni Németország egyre növekvő hegemoniáját, de megkísérelt a lehetőségekhez képest jó kapcsolatokat fenntartani a nyugati hatalmakkal, illetve a kisantant felé is tett közeledő lépéseket. 1938 augusztusában Horthy és Imrédy németországi látogatása napjaiban Bledben megegyezett a kisantant államokkal Magyarország fegyverkezési egyenjogúsága elismerésének kérdésében, amivel legalizálni kívánta a magyar háborús készülődést. 1938. szeptember 20-án Imrédy miniszterelnökkel Berchtesgadenbe repült és felkérte Hitlert a magyar területi igények támogatására. 1938 októberében vezetője volt a komáromi magyar–csehszlovák tárgyaláson részt vevő delegációnak. Miután az 1938. november 21-ei német olasz demars miatt Kárpát-Ukrajna tervezett megrohanásától az Imrédy-kormánynak el kellett állnia, lemondott a külügyminiszerségről. 1935. október 4-én Horthy örökös felsőházi taggá nevezte ki. A II. világháború idején a Bethlen–Kállay vezette politikai csoportozhoz tartozott. 1945-ben hunyt el. Pályájáról lásd bővebben: TÓTH Imre, *Egy polgári arisztokrata. Kánya Kálmán (1869–1945)*, Pécs, Kronosz Kiadó, 2016.

Erich Friedrich Wilhelm Ludendorff (1865–1937), az első világháború kiemelkedő német tábornoka, a weimari köztársaság ideje alatt radikális jobboldali politikus, a német szélsőjobb egyik vezetője, aki folyamatosan a köztársaság megbuktatásán dolgozott. Az 1920-as Kapp-puccs és az 1923. november 8-án végrehajtott müncheni sörpuccs egyik

vezéralakja és értelmi szerzője. Hitler mellett a feltörekvő Nemzetiszocialista Német Munkáspárt egyik vezetője és parlamenti képviselője. 1925-ben visszavonult a politikai élettől, és egyre zavarosabb, okkult tudományokkal foglalkozott. A nemzetiszocialista pártvezetés élete végén elhatárolódott tőle. 1937-ben hunyt el.

Josef Metzger (1870–1919) osztrák katonatiszt, tábornok, paramilitáris vezető. 1888-ban végzett a bécsi Theresianum Katonai Akadémián, majd hadnagyként a bécsújhelyi 3. gyalogezredhez került. 1904-ben őrnaggyá, 1909-ben alezredekessé, 1915-ben vezérőrnaggyá, 1916-ban altábornaggyá léptették elő, majd a Császári és Királyi Hadsereg vezérkari főnökének helyettese lett. 1917-ben a Mária Terézia-rend Lovagkeresztjével tüntették ki. 1919-ben nyugállományba vonult, és a köztársasággá alakult Ausztria nacionalista, radikális jobboldali politikai erőihez csatlakozott. Egyik vezetője lett a Keresztényszocialista Párt radikális jobbszárnyához kötődő Heimwehr paramilitáris alakulatoknak. 1921-ben hunyt el. Irathagyatéka megtalálható a bécsi Österreichisches Staatsarchivban (AT-OeStA/KA NL 821 (B)).

Ostenburg-Moravek Gyula (1886–1944) katona- és csendőrtiszt, különítményparancsnok, radikális jobboldali politikus. A Magyarországi Tanácsköztársaság bukása után Sopron csendőrparancsnoka volt. Különítménye gyilkolta meg – többek között – Somogyi Bélát és Bacsó Bélát, a Népszava újságíróit. 1920. március 1-jén, a kormányzó-

választáskor a csapatai biztosították a rendet a Nemzetgyűlésben. 1921. augusztus 28-án megtagadta meg Sopron kiürítését, ezzel lehetőséget teremtve arra, hogy a város végül Magyarország része maradjon. Csendőrei segítségével a nyugat-magyarországi felkelés eredményeképp jött létre 1921. november 4-én a rövid életű Lajtabánság de facto állam. A második királypuccs alkalmával (1921. október 20–23.) különítményével Sopronban állomásozott, és IV. Károly királyhoz csatlakozott, aki Sopronban ezredessé léptette elő. 1921. október 21-én, a budaörsi csata után rövid ideig fogságban volt, majd 1921. október 25-én amnesztiában részesült. Végül nyugdíjazták és félreállították, különítményét feloszlatták. Ezek után ismert, de kevésbé befolyásos radikális jobboldali politikusként működött. 1932-ben Prónay Pállal közösen létrehozta a Magyar Országos Fasiszta Pártot, mely a kormánypárt szélsőjobboldali ellenzékeként működött, majd beleolvadt egyéb pártkezdeményekbe. 1944-ben hunyt el Budapesten.

Prónay Pál (1874–1946) földbirtokos, katonatiszt, radikális jobboldali politikus, különítményparancsnok, rövid ideig Lajtabánság de facto állam államfője. Az első világháborúban a Jászkun Huszárezredben szolgált, és mint százados szerelt le. A tanácsköztársaság kikiáltása után, Szegeden 1919 júniusban leszerelt tisztből és altisztekből különítményt szervezett, amely szorosan együttműködött Horthy Nemzeti Hadseregével. A Tanácsköztársaság bukása után különítményesei számos súlyos atrocitást, önkényes gyilkosságot követtek el. Az 1920-as években vezető szerepet

töltött be az Ébredő Magyarok Egyesületében. Döntő szerepet játszott a nyugat-magyarországi felkelés kirobantásában, a felkelés során a magyar irreguláris alakulatok megakadályozták az osztrák csendőralakulatok bevonulását a Magyarország által a trianoni döntés által kiűrt Sopronba és az elcsatoltnak ítélt határterületre, majd az 1921. október 4-ére összehívott nemzetgyűlésen kikiáltották a független Lajtabánságot, melynek vezetőjévé megválasztották Prónayt lajtai bán címmel. A fegyveres ellenállás kényszerítette az Antanthatalmakat a soproni népszavazás kiírására. IV. Károly király második visszatérési kísérlete idején Prónay megtagadta a legitimista katonai egységek elleni fellépést, ezért Bethlen István és Gömbös Gyula kizárta az Etelközi Szövetségből, a korszak befolyásos titkos társaságából, nyugdíjazták és félreállították, azonban a továbbiakban is részt vett a szélsőjobboldali megmozdulásokban. A két világháború közti időszak egyik ismert, de az 1930-as években már nem túl meghatározó radikális jobboldali politikusa. Budapest ostroma idején újabb különítmény szervezésébe fogott, amely azonban nem játszott különösebb szerepet a háborúban. A szovjet csapatok 1945. március 20-án elfogták és elhurcolták, majd a Szovjetunió Állambiztonsági Szerveinek Különleges Tanácsa 1946. június 10-én 20 év kényszerszolgálatra ítélte. Halálának pontos időpontja máig ismeretlen, feltehetően szovjet fogságban hunyt el 1946-ban vagy valamivel később. Tevékenységéről Bodó Béla írt angol nyelven kismonográfiát. Lásd: BODÓ Béla, *Pál Prónay. Paramilitary Violence and Anti-Semitism in Hungary, 1919–1921*, The Carl Beck Papers in

Russian and East-European Studies, No. 2101, Pittsburgh, University of Pittsburgh, 2011.

Ráday Gedeon (1872–1937) jogász, politikus, főispán, belügyminiszter. Iskoláit Bécsben és Budapesten végezte. Pályáját mint közigazgatási gyakornok kezdte Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyében. Politikusként Tisza István hívei közé tartozott, és a főrendiházban is több jelentős sikert könyvelhetett el mint szónok. 1910-ben kinevezték Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye és Kecskemét törvényhatósági jogú város főispánjává, de ezen tisztségeiről lemondott, amikor 1917-ben bevonult a hadseregbe. A tanácskörtársaság idején fogságba esett, de megszökött, majd Bécsbe utazott, ahol a gróf Bethlen István vezette Antibolsevista Comité alelnöke volt. Ebben a minőségében szoros összeköttetésben volt a szegedi ellenforradalmi kormánnyal. A tanácskormány bukása után Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye kormánybiztos főispánja lett, ezen kívül Jász-Nagykun-Szolnok vármegye és Kecskemét kerületi kormánybiztosa. 1921 áprilisától decemberéig belügyminiszterként működött. Ráday az Etelközi Szövetség Vezéri Tanácsának tagja volt (vö. ZADRAVECZ, i. m. 132–133), illetve vezető szerepet tölthetett be a Kettőskereszt Vérszövetségben is (vö. SHVOY, i. m. 91.), így módon pedig szerepe lehetett abban is, hogy a fehérterror felelősei, így Héjjas Iván is elkerüljék a számonkérést. 1922-ben Nagykőrös város nemzetgyűlési képviselőjévé választották. 1937-ben hunyt el.

Anton Rintelen (1876–1946) osztrák jogász, jogtudós, keresztényszocialista politikus. 1898-ban a Grazi Egyetemen szerzett jogi diplomát, majd a Prágai Egyetemen tanított. 1919 és 1926, majd 1928 és 1933 között Stájerország tartományi miniszterelnöke (Landeshauptmann) volt, 1926 és 1933 között Ausztria szövetségi oktatási minisztere volt. Élénk kapcsolatban állt a radikális jobboldali, nacionalista Heimwehr-milíciákkal, felmerült benne a hatalom erőszakos átvételének gondolata Benito Mussolini „Marcia su Roma” akciójának mintájára. 1933-tól Ausztria római nagykövete volt, ahol kapcsolatba került a német nemzetiszocialistákkal, támogatta az Anschlusst. 1935-ben bebörtönözték az Anschluss-párti puccskísérlet miatt, Ausztria és Németország 1938-as egyesülése után szabadult. Bár szimpatizált Hitlerrel, 1938-tól már nem vett részt a politikában, 1946-ban hunyt el.

Siménfalvy Tihamér (1878–1929) ezredes, később tábornok, radikális jobboldali katonatiszt volt a Horthy-korszakban, aki többek között a német és az osztrák szélsőjobboldali körökkel is kereste a kapcsolatot. Az első világháború vége felé a Székely Hadosztály vezérkari főnöke volt, majd az ellenforradalom idején Horthy Miklós belső körének tagja lett, és a Fővezérség titkosszolgálati feladatokat ellátó, II/b osztályának belső szervezeti alosztályát vezette. A rendelkezésre álló adatok szerint ő volt az 1920-as években ő volt Kettőskereszt Vérszövetség parancsnoka. Az 1920-as évek elején vezérkari tisztként részt vett a katonai titkosszolgálat, a későbbi 2. vkf. osztály, illetve az

ugyancsak titkosszolgálati feladatokat is ellátó későbbi 5. vkf. sajtó- és propagandaosztály megszervezésében is (Vö. UJSZÁSZY István, *Vallomások a holtak házából. Ujszászy István vezérőrnagynak, a 2. vkf. osztály és az Államvédelmi Központ vezetőjének az ÁVH fogságában írott feljegyzései*, forráskiad. HARASZTI György, KOVÁCS Zoltán András, SZITA Szabolcs, Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Corvina Kiadó, 2007, 355.) Befolyásos tagja volt az Etelközi Szövetségnek is, később a Vitézi Rend egyik vezetője, vitézi törzskapitány lett. 1929-ben váratlanul hunyt el.

Teleki Pál (1879–1941) politikus, miniszterelnök, földrajztudós, egyetemi tanár, az MTA tagja. Egyetemi tanulmányai után 1903-ban államtudományi doktor, majd a budapesti egyetem földrajzi tanszékén egyetemi gyakornok lett. A külföld 1909-ben figyelt fel tudományos munkásságára. Svájcban érte a Tanácsköztársaság kikiáltásának híre, 1920. április 19-étől a Simonyi-Semadam-kormány külügyminisztere, július 19-étől 1921. április 13-áig Magyarország miniszterelnöke. Ratifikáltatta a trianoni békét, fellépett a különítmények garázdálkodása ellen, meghozatta a nemzetgyűléssel a zsidóellenes numerus clausus törvényt, a Nagyatádi Szabó-féle földreformot. IV. Károly első visszatérési kísérlete után lemondott. 1926-ban belépett a kormánypártba, 1927-től 1938-ig felsőházi tag, majd ismét képviselő. 1924–25-ben népszövetségi megbízásból tagja volt a moszuli olajvidék Irakhoz tartozását javasoló szakértői bizottságnak. Kiállt a Párizs környéki békék revíziója mellett,

számított Németország közreműködésére az európai status quo megbontásában, de elsőik közt ismerte fel a hitleri birodalom veszélyességét is. 1938. május 14-től vallás- és közoktatásügyi miniszter Imrédy Béla kormányában. 1938-ban a komáromi cseh-magyar tárgyalásokon előkészítője az első revíziós eredménynek. 1939. február 16-ától 1941. április 3-áig másodízben miniszterelnök. Csatlakozott az antikomintern paktumhoz, végrehajtotta Magyarország kilépését a Népszövetségből. Meghozatta a második zsidótörvényt és egy mérsékelt földreform-törvényt. A II. világháború kitörésekor elhárította a német csapatok átszállítási kérelmet, az olasz semlegességre támaszkodva a fegyveres semlegesség álláspontján állt, a lengyel menekülteket befogadta. Jugoszláviával örökbarátsági szerződést kötött semlegesítése céljából. Az 1941. márciusi belgrádi németellenes fordulat nyomán azonban Hitler éppen Jugoszlávia ellen kívánt katonai együttműködést, revíziós lehetőséget ajánlva fel Magyarországnak. 1941. április 3-án öngyilkosságot követett el, Horthyhoz írt búcsúlevelében elítélte a Jugoszlávia elleni magyar támadást. Pályájáról lásd bővebben: ABLONCZY Balázs, *Teleki Pál*, Budapest, Osiris Kiadó, 2005.

FELHASZNÁLT FORRÁSOK ÉS IRODALOM

Levéltári Források

Bundesarchiv, Berlin (BArch)

BArch-R 1507/400. Organisation Escherich.
Orgesch Orka.

BArch-R 707/142. A bajor-magyar kapcsolatokra
vonatkozó iratok.

Hadtörténelmi Levéltár, Budapest (HU-HL)

HU-HL-VKF. A Magyar Királyi Honvéd Vezérkar
Főnöke Levéltára, 1919–1945.

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Budapest (HU-MNL-OL)

HU-MNL-OL-MOL-K 64. Külügyminisztérium –
Politikai Osztály rezervált iratai.

HU-MNL-OL-K 149. A Magyar Királyi Belügy-
minisztérium rezervált iratai.

HU-MNL-OL-K 589. Horthy Miklós kormányzó
iratai.

HU-MNL-OL-P 1360. Magyar Országos Véderő
Egylet.

HU-MNL-OL-P 2249-7. sorozat. Ébredő Magyarok
Egyesülete.

Szakirodalmi források

ABLONCZY Balázs, *Teleki Pál*, Budapest, Osiris Kiadó, 2005.

ABLONCZY Balázs, *A frankhamisítás. Hálók, személyek, döntések*, Múltunk, 2008/1., 29–56.

BODÓ Béla, Pál Prónay. *Paramilitary Violence and Anti-Semitism in Hungary, 1919–1921*, The Carl Beck Papers in Russian and East-European Studies, No. 2101, Pittsburgh, University of Pittsburgh, 2011.

Documenta Paramilitaria Hungarica. Tanulmány és történeti források a Kettőskereszt Vészövetség titkos irreguláris katonai alakulat tevékenységéről, 1919–1945, forráskiad. KÁNTÁS Balázs, Budapest, OSZK Magyar Elektronikus Könyvtár, 2020. <https://mek.oszk.hu/21300/21327/>

DÓSA Rudolfné, *A MOVE. Egy jellegzetesen magyar fasiszta szervezet*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1972.

C. Earl EDMONSON, *The Heimwehr and Austrian Politics, 1918–1936*, Athens, University of Georgia Press, 1978.

FRANK László, *Szélhámosok, kalandorok*, Budapest, Bibliotheca Kiadó, 1957.

GÖMÖRI Endre, *Az igazi Trebitsch*, Budapest, Kozmosz Könyvek, 1985.

G. SOÓS Katalin, *Burgenland az európai politikában 1918-1921*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1971.

GULYÁS László, *A Horthy-korszak külpolitikája 1. Az első évek, 1919–1924*, Máriabesenyő, Attraktor Kiadó, 2012.

Horthy Miklós titkos iratai, szerk. SZINAI Miklós-SZÜCS László, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1962.

HORTHY Miklós, *Emlékirataim*, Budapest, Európa Kiadó, 1990.

Nigel H. JONES, *Hitler's Heralds. The Story of the Freikorps, 1918–1923*, Dorset, Barns and Noble, 1995.

KARSAI Elek, *Számjeltávirat valamennyi magyar királyi követségnek*, Budapest, Táncsics Kiadó, 1969.

KOLONTÁRY Attila, *Alekszej von Lampe, Vrangél báró katonai képviselője Magyarországon*, Pécs, PTE BTK Történettudományi Intézet–Modernkori Oroszország és Szovjetunió Történeti Kutatócsoport, MOSZT-füzetek 1., 2015.

KOLOZSI Ádám–SZÉMANN Tamás, *Nagypályás kalandorok. Az igazi Trebitsch*, Index.hu, 2016. 07. 29.

https://index.hu/tudomany/tortenelem/2016/07/29/legnagyobb_kalandorok_az_igazi_trebitsch

KOVÁCS Tamás, *A Belügyminisztérium rendészeti és karhatalmi feladatai 1920 és 1944 között*, in *Tanulmányok „A rendészet kultúrája – kulturált rendészet” című tudományos konferenciáról, szerk. GAÁL Gyula–HAUTZINGER Zoltán*, Pécs, Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoport, 2009, 151–161.

KOVÁCS Tamás, *Egy szervezet – egy feladat? A Külföldiekkel Ellenőrző Központi Hatóság létrejötte és működése, 1930–1945*. Rendvédelmi Füzetek, 2010/4, 84–101.

David LAMP–Laszlo SZENASI, *The Self-made Villain. A Biography of I. T. Trebitsch-Lincoln*, London, Cassel, 1961.

NÉMETH István, *Magyarok és németek (1914–1934)*, Budapest, Magánkiadás, 2017, 363–365.

PRÓNAY Pál, *A határban a halál kaszája. Fejezetek Prónay Pál naplójából*, forráskiad. PAMLÉNYI Ervin–SZABÓ Ágnes, Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1963, 206–208.

Colin SIMPSON, *A Lusitania elsüllyesztése*, ford. RUBIN Péter, Budapest, Európa Könyvkiadó, 1979.

SZERÉNYI Ildikó–VISZKET Zoltán, *Buzgó Mócsing, az igazi Trebitsch*, Archivnet, 2006/3.

http://www.archivnet.hu/kuriozumok/buzgo_mocsing_az_igazi_trebitsch.html

Ignatius T. TREBITSCH-LINCOLN, *Revelations of an International Spy*, New York, Robert M. McBride Company, 1916.

Ignatius T. TREBITSCH-LINCOLN, *Der grösste Abenteuer des XX. Jahrhunderts? Die Wahrheit über mein Leben*, Zürich, Amalthea Verlag, 1931.

Ignatius T. TREBITSCH-LINCOLN, *The Autobiography of an Adventurer*, London, Leonard Stein, 1931.

UJSZÁSZY István, *Vallomások a holtak házából. Ujszászy István vezérőrnagynak, a 2. vkf. osztály és az Államvédelmi Központ vezetőjének az ÁVH fogságában írott feljegyzései*, forráskiad. HARASZTI György, KOVÁCS Zoltán András, SZITA Szabolcs, Budapest, Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára–Corvina Kiadó, 2007.

Bernard WASSERSTEIN, *Az igazi Trebitsch. Az átváltozóművész*, ford. MOLNÁR György, Budapest, Akadémiai Kiadó, 2016.

ZADREVECZ István, *Páter Zadravec titkos naplója*, forráskiad. BORSÁNYI György, Budapest, Kossuth Kiadó, 1967, 134.

ZINNER Tibor, *Az ébredők fénykora, 1919–1923*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1989.

ZINNER Tibor, *Adatok az Ébredő Magyarok Egyesületének 1918. november–1920. március közötti történetéhez*, Budapest Főváros Levéltára Közleményei, 1978/1, 251–284.

A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának őrzetében, a Magyar Királyi Belügyminisztérium rezervált iratai között található egy 1938-as keltezésű ügyirat Trebitsch Ignácról (1879–1943), a magyar születésű, regényes életű nemzetközi kémről, kalandorról és szélhámosról, mely alapvetően az ekkor Kínában, a világ másik végén buddhista szerzetesként (és persze minden valószínűség szerint továbbra is hírszerzőként) tevékenykedő Trebitsch Magyarországra való hazatérési kérelmének elbírálásáról szól. Talán nem véletlen, hogy a hazáját ekkor már régóta maga mögött hagyó nemzetközi kalandor hazatérési szándékára vonatkozó, többnyire 1933 és 1938 között keletkezett, egy 1938-ban iktatott ügyirathoz csatolt dokumentumok a Belügyminisztérium rezervált iratai között kötöttek ki, a minisztérium politikai rendészettel és kémelhárítással kapcsolatos tevékenységet végző szervezeti egységeinél. A magyar hatóságok joggal hihették előléte fényében, hogy amennyiben hazatérne, Trebitsch Ignác akár saját hazája ellen is kémkedne, ezért – mai kifejezéssel élve – fokozott nemzetbiztonsági kockázatot jelentene. Habár a Trebitsch Ignác hazatérési szándéka tárgyában keletkezett tikos belügyminisztériumi ügyirat önmagában nem bír hatalmas jelentőséggel, hiszen annak keletkezéstörténete vagy a személy, akihez kötődően született – ekkor legalábbis már – nem befolyásolta érdemben a magyar vagy az európai történelem menetét, maga Trebitsch Ignác fiatalabb korában, mint nemzetközi kalandor és számos titkosszolgálat ügynöke valamelyest hozzájárult a magyar, illetve tágabb értelemben az európai történelem alakulásához. 1919–1920 folyamán Trebitschnek például igen fontos közvetítő szerepe volt a Fehér Internacionálé, az első világháborút elvesztett országok, első-sorban Magyarország, Ausztria és Németország jobboldali és radikális jobboldali politikusainak tervezett szövetségének létrehozásában. Kiadványunkban ezzel kapcsolatban is közlünk néhány forrást, melyekből kiderül, hogy Trebitsch Ignác mindenképpen a huszadik század viharos történelmének egyik figyelemre méltó, regényes életű figurája, akinek egyéni sorsán keresztül akár mélyebb történeti összefüggések megértéséhez is közelebb juthatunk.